

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228736

UNIVERSAL
LIBRARY

سَوَاءُ السَّبِيلِ

إِلَى

مَعْرِفَةِ الْمُعَرَّبِ وَالذَّخِيلِ

کہ اکثر لغاتِ معرّب را کافل است و خصوصاً

کلماتِ ذخیل جدیدہ زبان حال را متناول

از تازہ افادات

فاضلِ جلیل القدر جناب نو ما آرنلڈ سنایپر نیپل اورینٹل کالج لاہور

و

قاضی ظفر الدین احمد صاحب پروفیسر اورینٹل کالج لاہور

۱۹۰۳ء

در مطبع و خانہ رفاه عام مولوی سید ممتاز علی مطبوع گردید

دیباچہ

بنام آنکہ نامش زیب تخریر	گل سرچین گلشنہائے تقریر
شنائش مردماں رامردمی داد	گلستانِ بیاں را خورمی داد

خداوندے کہ اختلاف السنہ و لغات مع اتحاد مناشی و ذوات از آیات بینات اوست و اتحاد معانی مع کثرت الفاظ و مبانی برہان و صحت ذات و کثرت صفات او۔ آدم پیرایے کہ انسان ضعیف البیان را بخلعت و عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ممتاز و مشرف فرمودہ۔ و بہ سراپاء خلافت کبرئے اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلِیْفَہٗ و بار امانت عظمیٰ و حملہا الانسانُ معزز و مکلف نمودہ +

درودنا محدود بر سرورانِ مجالس معانی و سریر آریان محافل مبانی کہ واسطۃ العقد قوم مدعو و منشا امتیاز و اعزاز زبان ہستند بعض این سلسلہ متسللہ را بشاہ ابتدا و بعض بشاہ خاتمہ و انتہا و بعض بمنزلہ اوساط کہ مورد معارف بہیہ اند و مصدر ایمان و ایقان سیما السید للعجم و العرب۔ البالغ لسانہ منتہی الارب۔ فی بث الفضائل۔ و جث الرذائل +

اما بعد بر بخنوران دانشور و نکتہ سخنان سخن پرورد مخفی و محتجب مباد۔ کہ این نامہ ایست موسوم بہ سواء السبیل در بیان معرب و دخیل کہ بحکم مالا یدرک کلمہ لایترک کلمہ اکثر این قسم لغات راجل است۔ و برائے معرفت لغات اجنبیہ و السنہ غریبہ شرقیہ و غریبہ کہ بزبان تازی و دخیل شدہ کافل ضرورت وقت بسا اوقات گراں مایہ بصرف آوردہ تا این جوہر گراں بہا و نفاس اعلیٰ و اعلیٰ قدم بمنصہ نفاہ نہادہ و محبت اشاعت علم بسیار چراغ تدبیر و تفکر افروختہ تا این در رہبمیہ بترتیب و تہذیب نشانہ۔ از انصاف پیشگان قدر شناس مرچو است کہ اگر خطائے بیند با نسبت دادہ با صلح گوشند تا در طبع شانی بشکر یہ تمام قبول اصلاح مایہ ناز و امتیاز دانستہ بدان اشارہ رود و اگر مطابق ادعا و موافق مدعا برآید بدعلے خیر یا و کنند کہ بحق مؤلفین و مصنفین چہ در حیات و چہ در مات بمنزلہ چارہ بیچارہ بود۔ حالا بطلب اصلی گرائیم۔ و آغاز کتاب بعد تقدیم مقدمی نمائیم۔ و باللہ التوفیق و بیدارۃ التبحر +

مقدمه

جوہری گوید۔ مراد از مُعَرَّب یا مُعَرَّب کلمہ ایست کہ از زبان غیر بزبان تازی راہ یافته و عربان آنرا بطرز خود ساخته۔

ابو حیان در ارتشاف می آرد کہ اسما غیر تازی سه قسم است۔ اول اسمائیکہ تازیان در انہا تغیرے داده مطابق اوزان و ابنیہ خود کردہ بکلام خودشان ملحق ساخته۔ این قسم بلحاظ وزن و بنا حکم الفاظ اصلیه عربیہ وارد۔ مانند درہم و بہرج وغیرہ۔ قسم دوم اسمائیکہ کہ گو تغیرے در انہا واقع شدہ الا ملحق بکلام تازی نہ شدہ چنانچہ آجر و سنبر وغیرہ۔ قسم سوم مراد از ان اسماست کہ در انہا بالکل تغیرے نکرده اند بلکہ بجالت اصلی گذاشتہ اند و این قسم را یا ملحق بکلام خود نموده اند مانند حُرَّم کہ ملحق است بسلام و کر کم کہ ملحق است بقمقم یا نہ مانند خراسان وغیرہ انتہ۔ بخیمال می آید کہ لفظ شامل مر این ہر سه قسم را اگر دخیل نام نہادہ شود مناسب نماید۔ پس نسبت ما بین معرب و دخیل عموم و خصوص مطلق باشد اگرچہ دخیل گاہے مرادف و ہم معنی معرب نیز آمدہ۔ چنانچہ امام ابو منصور جو الیقینی می فرماید و یطلق علی المَعْرَبِ دَخِيلٌ فی الجملہ علماء کرام اہل اسلام در میدان وجود الفاظ معربہ از قدیم عنان توجہ انداختہ۔ و بوقت مباحثہ عموماً این سلسلہ را تا حضرت ابن عباس و حضرت ابن مسعود و خلفاء راشدین خصوصاً حضرت علی گذاشتہ +

جمہور بر آنند کہ در قرآن مجید بدون الفاظ عربیہ کلمہ دیگر از لغات اجنبیہ موجود نیست۔ امام شافعی و ابن جریر و ابو عبیدہ و قاضی ابوبکر و ابن فارس ہمیں راے دارند و بر دعوای خود آید انا جعلناہ قرانا عربیاً و آیہ بلسان عربی مبین۔ و آیہ و لو جعلناہ قرانا اجمیا لقالوا لولا فصلت آیاتہ العجمی و عربی مبین سندی آرنند بلکہ امام شافعی بر قایل وجود معرب در قرآن سخت انکار کردہ +
ابو عبیدہ می گوید کہ زبان قرآن عربی خالص است پس کسی کہ دعوے این امر کردہ کہ غیر عربی در قرآن موجود است مرکب امر خطیر شدہ و اگر بدین امر تفوہ نمودہ کہ لغت نبطی ہم در ان موجود است پس غلطی فاش خوردہ +

ابن اوس می گوید کہ در قرآن مجید اگر غیر از لغت عربی موجود بودے جاے تو ہم این امر شدے کہ قرآن از زبان عربی عاجز ماندہ لہذا بلغات اجنبیہ پناہ برودہ +

ابن جریر گوید کہ آنچه از حضرت ابن عباس در بارہ تفسیر بعض الفاظ مروی است کہ فارسی است یا حبشی یا نبطی مطلبش صرف توافق السنہ است نہ این کہ فی الواقع در قرآن غیر الفاظ عربیہ موجود است +

اما باینکه بوجود معرب در قرآن قایل اند تقویت داده اند قول خود را باین امر که قرآن جامع علوم

متقدمین و متاخرین است پس وجود لغات مختلفه در آن ضروری بود تا بدین معنی اشاره رفتی

ابن جریر بسند صحیح از ابویسره تابعی روایت کرده که فی القرآن من کل لسان همین سا از سعید

بن جبیر و وهب بن منبته مروی است - ابن النقیب تصریح می کند که این از خصایص قرآن مجید باید شمرد که

آن بر جمیع لغات عرب مشتمل است و از لغات اجنبیه رومی و فارسی و حبشی هم بکثرت در آن موجود است

بر خلاف دیگر کتب منزله که در آن صرف زبان قوم پیغامبر است - انتهی

نیز چونکه قرآن مجید بر اے هدایت جمیع کسا نازل شده و همه کس است دعوت رسول عربی است

لهذا ضروری بود که در آن الفاظ غیر قوم بلکه از زبان هر قوم داخل شده تا دلیل بودے برای امر که همه کس

است رسول عربی است - انتهی - و جواب آیات سابقه چنین داده اند که وجود کلمات معدوده غیر عربیه کلام

را از عربیت بیرون نمی کند - چنانچه قضیه فارسی که مشتمل بر چند الفاظ عربی باشد فارسی می ماند - ابو عبید

قاسم بن سلام بعد نقل این دو مذہب بطور حکم می گوید که حقیقتاً این نزاع لفظی است - و هر دو فریق بجای خود

بر صواب و حق بدست اوست - چه اصول الفاظ مسجوت عنما عجمی است لیکن هر گاه در زبان عرب داخل

شد و بوضع و قطع مشابهت باصل الفاظ عربیه پیدا کرد و بحکم الفاظ عربی شد - لهذا بوقت نزول قرآن مجید

الفاظیکه پیشتر در زبان عربی مروج و مخلوط بود در شمار الفاظ عربی آمد *

پس شخصی که نظر بلحاظ اصل می گوید که در قرآن غیر عربی موجود است هم راست می گوید و شخصی که نظر

بمخالفت با بعدی گوید که در قرآن غیر عربی موجود نیست آن هم حق بجانب اوست - امام ابو منصور جوالبی در این

جوزی هم همین راے دارند *

ما این قول را فیصل نمی توانیم کرد لیکن بین است که توجه اهل اسلام به بیان معرب از همین سبب شده

که ایشان قایل بوجود معرب در قرآن مجید بوده اند - و بهمین جهت علم السنه و صرف و نحو و غیره از قرآن مجید

بنظور آمد - هر گاه زبان عربی مرتبه علمی پیدا کرد و وسیع شد - نسبت الفاظ و خیل هم ضرورت افتاد که از

کیفیت دخول و لمیت آن بحث رود *

پس لایح باد که الفاظ اجنبی در زبان عربی از اطراف مختلفه و نواحی متفرقه از اسباب متعدد و بواعث

غیر واحد داخل شده *

بعض الفاظ از مقسم اعلی که سامیتک است و زبان عربی فرع و شاخ آن است داخل شده -

بعض الفاظ به خط مستقیم از عبرانی و اکثر از آرامی آمده - و مراد از آرامی زبانی است که در جزیره و مملکتی که

ما بین فرات و فلسطین واقع است به تغییر لهجه مستعمل شود۔ و این زبان کلدی و سریانی را هم شامل است۔
 علمای عرب عموماً الفاظ ارامی را منطقی گویند۔ حالانکه بنطیای اصل لغت منطقی را قبل از ظهور اسلام گذاشته
 و با زبان ارامی ساخته۔ چونکه ارامیای بعلت جوار قریب عرب بودند و به سبب تجارت همراه ایشان تعلق
 داشتند لهذا از زبان ایشان بزبان عرب تغییر عظیم و تا اثر قومی پیدا شدن ضروری بود۔ بواسطه ارامی
 اکثر الفاظ یونانی بعربی در آمده چه ارامیای در آن مملکت سکونت داشتند که ما بین سلطنت عیسائی روم
 و عرب واقع است۔ معتمدان فتوح اسلامیہ تعلق زبان یونانی براه راست بزبان عرب پیدا نمود
 و این امر باعث ترویج و خلط اکثر کلمات یونانیہ شد۔ خصوصاً وقتیکہ ترجمہ کتب فلسفیہ و طبییہ یونانیہ
 بعربی شدہ۔ و این سلسلہ تا حال متسلل است و اکثر الفاظ یونانی حالا بواسطه زبان ترکی بعربی می آید۔
 اثر زبان فارسی در جزیرہ نماے عرب از قدیم است۔ و این اثر بلحاظ زمانہ بسه قسم منقسم است

(۱) زمانہ جاہلیت کہ عرب تعلق بہ سلطنت پارس داشت۔

(۲) زمانہ اسلام تا زمانہ سلطنت اتراک۔

(۳) زمانہ سلطنت ترکیہ۔ ہر گاہ زمانہ سلطنت اسلام بدست ترک دادند اثر ترکان بزبان عربی

تغییر عظیم پیدا کرد و سوائے زبان ترکی الفاظ دیگر زبانہا ہم ہا بواسطہ داخل زبان عربی شد۔

نہ صرف از سلطنت اسلامیہ متعلقہ بہ ساحل بحیرہ روم و مغرب الفاظ اقوام مفتوح داخل فتوح شدہ و زبان
 قبطیای و رومیای و باشندگان شمالی افریقہ کہ پیشتر داخل سلطنت عیسائی رومی بود و زبان اقوام اندلسی
 کہ بجائے خود مملکت بود مستقل و با اختیار۔ در آغوش عاطفت عرب آمدہ بلکہ از تعلق متواتر با قوم عیسائی۔
 شمالی ساحل بحیرہ روم خصوصاً مردمان اطالیہ تا شیر عظیم رو نہادہ۔ بسیار الفاظ تجاریہ بوساطت مردمان پیش
 ہم و نقل در بار زبان عربی شدہ بجلعت قبول و رواج منجز و معزز شدہ۔ چہ تجارت حصہ شرقی بحیرہ روم
 بدست ایناں بودہ ❖

در خصوص بسیار الفاظ ممکن نیست کہ تحقیق راسے دادہ شود و بقول فیصل گفتہ شود کہ از کرامت زبان
 نجلہ زبان مانے رومینز Romanco است چہ این کلمہ زبان فرنساوی و ایتالیائی و اندلسی ہمہ را شامل
 است ❖

لہذا در این حالت مجبوراً بر کلمہ رومینز اکتفا رفت ❖

اثر زبان فرنساوی در زبان عربی از زمان محمد علی پاشا خدیوے مصر شروع می شود و در زمان سعید

پاشا این اثر بحد کمال رسیدہ حالابجائے الفاظ فرنساوی الفاظ انگلیزی بکثرت رواج می پذیرد۔

علاوہ زبانہائے مذکورہ اکثر الفاظ از نواحی ہند بوساطتہ مرکب بھری یا دیگر تعلقات داخل زبان عربی
 شدہ بعض این الفاظ از سنسکرت است و بعض از دیگر زبانہائے ہند و بعض از چین آمدہ و نسبت بعض
 محقق نہ شدہ کہ از کدام زبان آمدہ لہذا کتفا بنواحی ہند کردہ شد۔ حتی الامکان سعی نمودہ ایم کہ در ہر لفظ عربی
 کتاب فرق راہ نیابد۔ لہذا در تشریح و تحقیق و خیل زمانہ محدود جاہلیت یا اسلامی یا مختص مکرودہ ایم۔
 بلکہ ہمہ قسم الفاظ را داخل کتاب نمودہ ایم۔ چونکہ تعداد مردمانیکہ در مطالعہ جراید زمانہ حال مشغول می ماند
 زیاد می شود۔ بنا برین مرجع است کہ کتاب ما ایشان را نیز مفید خواهد افتاد۔ لیکن ما اکثر الفاظی کہ در ترجمہ
 کتب علوم و فنون جدیدہ بکار می آید یا صرف زبان زد عوام است و کتابی نیست گذاشتہ ایم این قسم
 الفاظ فرسادی در الجبیر یا وغیرہ بسیار مرقع است *

و ایطایانی در تونس و مصر زیاد مستعمل است۔ مخفی نیست کہ استیعاب الفاظ دخیل را عمر فوج باید لہذا
 حالا ہمیں قدر الفاظ کفایت نمودہ شد اگر وقت یاری داد و زمانہ مساعد آمد بقیہ الفاظ را بطور ضمیمہ
 شایع خواہیم ساخت۔ و ارادہ داریم کہ الفاظ مولد را در کتاب علیحدہ جمع کردہ ہدیہ ناظرین نامیم۔ چنانکہ
 فرصت طلب است و در این کتاب ذکر آن نمودن از قبیل خلط مبحث بود *

و دیگر عموماً اعلام رجال و اسماء اکامہ را نیز ترک کردہ ایم۔ چہ احاطہ بر جمیع این چنین اسماء متعذر بلکہ
 مستحیل است و ذکر بعض بدون بعض ترجیح بلامرجح است *

و حالا فہرست کتبہائے کہ برائے این مطلب منتخب کردہ شد و عموماً ماخذ تالیف ماست درج ذیل
 می نامیم۔

(۱) المعرب للجوائقی

Gawaliki's Almu'arrab herausgegeben von Ed. Sachau. (Leipzig, 1867)

(۲) شفاء الغلیل فیما فی کلام العرب من الدخیل لشہاب الدین احمد الخفاجی کہ در سنہ ۱۲۸۲ ہجری مطبوع شدہ

J. G. Hava: Arabic-English Dictionary. (Beirut, 1899.) (۳)

R. Dozy: Supplément aux dictionnaires arabes. (Leyden 1880.) (۴)

(۵) کتاب محیط المحيط تالیف المعلم بطرس البستانی

D. A. Cameron: Arabic-English Vocabulary. (London, 1892.) (۶)

A. C. Barbier de Meynard: Dictionnaire Turc-Français. (Paris, 1882-90.) (۷)

S. Fraenkel: De vocabulis in antiquis Arabum carminibus et in Corano (۸)

peregrinis. (Leiden 1880.)

(٩) الكلام اليونانية في اللغة العربية لاستاس الكرملی البغدادی

(Al Mashriq Vol. II. Beyrout, 1899.)

S. Fraenkel: Die Aramäischen Fremdwörter im Arabischen (Leiden, 1886.) (١٠)

K. Vollers: Beiträge zur Kenntniss der lebenden arabischen Sprache in (١١)

Aegypten. (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Vols. 50, 51. Leipzig, 1896, 97.)

L'Arabe moderne étudié dans les journaux et les pièces officielles, par (١٢)

Washington-Serruya. (Beyrout, 1897.)

Bibliotheca Geographorum Arabicorum, ed. M. J. de Goeje. (Leiden, (١٣)

1870-94.)

Glossarium ad Annales quos scripsit at-Tabari. (Leiden, 1901.) (١٤)

W. Dymock: Pharmacographia Indica. (London, 1890-92.) (١٥)

M. Devic: Dictionnaire étymologique des mots d'origine orientale. (١٦)

(Paris, 1878.)

توما آرنلد

ظفر الدین احمد

سَوَاءِ اَرْبَعِ سَلِّ

در بیان معرب و خیل

۱

آذینا - به فارسی آدینه روز جمعه *
 آزاد مرد { به فارسی آزاد مرد - بمعنی بزرگ و
 آزاد مرد { شریف *
 آس - ارامی ست - درخت مورد آسته یکے -
 بارو بر آن راحب الآس خوانند در ملک روم
 درخت آن از جانای دیگر بزرگ ترمی شود
 و شکوفه آن خوشبو می باشد *
 آغا - ترکی ست - به معنی خداوند - بزرگ *
 آفینتا - به ایتالیایی آوینتا a viata برات
 سریع الاداء *
 آرمص - به فارسی آمیخ - خوردنی ست که از گوشت
 گوساله مع پوست تیار می کنند یا شور با کبکاج
 که سرد کرده باشند و از آمیزش روغن پاک - و
 بعضی می گویند که معرب خامیر است *
 آمج - به فارسی آمله بضم ثالث و فتح رابع دو آیت
 کثیر النفع - و آن ثمر درختی ست *
 آمین - عبرانی ست - بمعنی اماں بده - با من دار *
 آنسون } به یونانی اینسان anison
 آنسون }

آب - سریانی ست فارسیش مرداد که نام ماه پنجم است
 از سال شمسی و آن بودن نیز اعظم است در پنج
 شیر *
 آب کون - به فارسی آب گون - نشاسته *
 آجر - به فارسی آگور بر وزن سا طور خشت پخته را گویند *
 آچور - به فارسی آگور به بینید آجر *
 آخشیج - به فارسی آخشیک هر یک از اربعه عناصر را گویند
 آذار - سریانی ست نام ماه مارت که سوم ماه است
 از ماه های مسیحیان *
 آذریون - به فارسی آذرگون یعنی آتش رنگ نوعی
 از شقائق بود که کنار های آن بغایت سرخ
 و میانه اش سیاه می باشد و بعضی گویند گیاه
 ست که در میان آب می روید و بعضی دیگر
 گفته اند که نوعی از بابونه است و گل همیشه بهار
 را نیز گویند *
 آذین - فارسی ست - زیب و زینت و آرایش و
 نام تلح که هر زمان پوشیده بود *

انیسون - بروزن شیخون که رازیانه رومی باشد
 و آنرا عبری خلوه گویند - به بینید **انیسون** *
آیین - فارسی ست - قانون - رونق شهر و باشگاه
 آن - ضد خمول و طرز و روش و رسم و عادت -
آیین - آنچه زاید از خراج بطور نذر یا تخفیه بگیرند *
آبار - ارامی ست سرب سوخته یا سرب سیاه *
آباله - به فارسی پاله - پشتاره کلاں از بهیم *
ابراسیار - فارسی ست - طریقه گرفتن خراج که بنیاد
 نهاده خسرو بود - و آن این بود که سال تمام سینه
 قسط منقسم نموده هر حصه را علیحده علیحده خراج
 بگیرند تا رعایا را دشوار نه نماید *

آبرامیس - به یونانی ابرمس **abramis** نوعی
 از ماهی که خوردنش مضر معده است *

آبرشپه - به یونانی ایپارخنا **eparchia** دایره
 حکومت اسقفت چنانچه صوبه و منقسم باشد
 بخصص مختلف که مراکز ناظران او باشد *

آبربرج - به فارسی آب ریزه شیرزنی یا آوند که در آن
 دوغ زنند *

آبرپرز - به یونانی ابروزن **obruzon** زر خالص *
آبرپوشتم - به فارسی ابرپوشتم بفتح اول و ضم شین -
 عبری حریر خوانند *

آبریق - به فارسی آب ریزه - آب دشتاں اباریق
 ابارقه جمع *

آبریل - به فرسادی آوریل **avril** ماه نیاں -
 که نام ماه هفتم است از سال رومیان و آن

مدت ماندن آفتاب است در برج حمل *
ابزار - به فارسی افزاز ادویه حاره که در طعام کنند همچو
 فلفل و دارچینی و زیره و مانند آن - ابا نیز جمع *
آبژن - به فارسی آب زن - آگیری خورد که در آن
 غسل کنند و گاه از مس باشد *

آبژیم - فارسی ست کمر ساز و آن زبان مانند س که
 در سر کمر بند باشد و در حلقه سردیگر بند گرد و ابا نیز
 جمع - مگر خفاجی معرب نمی گوید بلکه از بزیم که معنی
 بدنان پیشین گزیدن است می داند و مویذ
 دوست کلمه بزیم که معنی بند تره و جز آن است *

آبسناریه - به بینید بساریه *
ابعدویه - به آباد فارسی منسوب است قطعه زمین
 که از حاکم وقت به کس عطا شود و از خراج مستثنی
 باشد *

ابلق - سریانی ست - نوعی از کتان که آراقتب گویند
 یا پوست آن که ازاں رس می سازند *

ابلق - به فارسی ابلك دورنگ را گویند عموماً دسیاه
 سپید را خصوصاً و آن را بیشه نیز نامند *

آبلوج - فارسی ست یا فارسی آب لوج است
 قند سپید *

ابلیز - به یونانی پیلوس **pelos** گلک باشد سیاه
 رنگ که در ریاض نیش به سواحل افگند و بر آن
 زراعت نخوبی و شادابی پیدا شود *

آبلیس - به بینید ابلیز *
آبلیس - به یونانی دیابلوس **diabolos** که معنیش

مجرّب بصیغه اسم فاعل و افکننده باشد نام
 شیطان علیه اللعنه *
 ابنوس - بیونانی ایبناس ebenos درختی باشد
 سیاه و مشهور است *
 ابوردو - بزبان اطالیه ابوردو a bordo روے
 کشتی - یعنی جانب فوق که مردمان بران نشینند
 و بر کشتی سوار شوند چه وجه زیریں بآب دارد *
 ابوصیر - بیونانی تپوسیرس Taposiris شهرے
 ست در مصر که در زمانه قدیم دارالملک بوده *
 ابوقلمون - بیونانی هپکلون hupokalamou
 نوعی از جامه که رنگارنگ نماید و در مسعودیست
 که آن یا قوت ملون است که به مشرف هم موسوم
 است و نام کجشک است - شنتترین که بکناره بحر
 روم واقع است و از شهرهای اندلس است
 در آن به سالی یک بار جانورے بیرون آمده
 خود را بر سنگ می خارد این سبب چشم او فروریزد
 مردمان آنجا آنرا جمع می کنند و از آن پارچه می
 بافند که رنگارنگ نماید از خلفای بنی امیّه
 اجازت نیست که کسی از آن به مالک غیر برد *
 ابوقیر - بیونانی ابکریوس Abbakurios اسے
 است از اسماء حسنه النبی که معنیش پدر سردار
 و بزرگ است *
 ابولیس - بیونانی اپولیس epoulis درم لثه
 ابیب - قبطی است - ماه یولیه را نامند که ماه هفتم
 است از ماه های میحیاں *

ابیل - ارامی ست - رئیس ترسایان یا راهب یا
 صاحب ناقوس *
 ابیلو - بایطالیانی اپلو appello مرافعه - استنات
 اتاناسیا - بیونانی اتنیا athanasia نام دوا
 اثروجه - به فارسی ترنج بواسطه آرامی و آن میوه است
 که به بندش نارنگی خوانند و همانا بواسطه کثرت چین
 و شکنج که پوست دارد باین اسم موسوم شده *
 اتشچی - مرکب است از آتش که فارسی ست و جی
 که کلمه ترکی ست مفید معنی نسبت به معنی تون
 تاب - آتشان *
 ایتکات - به فرناوسی ایتکیت etiquette تعظیم
 تکریم - به حسن اخلاق پیش آمدن *
 اتون - ارامی ست مخفف و مشتد بهر دو وجه مستعمل
 است - آتشدان شیشه گران و نان پزراں و
 آهک پزراں وغیره و ممکن که از عتوتن عبرانی باشد
 که معنیش دود دهنده است *
 اتونس - بیونانی دنوس dunnos نوعی از ماهی *
 اثنا - ارامی ست - زن *
 اتمد - قدیمی ایچیشن سمند بواسطه یونانی ستمی
 استیممی stimmi سنگ سمره *
 ایشیر - بیونانی ایشیر aither در علم طبیعه جدیده
 مراد از طبقه ایست که بالایش طبقه ایست که
 در آن ابر و ثراه وغیره متکون شود *
 ایشیر - بیونانی ایشیر athera قسمی ست از نان که
 در طبرستان می خورند *

اجانته - به یونانی انگیان aggeion پنگان و پیار

اجزاء خانه - مرکب از فارسی و عربی بمعنی دوائی خانه

اجزائی - مولد است بمعنی دوائی فروش *

اجزائیته - مولد است بمعنی دکان دوائی فروش *

اجقوق - منخوت از جوج فارسی است - به معنی سطر

گردن گویا جوج برنده است - چه جوج بر وزن

دوغ چوبے را گویند که در وقت زراعت کردن

برگردن گاؤنهند *

اجار - ارامی است بام خانه اجاجیر - اجاجره جمع *

اخبثوط - به یونانی اکتوپوس oktopous جانورے

ست دریایے خورد که هشت دست و پا دارد -

اخبثیار - ترکی است - شیخ و بزرگ را گویند *

اخور { به فارسی آخور بود معدوله نیز درست است

احور { و بی داد جائے علف خوردن و داب را گویند

بهری معلف خوانند *

اخشید - ترکی است بمعنی شاهنشاہ در تاریخ اخوند

میر آورده که مقتضی باشد عباسی یکے از امراء

عالیشان خود را اخشید لقب داده بود چه در آن

زمان امانی فرغانه بادشاه خود را اخشید می گفتند

چنانچه فارسیان دالی خود را کسری می نامیدند *

اخبیون - به یونانی اخبیان eobion گاد زبان -

ادری - به بینید و دری *

آذار - به بینید آذار *

آذارقی - به یونانی ازارخیا aza rachia کچله که

از جمله سمومات است خصوصاً گرگ و سگ *

زودمی کشد و آنرا بر بی قاتل الکلب و خانق

الکلب می گویند *

ادری - منسوب با ذر بیجان فارسی است که نام

شهرے است *

اڈریتوس - به یونانی اڈروتاس idrotas بواسطه

سریانی - قسمے است از ادویہ *

{ اربان } به بینید عربون

{ اربون }

آربدوآز - اصلش معلوم نیست بمعنی بار اندک که

بالای بارشتر نهند بر بی علاقه خوانند - و بفارسی

سربار و سردار و سروراره نیز خوانند *

آربیان - فارسی است بلخ آب و آس نوعی از ماهی

خورد است که هندیش جھینگه نامند و به لغت

اهل شام گل بابونه را گویند *

ارتماطیقی - به یونانی ارثمیتیکی arithmetike

علم حساب را گویند *

ارتنگ - بفارسی ارتنگ نگار نامه مانی نقاش *

ارجبند - به فارسی ارجبند یعنی امیر قلعه یا بزرگ خداوند

بمعنی فرماں فرما *

آرجوان - بفارسی ارغوان بر وزن پهلوان و آس

بهار درخته باشد بغایت سرخ که ایرانیان آبت

می نوشی نزد خود دارند که دروغ خوار است و مطلق

سرخ را نیز گویند و جامه سرخ و رنگ سرخ را نیز

گویند *

آرخنج - به فارسی رخنه نهر خورد را گویند *

اَرخُول - به بینی ارخون *

اَرخُون - به یونانی آرخون archon سردار و مقدم

دیبه را گویند ارخنه جمع *

اَرِدُوب - قدیمی ابجیش یا قطبی و حالا به یونانی ارتبی

artabo گویند پیمانہ ایست بزرگ که براس

بیمودن اشیاء خشک بکار آید *

اَرِدُوخَل - برون قرطعب سریانی ست مردنازک

اندام پر گوشت - شریف و بزرگ *

اَرِدُومُونَا - به یونانی اَرتمُون artemon بواسطه

سریانی - بادبان کشتی *

اَرِدُو - ترکی ست - قشون - لشکر - معسکر *

اَرِدُودَاژ - به فرسادی آردواز ardoise لوح

باشد از سنگ سیاه که اطفال مدرسه بیل که

از همین قسم باشد بران سوالات حل کنند و حساب

می نویسند هر گاه که ضرورت نماید و شمال نمایند

همه نوشته محومی شود - چونکه اطفال را عموماً

حاجت اثبات و محومی افتد و بدین سبب

موجب تضعیف سیاهی و کاغذ می شوند لهذا این

چنین لوح اختراع شد تا از کلفت مامور باشند

چنانچه پیشتر براس این چنین اغراض تخت

حاسبان یا تختة محاسبان یا تخت میل مستعمل

می نمودند *

اَرُز - به یونانی آروزا oruza برنج را گویند - خواه

شلتوک باشد خواه بوتہ آں *

اَرژَن - به فارسی ارژن بازای فارسی برون

مخزن نوعی از درخت بادام کوهی که مثر آن بسیار

تلخ می باشد و آن را در دو انا بکار برند و چوب

آن را عصا کنند و پوست آن را بر کمان پیچند -

ومنہ العصى الارزینتہ *

اَرشَطُون - به یونانی ارستان ariston مجموعی

است *

اَرطَبُون - به بینی اطربون *

اَرعَن - یونانی آرگنان organon سازے

اَرغنول است مشهور که فلاتون وضع آن

کرده است *

اَرغَوَان - به بینی ارغوان *

اَرغَمَا - به بینی ارغن *

اَرگُون - به یونانی آرخون archon یعنی حاکم یا

امیر - در عربی مقدم ده و رئیس قریه را گویند *

اَرگِنَلَه - حقه و قلیان را خوانند عوام این کلمه بجلب

نارجیله استعمال نمایند به بینی نارجیله *

اَرناؤو - ترکی ست مردمان البانیة خود را ارناؤو

یا ارناؤو گویند *

اَرنِیک - به بینی اورنک *

اَرپَا - ارامی ست شیر که به عربی اسد گویند جمع اریان

اَرپیش - ارامی ست کشاورز - امیر *

اَرپَرگُو - بایطالیانی سپیرتو spirito قسمی ست

از روحی که در اشامیدن کم بکار دارند بلکه

برای افروختن آتش و تصفیه لباس و غیره بکار دارند *

له الف نضبت بلکه در زبان سریانی بجای حرف نضبت می آید

ازج - به فارسی سغ که نوعی از عمارت طولانی و
 دراز را گویند بمعنی برآمده - سایه دار راه *
 از درخت - به فارسی آزاد درخت یعنی سوسن رنگ
 سوسنی را گویند که آسمان گویا باشد یعنی حالا
 بمعنی درخت مستعمل نیست بلکه بمعنی رنگ
 خاص مستعمل شده *

از میثیل - یونانی سمیلی *zmile, smilo* بواسطه
 ارامی آله ایست معماران و بخاران را که بدان
 چوب و تخته سوراخ کنند - به فارسی بزمه *
 از رنگان - فارسی است گل سُرخ - گل ماشی *
 ازینب - فارسی است در اصل بمعنی رنجش است
 لیکن در زبان عربی بمعنی خوشی مستعمل است *
 ازینب - هواے جنوب و این لفظ عموماً باجهازان
 بحر احمر باستعمال آرند *

اساتیر - جمع استار معرب چهار فارسی است *
 اسازاک - بر برمی است میدانے که پیرامونش
 فراخ و دائره اش بسیار فیج باشد *
 اسارون - به یونانی آسَران *saaron* گیاهے
 است که تخم بسیار دارد *

اساطیر - جمع اسطوره به یونانی اسطوریا *istoria*
 سخنهاے پریشان و بهیوده و افسانها *

اساوره - جمع اسوار به فارسی سوار سپاهی پاری
 را گویند که پراسپ سوار باشد *

اسبانخ - یونانی سپناکیا *spinakia* بواسطه
 فارسی اسپنخ و آن سبزی باشد که در آتش

و شله کنند سرفه را نافع است *

اسبانخ - به بیند اسبانخ *

اسبتالیتته - با انگلیزی هوسپتال *hospital* بیمارستان

مریضخانه - مارستان *

اسپند - فارسی قدیم است مشابه فارسی نو اسپ بد

اسابذه جمع قوسے سمت از فارس در زمان

سلطنت ساسانیه بمعنی حکمران صحیح بود - و مطلب

اصلی او سردار فوج بود *

اسپبرک - به فارسی اسپرک زعفران که رستنی است

معروف که ازاں رنگ زرد و سبزی کنند و

رنگدزان بکار آرند *

اسپسهر - به یونانی اسپسیرا *sphaira* بواسطه فارسی

سپهر - آسمان - فلک *

اسپور - به یونانی اسپروس *sparos* نوعی از ماهی

که بوقت خاص که اهل بصره ازاں وقت مطلع

باشند می آید و نادوماه می ماند بعد ازاں چیزے

ازاں قسم باقی نمی ماند *

استاد - به فارسی استاد بضم اول و سکون دال که

آموزگار و آموزانده باشد و داننده صنعتے از

امور کلیه و جزئیه را نیز استاد گویند *

استار - به یونانی استتیر *statar* ده درم سنگ باشد

و در بعض موضع کشش و نیم درم سنگ دانند -

اساتیر جمع *

استار - به یونانی ستاتیر *statar* زر و سیم که مسکوک

باشد *

استان - فارسی است که در اصل بمعنی استان
 بروزنستان است که جای خواب و
 آرامگاه باشد مولوی روم فرماید که گوئی
 از توبه بسازم خانه - در زمستان باشد متانه
 حال کنایه از درگاه سلطان روم باشد که آنرا
 باب عالی نیز گویند *

استب - به بیند استوبا
 استبرق - بفارسی استبرک - دیبای سطر یا
 ویبا که بزر ساخته باشند ویبا جامه حریر سطر مانند
 ویبا *

استبرق - حبشی است ویبای سبز و سطر
 استریدیا - به یونانی استرایدیا یا ostroidia
 کرم صدف - نوعی از ماهی
 استماره - بایطالیانی استماره estimare

کاغذ پارها باشد ساده و سیاه رنگ که درون
 دفتر استعمال باشد و سر دفتر در آنها پدایات چمنیه
 منبرج نموده به مستخدمان ماتحت بگرداند تا احکام
 ضروریه متعلقه دفتر را سرانجام دهند - و آن را
 بزبان انگلیزی بلیک فارم و اقیشل فارم
 نیز گویند *

استوان - به فارسی ستون
 استولاریه - به یونانی سخولاریائی scholariei
 فوج محافظ شاهی - که همواره بحفاظت پادشاه
 خود مامور و معین باشد - و آنرا شاهی گارد نیز
 خوانند *

اشرب - به فارسی سرسره - قلمی سپید یا سیاه رنگ
 روی ازاں و آنرا بهندی جست خوانند و در
 غیث می نویسد سیسا که بدان گوی بندوق سازند
 اشطادوس - به بیند اسطیقوس
 اشطام - اصلش معلوم نیست و آن قسمی است
 از آهن که بسیار سپیدی باشد چنانچه شبقان -
 حالا بمعنی فروزینه آتش و آتش کاد آهن استعمال
 است *

اشطبه - به یونانی سطبیان stuppion آنچه بیرون
 افتد از کتان وقت صاف کردن آن یعنی
 منقوضه یا پوشال - به بیند اشطبه *

اشطرلاب - به یونانی آسترالابن astrolabon
 آله ایست مشهور و معروف که با آن وقت معلوم
 می نمایند چنانچه هر چهاره آبی و بیگام رملی بر آن
 همی غرض موضوع است - و معنی اصلی اداخذ الشمس
 یا گرفتن آفتاب است و نیز کتاب سحر را گویند
 استنطقص - به یونانی ستونشن stoichas آنچه
 اسطقس را گویند و اصل معنی او صفت دانت
 و صاحب قطار *

اسطم - به یونانی ستمه stoma میان دریا - قعر
 دریا
 استوان - بفارسی ستون - شتر دراز گردن
 استوانته - اساق جامه - و حصه از بندوق که شکل
 ستون باشد
 استوره - به بیند اساطیر *

اَسْطُول - بیونانی ستلوس stolos مجسمه
جہازان جنگی *

اسطیقوس - بیونانی ستویخس stoichas
اشخودس را گویند کہ نباتے ست مشهور
معروف و این در اصل نام جزیرہ ایست کہ
در ایں نبات پیدا می شود *

اسفاناخ - بہ بینید اسباناخ

اسفاناخ
اسفانج - بہ بینید اسباناخ

اسفراج - بہ فرسادی اسپرج aspergo ہلین
مارچوبہ *

اسفنج - بہ بینید سفنج *

اسفند - بیونانی اسپنثیان apsinthion
اسفنت بواسطہ ارامی سے *

اسفیداج - بہ فارسی سپیدہ قسمے ست از گل سپید
اسفیدج کہ بدان طفلان مدرسہ می نویسند
وسر ب سفید را نیز گویند *

اسفیوش - بہ فارسی اسپغول قطونا و بعضے
بزر قطونا را گویند *

اسفقال - بہ بینید اسقیل *

اسفکان - بیونانی سکینوس skenos کہکے
باریک *

اسقف - بیونانی اپسکپس episkopos

پشواسے نصار سے کہ درجہ اش از قسین بالا
دازمطران کم می باشد و معنی اصلی اور قریب

ماناظر است در زبان قبطی چنین بگمان آمدہ
کہ پا حرف تعریف است لہذا در زبان خود
آز از اید شمرده حذف کردند بدین سبب در زبان
عربی تعریفش بدون معاوضہ حرف پاء شد
کہ آن گویا بالکل زاید فہمیدہ شد *

اسقمیری - بیونانی سکمبر skombri بواسطہ
اسقومو - ماہی منقط *

اسقنقور - بہ بینید سقنقور *

اسقورویوں - بیونانی سکردیان skordion
ثوم دشتی *

اسقیل - بیونانی سکلا skilla پیاز دشتی *

اسکار تو - بایطالیانی سکار تو scarto ہر قسم
ردی کہ باشد از کاغذ وغیرہ کہ بیروں اندازند *

اسکارمو - بایطالیانی سکارمو scarmo دو میخے
باشد کلاں بر کشتی کہ بوقت راندن آن کشتیان

بیل را در ایں ہر دو داشته کشتی می راند *

اسکاف - ارامی ست کفش دوز *

اسکالہ - بایطالیانی سکالا scala بندر بحیرہ روم
یا ہر بندر کہ باشد اساکل جمع *

اسکملہ - بہ ترکی اسکملہ قدم گاہ کرسی زیر پاے
کرسی پست *

اسکملہ - بہ لاطینی سکملس scamillus چارپایہ
پایگاہ *

اسکنڈروس - بہ فارسی سنڈروس صمغے باشد
زرد شبیہ بگاہ ربا کہ از ارمینیا ارنڈو گاہ در

سیاهی دوات براس اصلاح اندازند *

اسکونت - به فرسادی اسکونت *escompte*

تنزیل - کمی *

اسکیکم - به یونانی سخمه *schema* لباس راهب *

اسماخوک | به فارسی آسمان گون - قسمه ست از

اسمخونی | یا قوت نیلی *

اسمیم - به یونانی اوکمان *okimon* نازبورجان

اسوار - بفارسی سوار تیر انداز اسپ سوار اساوره

جمع *

اشایب - به فارسی آشوب مردمان او باش *

اشنوب - به اندوسی استوپا *estopa* قنب یعنی

اصطبه به بیند معنی اصطبه *

اشتوم - به یونانی ستومه *stoma* محاوره - دهن *

اشتیم - ارامی ست رئیس کشتی و نطن آل *

اشتیم - ارامی ست و معنی اصلی او شخصه ست که

هر کند مراد از آن صاحب متاعه ست که کشتی

باشد *

اشراقه - به ترکی اشراء کنیزک آزاد که بعد ازادی به

نکاح کسه آمده باشد *

اشغلی - عربی نیست درفش مشک ها و مشکیزها و

آنچه بدان غلین دوزند *

اشقیل - به بیند اسقیل *

اشکین - به ترکی اسکین بورغه - یرقه که رفتار اسپ

باشد *

اشل - ارامی ست - ریسمان

اشمعت - ارامی ست - جماعت اعظم قوم بنی اسرائیل

اشنان - به فارسی اشنان - گیاهه باشد که بدان

رخت شویند - و آنرا بعربی غاسول نامند حالا

بمعنی شخار مستعمل می شود *

اشناندانه - فارسی ست ظرفی که در آن سامان

دست شستن داشته باشند *

اضرافه - رخصت دادن معلم صبیان رایک روز

از مدرسه بسال یا بهفته بعد گرفتن شیرینی *

اصطب - بمعنی اصطبل است و مخفف است

از آن لام از آن حذف شده چنانچه از اقسام او

اسمید جمع اصطاب *

اصطبه - به یونانی سستی *stuppe* پوشال ریزقو

کتان یا شن *

اصطبل - به لاطینی ستابلوم *stabulum* معنی اصلی

او جای اقامت است حالا بمعنی جلایه است

اسپان و ماندن آنها است *

اصطامیقون | به یونانی ستامخکان

اصطامیقون | *stomachion* دوائی ست

مسهل *

اصلان - به ترکی ارسلان - که در اصل بمعنی

شیرورنده است - و در لقب سلاطین است -

و بمعنی بنده و غلام نیز هست *

اطربون - به لاطینی تربونس *tribunus* بواسطه

سربانی بمعنی سردار فوج *

اطروش - ارامی ست - پرنده ایست *

اِطْرِيَّة - ارامي ست نوع از طعام *

اَعْرَابِيَقِيُون - به بينيد غاريقون *

اَعْسَت - بايطالياني آگوستو agosto ماه اگست

راخوان که گذشت *

اَعْسَطَس - به بينيد اغست

افاديه - حبشي افو افزار

افريون - به يوناني افوربيان euphorbia

زقوم هندی - صمغ ماذريون *

افرسان - قسمه ست از مورچه که بزبان عوام غل

فارسی خوانند *

افرعما - به يوناني فرگه phragma پرده ايت *

افرنج - به فارسی فرنگ - قوم اروپا را گویند

سواے ترک *

افروچجه - به اندلوسی فریسا frisa نوع از جامه

پشمین که غلیظ و سطر بے جلا باشد *

افریز - به يوناني افرس ophrus

پارچه پشمین

سطر و غلیظ *

افریز - به فارسی آب ریز در اصل بمعنی کراهنای

دیوار خشت فرد گرفته است - و حالا بمعنی

جائے مستعمل است که در آن جا بوقت سوار شدن

بارا به دخانی مردمان استاده می شوند - گویند

افریز المحطه *

افسنتین - به يوناني افسنتیان apsinthion

نوع از بوسه مادران که بهی ست گل آن

باقحوان و تلخی آن بصبر نزدیک است *

اَفْسُون - فارسی ست - خواندن کلماته باشد

مرغزایم خواناں و ساحران را بجهت حصول

مقاصد خود یعنی شیطان رانی و عزیمت *

اَفْسِيْن - به يوناني اوخی euche حصه خاصه ست

از نماز نزد رومیان و اصل معنی مطلق دعا

اَفْجِيُون - به يوناني اپگیان apogeon بناتے

ست برگ آن شبیه برگ بلباب *

اَفْنِي - ترکی ست که از يوناني اوشنتیز athenes

یا آفنتیز aphenes ماخوذ است که معنی اصلی

او حاکم است حالا بمعنی صاحب و مستر و خداوند

مستعمل است *

اَفُوْرَفَه - به فرنساوی آفونی A forfait کلمه ایت

که برائے الضرام شغل خاص مستعمل می شود چنانچه

گویند اعمل افورفہ - یعنی بطور اجاره شغل خاص

این کار را سرانجام بده خواه وقت زیادہ صرفت

شود یا کم *

اَفْوَكَات - بايطالياني اَوُوْکاتو avocate

وکيل *

افیوس - شاید يوناني ست - گیاهے ست ساق دار

که بدواً بکار آید *

اَفِيُون - به يوناني آپتیان oplon دواے ست

معروف و مشهور که بعربی لبن الخشخاش گویند

اَقْتِصَاو - گواین کلمه عربی ست لیکن باثر فرنساوی

معنیش وسیع شده و معنی اصلی او که میانه روی

و کفایت شعاری بود حالا بجائے آن معنیش

سیاست مدنیہ و اکامنی شده *

اقراباؤین - بیونانی گرافایدیان grapheidion

بواسطہ سریانی - علم ترکیب الادویہ کہ دران بیان
دو سازی مندرج باشد *

اقریدیس - بیونانی اکردوس akridos بلخ آب -

کہ قسمت ازماہی خورد کہ بقدر بلخ باشد یا
قدرے کلاں ازان کہ مشابہ بلخ باشد *

اقتسما - بیونانی اکتسلی oxuneli مرکب از اکتسو

کہ بمعنی ترش است و میلی کہ بمعنی شہد است
نقع زیب را گویند *

اقتفار - بر بعض معدنیات کہ از زمین پیدای شود

اطلاق می کنند چون نفت *

اقلید - بیونانی کلیدہ kleida بواسطہ ارامی

کلید در - مفتاح *

اقلیم - بیونانی کلیمہ klima قطعہ زمین کہ خاص

آب و هوادارد *

اقلیمیآ - بیونانی کادمیا kadmeia نقل سیم

گداخته *

اقتنوم - بیونانی گنومی gnome اصل چیزے

شخص - حالانصارے ازیں لفظ یکے از پدر

و پسر و روح القدس مراد دارند - اقا نیم جمع *

اقتہ - ببینید اوقیہ *

اکار - ارامی ست کشاورز اکرۃ جمع *

اکاف - ارامی ست خوی گیر کہ زیر پالان برشت

خرنند *

اکتوبر - بیونانی اکتوبر octobre قشربین

اول *

اکسیجین - بیونانی بواسطہ فرسادی oxygene نسبت

اکسیژن - بیونانی کسیران zeron کیمیا را گویند

و آن جوهرست گدازنده و آمیزنده و کامل کننده

یعنی مس را اطلا می کند *

اکلیرس - بیونانی کلیروس kleros

اکلیزجی | کشیش *

اکینیل - ارامی ست - تاج *

اکواخ - جمع کواخ بروزن گوش فارسی ست -

مکانمای خورد *

الاجہ - بہ ترکی آلاچی - چیزے کہ مختلف رنگها

دارد - و نیز نوعی از پارچه ابریشمین را گویند *

الای - بہ ترکی الای فوج - مشی مرتب بترتیب روی

راوچی - بہ ترکی ایچی - سفیر - قاصد - چه ایل بمعنی قوم

است و چی کلمہ نسبت است پس بمعنی شخصے

کہ از قوت بطور نامب حاضر شود مستعمل شد کہ

آز با انگیزی ویلیگیٹ خوانند *

الادوان - بہ ترکی الادوان دستکش *

المازور - بیونانی متیوروس meteoros جانورے

است معروف کہ بر کنار دریا بیضه می بندد و

ہفت روز بران می نشینند روز ہفتم بچہ بیرون

می آرد بعد ازاں ہفت روز دیگر پرورش آن

می کند تا آنکہ خوب توانا و مضبوط می شود *

الماس - بیونانی ادماس adamas گوهرست

آئینہ - به فارسی انب نغزک که ہندی آم خوانند
 آئینق - به یونانی انکس ambix کہ اصل معنی آس

پیالواست - آلہ پتال جنتر را گویند

آئینویا - سریانی ست نام گلنے ست

آنتیکا - به ایطالیانی انتیکا antica در اصل معنی

کمنہ و قدیم است - انتیکانہ معنی عجائب خانہ

وانتیکاتی معنی شخصے کہ اشیاء قدیمہ بغروش آرد

از ہمیں ماخوذ است

آنجار - به سینیہ اجار

آنجدان - به فارسی انگدان کہ انگوز باشد

آنجرہ { به فارسی انگر معنی لنگر

آنجرہ - به فارسی انجرہ کہ نام گیاہے ست

آنجریب - نوبی ست - تخت چوبین

آنجلیزی - بایطالیانی انگلیزی inglese منسوب
 به انگلش

آنجمن - فارسی ست - مجلس و جمع یعنی جائے کہ

دران مردم بسیار نشسته باشند

آنجیل - به یونانی او انگلیان euangelion

کتابے است مذہبی مرعیسائیاں را و ترجمہ لفظی

آن خوشخبری و مژده است

آنڈر - آرامی ست خرمن یا خرمن گندم

آنڈر و زو - به فارسی انڈر آور و قسمے از شلوار کہ

دراز نباشد و زانورا پوشاند و بالائے تنہاں پوشند

یا تنبان است

سفید شفاف بغایت سخت گراں قیمت کہ

ہندی ہیرا گویند

آلیومین - به انگلیزی البیومنیوم aluminiom

فلز خاکی یعنی معدنہ خالص کہ در گل موجود است

آم - به یونانی آیلیمس eilamis پوست باریک

دماغ

آماج - بفارسی آماج جائے لعب و بازی و

رقص در اصل معنی نشانہ تیر بودہ

آمبراطور - به لاطینی امپراتور imperator

شاہنشاہ

آمرہ { آرامی ست برہ خورد

آمشیر - قطبی ست نام ماہ فبرائر است

آمینص - به سینیہ آمص

آناہید - به فارسی ناہید و ناہیدہ - نام ستارہ
 زہرہ است

آنبا - لاطینی ست پیشواے مذہبی قوم نصارے

آنبار - فارسی ست خانہ متاع تاجر کہ دران اسباب

تجارت با ترتیب نگہداشتہ باشند - و ذخیرہ

بار را نیز گویند انابر انابر جمع

آنچ - به ہندی انب نغزک و نزد اطباء ہر گونہ

مژبئی را گویند - خجاجی از خوارزمی نقل می کند

کہ این لفظ عربی نیست - و بعض گویند کہ آنچ

مغرب انب فارسی ست کہ میوہ است مشہور

در ہندوستان یعنی نغزک

انڈیش - بیونانی انتمینیان - لفاذ - شوٹفہ

شوٹفہ - کاسہ - رسے سعت مذہبی در مذہب
نصارے کے فنجان پر ازے را بہ پردہ پوشیدہ
دارند و آن پردہ یا لفاذ را برداشته از آن
شخصے را بنوشانند کہ او را بمذہب سبب سببی داخل
کردن باشد *

انزروت - فارسی ست صمغے باشد تلخ کہ بیشتر

در مرہم ہا بکار برند و بمعنی فاوڑ ہر شاید عرب
انزو باشد بفتح اول و زاء ہوز و راء
قرشت ہواؤ رسیدہ *

انطابلس - بیونانی پنتاپلس Pentapolis

شہرے ست در ممالک مصر قبطلی حرف پاء
را آکہ تعریف دانستہ در زبان خود می اندازند
بہ بینید اسقف *

انطونیبہ - بیونانی انتلیان antlion ہوا سولہ

کلدانی - مزلکہ کہ برائے اخراج آب از چشم
بنا کردہ باشند *

انفلوینزا - بی انگلیزی انفلوینزا influenza

نزلا - زکام *

انقلیس - بہ بینید انگلیس *

انگشاری - بہ ترکی یکچری تلفظش بینی چری و

آنرا جنی سری نیز خوانند فوجے ہودم ترکان را
کہ بغایت مقتدر و خود سر بودہ و تا زمانہ محمودانی
از سلاطین عثمانیہ اقتدارش از حد تجاوز نہ مانده
پس سلطان محمود موصوف برایشان غلبہ یافتہ

رام نمود *

انگلیس - بیونانی انگلسن egobolna ہوا سولہ

ارامی - مار ماہی *

انموذج - بفارسی نمودہ یا نمودہ صاحب قاموس

زیادتی ہمزہ باوش غلط چندارد *

انوریزماء - بایطالیانی انوریزما aneurisma

دتل - آماس *

انیسون - بیونانی انیسان anison ہادیان

رومی - بہ بینید آنسون *

اوباش - بہ اندلوسی اوواس uvas خشک

انگور - کشمش - منقہا *

اوبولوس - بیونانی اوبولوس obolos وزنے

است کہ مقدارش دانق و نصف می باشد *

اوج - بہ سنسکرت اوج کہ در اصل بمعنی

علو است بعدش بمعنی در بہ آفتاب کہ اصطلاح

علم نجوم است مستعمل شدہ *

اوجاق - بہ ترکی اوجاق گلخن آتشدان - و آنجا

را نیز گویند کہ درون دیوار برائے افزوختن

آتش بنا کردہ باشند تاکہ اودہ را بموسم سرما

گرم دارد *

اودہ - بہ ترکی اودا - خانہ کلاں را گویند کہ برائے

نشستن یا دیگر امور خاص کردہ باشند -

چنانچہ دیوان خانہ *

اوردی - بہ بینید اوردو *

اورطہ - بہ ترکی اورتہ - بطالیان - چند - اہل جنگ *

اورنگ بہ ترکی اورنگ۔ نمونہ۔ مسطہ۔
اورنگ ایرانیک جمع۔

اوتز۔ ارامی ست۔ بط۔ مرغابی۔ اوزون جمع
بوادونون۔

اوضتہ۔ بہ بینید اودہ۔

اوطتہ۔ بہ بینید اودہ۔

اوغسطس۔ بہ فرسادی اگوستو agosto

اپ۔ مرداد۔

اوقیہ۔ بہ یونانی اونگیا oukia اولایں لفظ

یونانی بود بعدہ ارامی شد بعدش بحرئی آمد

بزبان انگلیسی اونس خواند۔ فی الجسد

وزنے ست مشہور کہ مختلف مقدار دارد۔

اوقہ۔ بہ بینید اوقیہ۔

اون باشی۔ بہ ترکی اونباشی۔ وہ باشی سر جو تہ

کہ برودہ کس سردار باشد۔

اوشیمہ۔ بہ ترکی اوشیمت۔ نقش چوب یاسنگ کہ

آں رانقاشی یاسنگ تراشی نامند۔

اپلیساج۔ بہ بینید پلینساج۔

ایار۔ بروزن بہار سریانی ست کہ نام ماہ سوم

است از ماہ رومیان و بودن آفتاب دوزج

جوزا یعنی ماہ مایون۔

ایر۔ بہ یونانی اوزوس۔ باد شمالی۔

ایقونہ۔ بہ بینید قونہ۔

ایبل۔ عبرانی ست۔ خدا تعالیٰ شانہ۔

ایلاوش | بہ یونانی ایلیوس oileos دروست

ایلاوش | کہ در امعاء دقاق حادث گردود و آں

مرضت ست ردی و مہلک۔

ایلیچی۔ بہ ترکی ایلیچی سفیر۔ پیغامبر۔

ایلول۔ بروزن معقول سریانی ست۔ نام ماہ

دوازدم از سال رومیان باشد و آں بودن

آفتاب است در این زمان از اوسط برج سنبلہ

تا اوسط برج میزان۔ یعنی ماہ ستمبر۔

ایوہ۔ ترکی ست بمعنی بہتر و خوب کلمہ ایجاب است۔

و بعض برانند کہ عربی ست و اصلش

اے والشد است۔

ب

باب۔ ارامی ست۔ دز۔ یعنی دروازہ۔

بابا۔ بہ لاطینی پاپا papa پدر۔ پوپ کہ لقب

پیشواے اعظم است مرعیساٹیاں رادر رومیہ

کبری۔ چنانچہ خلیفہ در اہل اسلام۔

بابتہ۔ قطبی ست۔ ماہ اقطبہ بررا گویند۔

بابری۔ بہ یونانی پپری piperi فلفل سیاہ

راگویند۔

بابوج۔ بہ فارسی پاپوش۔ کفش راگویند۔

بابوش۔ بہ فارسی پاپوش۔ کفش خور و رانامند۔

بابونج۔ بہ فارسی بابونہ کہ گیاہے ست معروف بحرئی

آنخوان خوانند۔

باج۔ فارسی ست۔ زرے کہ راہداران از سوہاگران

بگیرند *

باجور - و آن را با بورو و ابور نیز گویند به بنید و ابور
باوری - بایطالیانی پادری padre که در اصل

بمعنی پدر است کیش را گویند *

باوزهر - به فارسی پادزهر قسمی است از ادویه معدیه
که دفع ضرر زهر کند و به عربی آنرا حجر التیس خوانند *

بادوشتر - شاید به فارسی بیدستر است که نام حیوانی
ست بجزی که هم در آب و هم در خشکی زندگی زندگانی
تواند نمود و خصیبه آنرا آتش بچکان گویند *

بادوق - به فارسی باده - شراب *

بادونجان - به فارسی بادانگان - نام بارترکاری
ست که بهندی بینگن خوانند *

بادونج - به فارسی بادگیر یا شاید باد آونج بمعنی
بادکش باشد مکانه که برائے تابستان سازند
و از هر چار طرف باد در آن آید - یادیرچه مشبک
را گویند که آنرا پاکانه نیز گویند *

بادوق - به یونانی باتیاکی batiake شیره انگور
که ادنی جوش داده باشند و بعضی می گویند که
آب انگور است که کم از نصف بعد جوشیدن
باقی ماند *

بادوق - به بنید بادق *

بارامون - به بنید بیرامون *

بارجاه - به فارسی بارگاه که محل بارملوک و سلاطین
باشد *

بارچه - بهندی بیژا - جهاز *

بارستاریون - به بنید فارستاریون *

باره - به فارسی پاره بواسطه ترکی پنجم حصه هشتم
از حصه قرش بارات جمع *

بارود - بر وزن و معنی باروت است که به سربانی

شوره را گویند که جزو اعظم داروئی تفنگ است
و آنرا نمک چینی نیز خوانند حال آنکه معنی داروئی

تفنگ مستعمل است *

باروف - به ایطالیانی بارفه baruffa پر خاش

کردن خصوصاً وقتیکه بانبوه و اثر و حام باشد *

باری - به فارسی بوری - که تصحیر یافته را گویند *

بازار - فارسی است بعربی سوق خوانند - ظاهر اصل
ابا بازار بوده زیرا که در چنین جاها اکثر اطعمه و

ایا میفروخته اند و بمبرور ایام بمعنی مطلق جائے
فروختن استعمال یافته و همین شهرت دارد *

بازدار - فارسی است بمعنی میر شکار و نگاه دارنده
باز را هم گفته اند - که پرنده ایست معروف و مشهور

که سلاطین و اکابر شکار فرمایند *

باس - منخوت از بوسه فارسی است بمعنی بوسید
بیوس - وی بوسد *

باسا برط - ایطالیانی پاساپورتو passaporto

پروانه را بهاری *

باسفاتی - اصلش فارسی است - ملاحظه کننده *

باسلیق - به یونانی باسلکان basilikon رگه
ست معروف و مشهور در دست که اگر آن را

کشایند خون فاسد جگر برآرد *

بدرُون - به ترکی **بدرُن** - که از یونانی **هپودروس** **hupodromos** که اصل معنیش برپائین رفتن است مأخوذ است - حالا بزبان عربی خانه را گویند - که در زمین سازند براسے گرما *
بدرُونی - بایطالیانی پادرونی **padrone** مہتر و سرکن خانہ - سردار خانہ *

بدرہ - بفرسادی **پودر** **pondre** سفوف - چیزے کہ آنرا کوفتہ بختہ یا سائیدہ مثل آرد کردہ باشند *

بدرج - بفارسی بزه بزرگویند *
بدرقہ - بفارسی بدرقہ بدال مہلہ راہبر قافلہ و نگاہبان *

بذرائق - بہ بینید فراتق *
بربا - قدیمی ایچیشن است و معنی آن عمارت و بنا است - لہذا بر بانی آن تخریر قدیمہ را نامند کہ قدیمی ایچیشن آنرا بذریعہ نضاویر ظاہری نمودند - یعنی بجائے نقوش حروف کہ دال بر الفاظ است تصویر یا ثبت می نمودند بظاہر نضاویر معلوم می شد و در اصل نامہ یا تخریر رموز بود *

برباة - ارامی است در اصل معنی آن عمارت سحر محکم است حالا اہرام خورد را کہ قریب صعیید مصرست می نامند *

بزنج - قدیمی ایچیشن است و بعضی گمان دارند کہ ارامی است لیکن صواب اولی است -

آب راہہ سفالین غیر نمایان - و آن جا را نیز گویند کہ در میان زمین بفرصن فرد رفتن آب ناپاک بنا کردہ باشند ہندی آنرا غرقی خوانند *
بربر - بہ یونانی **بربرس** **barbaros** گروہے ست بمغرب افریقہ کہ بغایت سنگدل و وحشی ست برابرہ جمع *

بربط - باندوسی **بربوتار** **barbotar** فضول گشتن - شررہ *

بربط - بہ یونانی **بربتیان** **barbiton** عود *

برتقال بایطالیانی پرتگال **portogallo**.
برتقان نارنگی کہ میوہ ایست از نارنج کوچکتہ - و شیریں تر - اول کسے کہ درخت این میوہ در اردو بانشانہ اہل پرتگال بودہ لہذا بنام ایشان موسوم شدہ - برتقانہ براسے مفرد است و عوام این را بردقال خوانند *

برج - بہ لاطینی **برگن** **burguo** بارہ - و در حصن **برجاس** - فارسی ست - در اصل آماج گاہ و نشانہ تیر را گویند لیکن عرب آنرا کہ بر نیزہ یا چوبے در ہوا نشانہ تیر یا تفنگ کردہ باشند می گویند و آنرا کہ در زمین نشانہ کنند ہدف خوانند *

برجڈ - لاطینی **paragauda** نوعی از گلیم سطرہ *
برجیل - ترکی ست بمعنی پرگار کہ نام افزائے ست کہ بتایان و نقاشان ہداں دائرہ کشند *

برخ - بہ فارسی برخے - مفت - بلا قیمت *
بردار - فارسی بردر بمعنی دربان *

برذاق - ترکی برداق - کوزه +

بُرْدَايِيَّةٌ - ترکی ست بوساطه عربی بُرْدَه یا فارسی

پرده بمعنی پرده +

بُرْفُوجٌ - به فارسی بُرْدَه - اسیر شده مطلقاً خواه دختر

باشد یا پسر +

بُرْفُوجٌ - به فارسی پرده +

بُرْفُوجٌ - به فارسی برده زنان یونان که اسیر کرده باشند

و بکنیزکی آورده +

بروق - ترکی ست - آوندگی +

بروقوش - به بینید مرزجوش +

بُرْدَه - شاید به فارسی پرده - نوعی از پیراهن +

بُرْدَه { به ترکی بُرْدَا بمعنی نیز - و هم که بجایش لفظ

بُرْدُو { ایضاً در عربی مستعمل می شود +

بردول - بمعنی بردون است به بینید بردون +

برومی - قدیمی ایچیشن است و آن نباتی است که

در آب روید و در مصر ازاں کاغذ سازند +

بُرْدُوِيْتٌ - به یونانی بریودنٹیس *periodontes*

نائب اسقف را خوانند +

برذعم - به فارسی برزغنه بوساطه سریانی پالان خر +

برذعم - شاید به فارسی پرده گلیم سطر که زیر پالان

بر پشت ستور نهند +

برذون - به لاطینی بُرْدُو *burdo* بوساطه ارامی

اسپ تاتاری یا هر چار دانی که بار برد

آهسته آهسته رود +

برذون - به فارسی بردون اسپ نر جلد دهند

راگویند +

برزن - فارسی ست - کوچ و محل راگویند +

برزیق - به فارسی برزیک گله اسپان بدون

سواران یا گروه اسواران - یا این مفرد است

معنی سواره و جماعت اسواران را برزیق

خوانند +

برزین - فارسی ست زنبیل - تلتله - کوزه از

پوست طلع +

برسّام - فارسی ست - درمی که در حجاب مابین جگر

و معده پدید آید +

برستوج - به فارسی پرستوک نوعی از ماهی +

برسیاوشال - به فارسی پرسیاوش یا پرسیاوشان

قسمی از نبات که خلاصه آن باریک و سیاه فام

و برگ آن سبز رنگ می باشد و بیشتر در گوشه

و کنار حوضهای روید +

برش { به انگلیسی برش *brush* آله ایست

برش { مشابه فتنین بافندگان که بدان پارچه های

پشمی - از گرد و خاک پاک نمایند - و این

از اختراعات جدیده است - و این را فرشه

نیز گویند +

برش { به عربی فرش - گستردنی که از برگ خرما

برش { بافند +

برشام - به سریانی برشان - نان مقدس نان

قربانی که فرقه خاص عیسوی آنرا با هم میخورند

و آنرا جسم مسیح پندارند +

برشان - قربانی مقدس - و نانی بود که از آن غافها
بندی کردند *

برشفت - بفارسی نیم برشت - تخم مرغ که برشته باشند
برشته - ببینید برشت *

برشعشا - سریانی ست - معجون که حرارت غریزی
را قوی کند و معنی اصلی آن مفید و نافع ست *

برشوم - فارسی ست اعراف یعنی نوعی از خربان
در بصره که نسبت به خربانان جاے دیگر زودتر
برمی دهد *

برشیاوشاں - ببینید برسیاوشاں *
برشیمه - فرشته که بدان پارچه پشمین از گرد و غیره
صاف نمایند - نیز کمان نداف *

برصه - بایطالیانی بورسا bursa کیسه صرافخانه
دار المعامله *

برطانیقی - بیونانی برتنکی britannike بتان
افروز که قسمی ست از نبات *

برطل - بفارسی پرتله - تخمه رشوت *

برطله - بارامی برطولا - ساٹبان تنگ غیر فراخ -
اسمی فرماید که بر معنی ابن است یعنی پسر -
و طله مبدل طله معنی ساٹبان است گویا
بمحاظ تنگی پسر ساٹبان است *

برطیل - شاید به فارسی پرتله معنی رشوت - و بعض
برانند که برطیل در اصل معنی سنگ است
که شخصی بگرے را بر او انجام کردگی کار مخصوص دادن
دعده نموده بود - چنانچه بعد سر انجام کار سنگ

حاضر کرد و ایفاء وعده نمود - بعد از آن بمعنی مطلق
رشوت مشهور شد - و این درست معلوم نمی شود *

برغزه - سریانی ست - گو ساله *

برغل - از برغول ترکی یا فارسی ماخوذ است -
گندم بریاں نیم کوفته را خوانند - و آنرا سمیند
نیز خوانند *

برغه - اندلوسی پارگه parga کفش که از رسن
ساخته باشند و خانه که از نسی تیار کرده باشند *

برفیر - بیونانی پرفرا porphura رنگی ست که
از سرخ و نیلی مرکب است و آنرا ارغوان نیز
گویند - اصلش فارسی ست *

بوق - به لاطینی بوکنه - آله ایست مستطیل و دراز
که در آن دمند و بدهن می نوازند - مهاژا بل
و کذب را نیز گویند و آن شخص را نیز گویند که
برضبط راز قادر نباشد - ابواق - بیقان -
بوقات جمع *

برق - به فارسی به - بزغاله *

برق - به فارسی برگ - ورق وخت *

برق - به فارسی برگ - سامان خانگی از کرسی و
مانده و بقیه و غیره *

برقوق - بیونانی پرکلیان prokokkion
شمش - شفتالو - آلویست کوچک - زرد آلو *

برقوق - بیونانی برککا borikokka به واسطه
ارامی - آلویست کوچک - زرد آلو *

برقیل - کمانی که طفلان بدان غلوله اندازی می کنند

و آن را کمان کرده نیز خوانند *

برک - به بینید برق *

برکار - فارسی پرگار - آله ایست که بدان حماران

و غیره دائره می کشند *

برکان - بایطالیانی بلکانو vulcano کوه آتش

نشاں *

برگوش - بایطالیانی برکوسو barcoso نوع از

کشتی که مابین بریق و فرقاطه می باشد *

برما - ترکی بوزمه - نوعی از شیرینی است *

برمکان - به فارسی شاید پریناں - کساء چادر

برمه - به ترکی بومق - برمه که بدان درخته و چوب

سوراخ کنند *

برمهان - قبلی است - ماه مارس را گویند *

برمووه - قبلی است ماه اپریل را گویند *

برمون - به یونانی پرمنی paramone روزه که

پیش از امام مذهبی داند *

برمیل - بایطالیانی بریله barile بافلوسی

بریل barril آوند چوبی کلاں که از وسط

پننا و فراخ داز اطراف باریک و تنگ

بشکل میل باشد عبری آزابتیه خوانند و

صانفش را برای سی گویند *

برنامج - بغاری برنامه فهرست را گویند *

برنجک - ترکی برنجی قسمی است از ماهوت

باریک - پارچه سیاه - کریشه *

برند - به فارسی پزند - جوهر شمشیر - آب شمشه *

برنس - به لاطینی برنس burras کلاه سر *

برنسنا - به سریانی برناشا - مردمان *

برنکان - به فارسی پرنا - یا پرین یا پریناں -

چادر - کساء *

برنی - به فارسی برنیک - سیوه نو - شمر تازه *

برنرطه - به بینید بریطه *

برنی - فارسی برنی آوند گلی مثل خم *

برواز - به فارسی پرداز - چارچوب تصویر که در آن

تصویر نصب کنند - و نیز چارچوب شیشه که در آن

شیشه می نهند - چه اصل معنی پرداز جای قرار

آرام است *

بروبیه - قدیمی ایچشن است قسمی از زمین برای

جمع *

بروتستو - بایطالیانی پروتستو protesto استشهاد

اندا ز نام - بروتستوان تشبیه بروتستوات جمع

بروصی - از فواحی الهند آمده - لنگر *

بروفه - به بینید باروت *

بروفه - بایطالیانی پروا prova نسخه تصحیح *

بروفه - بایطالیانی پروا prua مقدم کشتی -

بروک - به بینید فروج *

بروه - بایطالیانی پروا prova پروت -

نسخه تصحیح *

بروه - بایطالیانی پروا prua مقدم کشتی

حصه پیشین کشتی *

بریتون - بفرسادی پیرتوین peritoin پرده کمر

غطاء احتشا - غشاء احتشاء +

برید - به لاطینی وریدیس veredus در اصل معنی

اسپ چا پاراست که تیزی دود - بعد ازاں

بمعنی مطلق پوخته استعمال یافته +

بربطه - بایطالیانی برتا berretta کلاه مضارک +

بریمیه - الہ ایست که بدان سداد قاروره وغیره بریں

می کشند - برمه - به بینید بریمیه +

بریمو - بایطالیانی پریمو primo بمعنی اولاً +

بریمیه - اندلوسی بارینا barrenna برمه - اسکنه - مته +

بریمیه - فرسنادوی برمو bureau صندوق چوبیں

که دران آوندے نند صینی یا آہنی که دران

قضاے حاجت کنند - یعنی کرسی که دران

ادب خانہ باشد +

بتر - فارسی بتر - ماهوت - جامہ باریک +

بترابرتو - ایطالیانی پاساپورتو passaporto

پروانہ راہداری که دران نام حامل قوم آن

و اجازت سفر خشکی و تری مندرج باشد +

بزاجرودہ - به بینید مزاجرودہ - مزاجرودہ +

بزبوست - فارسی بست - پوست بزر که مال

تجارت است +

بزرخبرمدار - به پہلوی بزرگ فرمدار معنی تحت

اللفظ او بزرگ پیشرو - لقب وزیر +

بزرگ - بروزن عنصر - به فارسی بزرگ بضم اول

و ثانی نقیض کوچک - یعنی کلاں و سردار

و باین اسم وزیر نظام الملک ہم ملقب شدہ بود +

بزماورد - به فارسی بزم آورد - به بینید زماورد +

بزونگ - به ترکی بزونگ - دیوش - بے غیرت

قرمساق - قلقبان - زن جلب - تیر آدر +

ببریز - به بربری ابریز - بلخ +

بزپون - فارسی بست - پشمے که رنگ بزدارو یا

ندے که از پشم بز ساخته باشند - چه یون

بفارسی معنی رنگ دغاشیہ و نمد زین آمدہ +

بس - فارسی بست - بمعنی فقط و حسب - و امر بر

قطع کردن ہم هست یعنی قطع کن +

بساربتو - به بینید بزباربتو +

بساریہ - به یونانی اپساریون opsarion یا

پساری psari ماہیانہ - یعنی نان خوشی

که از ماہی ریزہ ترتیب دهند - و بالوان اطعمہ

بطور چشمہ و لعوق می خورند +

بسباسہ - شاید به سریانی بسباسہ - نوعی از حرمل

عربی ست و آن دو اے باشد که برگ آن

مانند برگ بید بود لیکن کوچک تر از آن است

و گل آن مانند یاسمن سفید و خوشبونی باشد

و بفارسی آن را رازیانہ نامند +

بستان - به فارسی بوستان - باغ - باغ خرما +

بستج - به فارسی پسته - میوه درخت برغند +

بستد - بینید بستد +

بستوق - به فارسی بستو - کوزه گلی +

بستہ - بایطالیانی بستو bnsto سینہ بند زنان

که برائے حفاظت پستان می بندند +

بُسْتَه - به بیند بَسَطَه *

بُسْتَه - به فارسی بَسْتَه - بند آب نهر که آنرا کشاده آب نهر بجائے که می خواهند می برند - بُتَان جمع +

بُسْتَه - قدیمی ایچیشن گربه *

بُسْتَه - به فارسی بُسْتَه - مرجان *

بسطه - شاید بفارسی بسته - بستہ سفرلات یا جامه نچوانی - یا لندره *

بسطه - بایطالیانی پُستا *posta* چپار - برید *

بسفاج - به فارسی بس پایه داروئے باشد و آن بیخ گیاهے است گره دار شبیه هزار پا *

بِسَلَه - بایطالیانی پِسَلَه *piselli* قسمے است از جوپ خوردنی که بهندی آنرا مٹ خوانند گویا نخود انگریزی است *

بَشَاطِل - شاید فرنسادی پستوله *pistolet*

زوج تفنگچه - دو عدد تفنگچه *

بَشْتَحْتَه - فارسی بوساطه ترکی پیش تخته - تخته باشد چوبی که بر آن قلم و دوات داشته بکرسی نشسته می نویسند *

بَشْحَانَه - به فارسی پشه خانه - چار پایه چوبی که گرد آن برائے دفع پشه ماهوت را بر چوبهاے

استاده گرد او انداخته باشند *

بَشْرَف - به فارسی پیش رو - تمهید آلات موسیقی - ابتداء تیاتر و *

بَسْط - به فارسی بُسْت - فارغ و بیکار و مخت و دشنام است *

بَشَقَه - ترکی بَشَقَه - دیگر - علیحدہ *

بَشْکِیَر - به فارسی پیش گیر - چادرے باشد دراز که بوقت خوردن طعام بجانب پیشین برزانوؤها

کشد تا لباس از شور با و غیره محفوظ و مصون ماند *

بَشْمَاط - به بیند بقسماط بشامط جمع *

بَشْنَس - قطعی است - ماه مایو *

بَشْنِیْن - به فارسی بشنین بر وزن گلچین نیلو فر - یا گلے ست در مصر مانند نیلو فر که پیوسته در میان

آب می باشد گویند هر صبح سر از آب بر می آرد و شام بنده آب فرو میرود و بهمین ساقی دارد

و بس یعنی برگ ندارد و به بزرگی غوره خشخاش می شود و تخم آن سفید است *

بَشْنِیْن - به ترکی پیشین - نقد - پیشگی *

بَصْبَص - شاید بایطالیانی پازو *pazzo* بیوتون بضم - به ترکی باصمق مھر کردن - بقالب کشیدن

طبع کردن *

بصمه - به ترکی باصمق - بر ماهوت چاپ کردن *

بَط - به فارسی بت - نوعی از مرغابی بطوط جمع *

بَطَارِخ - به بیند بطرخ - جمع است مفروش بطارخ یا بطراخه است *

بطاریتہ - بایطالیانی باتیریا *batteria* مجموعہ چند بادلیجها که برائے جنگ علیحدہ می

باشد *

بطاسه - به بیند بتاسه *

بطاسه - لغت اسبانیہ است - جنگی جہاز - تجارتی جہاز

بطاطا - بایطالیانی پتانا patata سیب زمینی +

بطاطس - به بینید بطاطا - سین شاید از لفظ انگریزی که بتیتوس است آمده باشد +

بطاقه - به یونانی پتاکیان pittakion کاغذپاره ایست که بر توبه های جامه چسبانیده باشند و در آن قیمت توب مفصل مرقوم می باشد +

بطراسالیون - به یونانی پترسلینان petroselinon کرفس جلی +

بطرخ { به یونانی تارخیون tarichion بواسطه
بطرخه { قطبی - تخم ماهی بوری که نکلین کرده باشند
به عربی مخ السک گویند +

بطراسالیون - به بینید بطراسالیون +

بطرشیل { به یونانی اپتراجیلینون
بطرشین { epitrachelion رشته باشد که

کاهنان بوقت خدمت کنیسه بگردن می اندازند جمعش بطارشین و بطارشیل است

بطرک - یونانی پاتریارخیس patriarches
نزد نصارے رئیس رواساء اساقفه را گویند

یا فقط رئیس اساقفه را در نزد یهودیان عالم را خوانند - بطار که بطار یک جمع

بطرکخانه - فارسی یونانی مقام بطرک +
بطرپرک - به بینید بطرک +

بطربوق - به یونانی پاترکیوس patrikios بواسطه
ارامی - ده هزاری - چنانچه طرخان سردار

پنج هزار و قوس سردار و صدر را گویند و مردم

مکار - رانیز گویند +

بطرک - به یونانی پاتریارخیس patriarches
به بینید بطرک +

بطسه { شاید از زبان دلماتیا آمده bastasia
بطشته { کشتی بزرگ که بفرص تجارت یا جنگ در

دریاے اعظم رواں شود - بطس جمع +
بطشته - بینید بطسه +

بطنظہ - بایطالیانی پتننته patente فرمان شاهی
سند حضوری - شهادت طبعیه متضمن این امر

که حامل آن بیماری ندارد +
بطیخ - آرامی ست - خر بوزه - فریوک بر وزن

موزیک +
بغاز - به ترکی بوغاز - مجری - مجری دریا - در زبان

عالی معنی سرحد مستعمل است +
بغچه - به بینید بقچه +

بغداولی - به ترکی بغدادی و بغدادلی فزوازه که
از گچ و چونه تیار کرده باشند

بغل - جشی ست - اشتر +
بغله - خفاجی از جاحظ نقل می کند که بغله کینز که را

گویند که دو تخمه باشد و از جنس صقلاب بصفت
دیگر متولد شود - بغلات جمع - بخمال را قوام خود

این معنی نیز از معنی سابق ماخوذ باشد +
بغله - شاید اندلوسی bajel, baxel مرکب که در بحر

احمر رواں می شود +
بغمه - به ترکی بو عماق - گردن بند - گلوبند - خصوصاً

گلوبند مردارید +

بغنوس - بلاطینی پگنوس paganus جاہل -

بے دقوت - کم محبت +

بفتہ - فارسی بافتہ - پارچہ نیچ اعلیٰ کہ از ریشما
بافتہ باشند +

بق - باریطالیانی بکا bocca دہن - ودانہ چیز
بقچہ - ترکی بوغچہ - پونده - بقچ جمع و در برہان می

نویسد کہ بوق چادرے باشد بزرگ کہ خست
خواب در آن بند کنند پس سلسش بوقچہ گفتن

ہم رواست +

بقدونش - یونانی مکدونیسان makodonision

بقدونوس - جعفری را گویند کہ نوع ست از ترہ +

بقرور - قبطی یکہ ور - غوک +

بقفس - از لاطینی بکسس buxus یا یونانی

پکسوس paxos ماخوذ است - درختیست

کہ برگ ودانہ آں بہ برگ ودانہ مورماند یا
درخت شمشاد است +

بقسماط - از فارسی بکسات کہ از یونانی پکسمید

paksamidi آمدہ معرب است نوعی از

نان روغنی باشد کہ روی آنرا مربع مربع بریدہ

بپزند و بیشتر مسافران بجمت توشہ راہ بردارند

بقسیمس - یونانی پکسوس - درخت شمشاد +

بقشیش - عوام بجائے بخشیش استعمال کنند +

بقلا - اندوسی است - بہ بینید بقلہ +

بقلاوا - ترکی بقلاوا - نوعی از حلویات کہ در آن

مغز بادام انداختہ تیار کنند +

بقلاوا - ترکی بقلاوا - قسمی از کوماچ - نیز حلوائے

بققم - فارسی بقم - چوبے باشد سرخ رنگ کہ رنگرز

آباں پارچہ رنگ می کنند +

بکت - بہ بینید بیک +

بکالوری - بچلر - گریجویٹ - درجہ یافتہ

بکلوری - بہ بینید بکلوریتہ +

بکالوریہ - فرسادی بکالوریا baccalaureat

رتبہ المجاز الثانی فی العلوم والفنون - مرتبہ

درجہ دوم در علوم و فنون +

بکرج - ترکی بقراج - اوندے کہ در آن قہوہ باشد

بکایج جمع +

بکساد

بکسماط - بہ بینید بقسماط

بکلیگ - ترکی بکلک - نیابت خاص کہ در آن از

بادشاہ وقت حاکم مقرر شدہ باشد چون ضلع

و علاقہ در پرگنہ خاص و عمل خاص +

بکلاہ - فرسادی بوگل boucle سنگ - گلاب +

بلاور - سنکرت بھلا تکہ भलातक شتر درخت

معروف کہ در دوانا بکار آید و آنرا انقردیا نیز

گویند +

بلاؤۃ - فارسی پلاوہ از کلدانی کثافت - چرکینی

بلاوج - یونانی پلارگوس pelargon لک لک +

بلاش - بفارسی پلاس - بشینہ سطر و غلیظ کہ

بلاسی درویشاں می پوشند یا مفروض کنند یعنی حاجیم

بلاسون - فرسادی پیلستون paillason
 فراش پلنگ که بگیاہ پر کرده باشند +
 بلاط - یونانی پلتیا plateia بواسطہ ارامی سنگھا
 کہ در سراسرے و جزآں گسترده باشند +
 بلاط - یونانی پلتان palation شاہی محل -
 قصر شاہی +
 بلاق - قدیمی ایجیشن - بندر - جزیرہ +
 بلان - یونانی بلانیون balaneion بواسطہ
 ارامی غاسل +
 بلانقہ - بایطالیانی پلانکا palanca احاطہ است
 کہ از چوب وغیرہ ساخته باشند +
 بلجمہ - بستن بيطار پایہاے سنور را بچتہ بیماری
 کہ رسید آنرا +
 بلج - قدیمی ایجیشن نوع از خرما +
 بلسان - یونانی بالسامن balsamon درختے
 ست کہ گھماے سپید دارد و در دواہاے
 بکار آید - عوام آنرا سبسان گویند +
 بلشوم } بوتیار مرغے ست کہ بر کنار ہاے آبگیر ہا
 بلشون } درود ہا نشیند و ماہی را بزودی بکین
 فرومی برو - بلاشیم - بلاشین جمع +
 بلطجی - ترکی ست - در محیطی نویسد شخصے را
 گویند کہ ہمراہ سپاہ برائے درستی راہ رود
 کہ درختان را قطع کند و قلعہا را استوار
 سازد و پیادہ یعنی نوکر کو تو ال و مانند آن
 کہ بہندش چہراسی خوانند +

بلطو - فرسادی پالتو paletot جبہ کلاں +
 بلطہ - ترکی ست - تبر چوب شکن - و صاحب محیط
 می نویسد معرب بالتہ ترکی ست کہ تبر را خوانند +
 بلطی - ماہی دریائے نیل +
 بلغصون - بیونانی بوگلوسان bouglosson
 گا و زبان +
 بلغم - یونانی فلگنا phlegma خطے ست از اخلاط
 چہارگانہ بدن +
 بلغہ - بایطالیانی دلوا valva لولب - قسمے از
 آوند سرپوش کہ از یک جانب راہ آمد و رفت
 چیزے می دارد و از جانب دیگر مسدود چنانچہ
 درد بگیرد وغیرہ می باشد +
 بلگی - ترکی بلکہ بمعنی لعل مستعمل است یعنی
 شاید +
 بلگمو - بیونانی پلس pelamus قسمے از ماہی +
 بلگوت - یونانی بلنید balanidi بواسطہ ترکی پالموت
 پوست شاہ بلوط کہ برائے رنگ دادن بکار دارند +
 بلورادی } بایطالیانی پلورہ pleura غشاء ریبہ
 بلورہ } پردہ شش - التهاب غشاے +
 بلوسطیون - لاطینی بلوستیوم balaustrum آثار
 بلہوبہ } اصلش ابو الہیب یا ابو الہوبتہ است کہ
 بلہیب } نام مینارے ست از مینار ہاے مصر کہ حالا
 بر ابو الہول مشہور است +
 بلج - از لغت اہل طایا بیلق ماخوذ است بمعنی
 اوطاق جہاز +

بندار - فارسی است - تاجرے کہ شناس کان کنی
باشد یا آنکہ بگرانی بفروشد و برائے حصول
این غرض اسباب تجارت را از فروخت باز
دارد +

بندار - فارسی بندار کیسہ داروخانہ وارہ +
بندار - فارسی است - شہر یکہ بر کنارہ دریائے
اعظم واقع باشد - یا آنکہ مرکز تجارت باشد +
بندوش - لاطینی پنتیکوم ponticum واصل
میوہ ایست سرخ رنگ مانند کنار بعدش
بمعنی غلولہ مستعمل شدہ +

بندوقتی - ترکی است سکہ ایست مراہل وینزرا
کہ در اہل اسلام بکثرت رائج است +
بندہ - فارسی بندہ - غلام +
بندوق - پسر زانیہ رانا مند و برائے دختر زانیہ
بندوقہ گویند +

بندول - فرانسوی بندول pendule
کلاں کہ بر آتش کدہ وغیرہ نصب مینماید +

بندیرہ { بایطالیانی بندیرہ bandiera

بیرق - نشان - علم +

بندیرہ - فارسی فادزہر بوساطہ ترکی بندیرہ
یا پان زہر - ہر دو واسطے کہ حافظ روح
باشد و دمع ضرر رسم کند فادزہر گویند عموماً
آنرا کہ بعربی حجر التیس خوانند خصوصاً +
بندش - بندش - بندید - بندیش +

بلید - فارسی پلید - کثیف - برینید بلاذہ +

بلیصہ - برینید بولیسہ +

بلیج - فارسی بلیہ دوائے ست قابض طبیعت
آں سرد و خشک است +

بلین - بر لاطینی پلنوم pallium لباس ست
مراہل کنیسہ راہ +

بلم - فارسی است صندزیر - و تارکلاں را نیز گویند
مثل تارکلاں ستار و غیرہ

بلمباغ - برینید مباح +

بنادورہ - بایطالیانی پومودورو pomo d'oro

بادنجان فرنگی - برینید بندیرہ +

بنبہ - فارسی و ترکی پنبہ قسمے ست از لوان رنگماہ
بنتو - بایطالیانی دنتی venti سکہ ایست کہ

قیمتش بیست فرنک باشد +

بنتو - برینید بنتو +

بنج - فارسی بنگ - بوزہ +

بنجر - ترکی پانجار - چغندر +

بنجرہ - فارسی پنجرہ پنجرہ - سوراخ توپ - لولہ +
بنجکیتہ - فارسی پنچک - اہل خراسان را خوانند

چہ پنج تیرہ یکجامی انداختند +

بنجگان - فارسی پنچگان - پنج پنج تیر انداختہ +

بند - فارسی ست علم و نشان بزرگ کرو تیلہ

بجرہ - زنجیر - بند آب - پیادہ شطرنج وقتیکہ

کہ فرزین شود - نومان دہ ہنزگس - فخر کتاب

یا فصل آں +

- بِنَش - بِنَش - ترکی - بینش - قسمی از پیراهن و
 لباس که وسیع باشد مثل چونمه و جَبته +
 بِنَش - ترکی بِنَش جَبته کلاں که آستین کلاں
 داشته باشد +
 بِنَصُول - لاطینی پِنْدُولُوس pendulus.
 آله ایست در ساعت که بر بی آزار قاص خوانند +
 بِنَط - ایتالیانی پِنْتی ponto عرشه - بالائے
 کشتی +
 بِنَطاریسیا - به بنید فنیطاسیا +
 بِنَطالون - فرنساوی پانتالون pantalon
 پا جامه - شلوار انگریزی +
 بِنَفِج - فارسی بنفشه قسمی است از ادویه نباتی +
 بِنِک - فارسی است حصه بهترین از هر چیزه
 بیخ و بنیاد - بنک العمر یعنی بهترین حصه
 زندگانی ازین ماخرذ است +
 بِنِک - فارسی بِنِخ +
 بِنِک - ایتالیانی بنکو banco بنک که صرف خا
 را گویند +
 بِنِکام - فارسی بِنِگان ساعتی که باب یا بَرِگ و تَنَش
 معلوم کرده میشود +
 بِنِیَار - اندوسی بِنِیال punal خنجر و ایس
 لفظ عموماً با استعمال اهل مغرب می آید +
 بِنِیش - ترکی بینش - چاورد رار که در من سیج
 داشته باشد نیز جَبته را گویند +
 بِنِیقمه - فارسی بِنِیک خَشِک پیراهن - گریبان +
- بِنِیته - فرنساوی پیوینیٹی poignet بند دست
 ضرب مشت +
 بِنَوَتاسنه - به بنید بتاسه +
 بِنَوَلقَه - فارسی بِنَوته - آوندی باشد که گل حکمت
 سازند و زردسیم و مثال آن در میان آن سناوه گذارند +
 بِنَوَلقَه - به بنید بِنَوَلقَه +
 بِنَوَجو - ترکی بِنَوَجق سکه ایست سیس که قیمتش تخمیناً
 یک روپیہ باشد و در البحر پاراچ است +
 بِنَوَدقَه - به بنید بِنَوَدقَه +
 بِنَوَدقَه - به بنید بِنَوَدقَه +
 بِنَوَدینہ - قسمی از شیر پنبهاسے فرنگ +
 بِنَوَر - به بنید باوَره که گذشت +
 بِنَوَرس - فرنساوی بِنَوَرس bourse کیسه -
 صراف خانه - دارالمعامله +
 بِنَوَرغی - ترکی است نوعی از تیج و برمه +
 بِنَوَرق - فارسی بِنَوَره - ننگار +
 بِنَوَرگ - به بنید بِنَوَرق +
 بِنَوَرَقَه - به بنید باوَره +
 بِنَوَری - قدیمی ایجیشن نوعی از ماهی +
 بِنَوَری - به فارسی بِنَوَریا +
 بِنَوَریا - فارسی است - باریا +
 بِنَوَریہ - به بنید بِنَوَری +
 بِنَوَزہ - بِنَوَزہ - فارسی بِنَوَزہ - شربتے که از شیر و
 شکر تیار کنند - یا گلاب و شکر که بزرگ و نمک +
 بِنَخ مَنجِد نمایند و نوعی از می که از آرد و برنج

آں در اں بگدازند بعزنی خلاص گویند -

و آنرا بونقه گفتن خطا است +

بوغاز - ترکی بوغاز - قطعه آب را گویند که در میان

دو قطعات عظمی آب واقع شود و هر دو حصه

را با هم متصل کند چنانچه بوغاز جبل طاق

بوغاز - ترکی بوغاز - بحری - بحری دریا +

بوق - لاطینی بوکنه bucina بواسطه ار اے

شپور که نواے است بزرگ که آنرا بوقت

جنگ مے نوازند +

بوقال - یونانی بوکلیس bankalis کوزه که

دسته ندارد - دوات گلی - عوام باقیلش

گویند - بواقیل جمع +

بوقچیه - به بینید بقیچه +

بوقیر - یونانی بوکروس boukeros طائر بیست

ابلق یا خاکسترگون یا سپید +

بول - ترکی یول - تکنت - چپناک +

بولاد - فارسی پولاد مشهور و معروف است

و تیغ دلاقی را نیز خوانند یعنی استره +

بولاق - به بینید بلاق +

بولصه - به بینید بولیس و بولیس +

بولوک - ترکی بلوک - دسته فوج میقتب +

بولیتیکه - یونانی پولیتیکه politike منشی گری -

به کار عدالت مصروف ماندن - حالت سیاسیة

مکرو فریب +

بولیتیکسی - حکیم دانشمند +

دازن و جو سازند و دکان مے +

بوز - فارسی بوز - دهن و پیرمون و گرداگرد دمان

جیوانات - و مابین بینی و لب را نیز گویند +

بوز - ترکی بوز میخ - خراب کن - بصیغه امر +

بوزیدان - هندی - دارو مے است که بعزنی

مستعجل نامش نهند +

بوس - فارسی بوس - بوسه +

بوسته - ایتالیانی پوشتا posta وصول گاه

بوسطه - خطوط +

بوسریک - به بینید بوسلیک +

بوسلیک - فارسی است نام مقامی از جمله

دوازده مقام موسیقی +

بوسه - به بینید بوس +

بوش - ترکی بوش - خالی - احمق - سخن بیهوده

که مطلب نداشته باشد و بجاقت بزبان

آوردہ باشند +

بوش - مواشی را در چراگاه گذاشت +

بولصله - مقلوب بولصله است به بینید بولصله +

بولصه - فرسادی پوس ponce بدست انج +

بولوسی - فارسی بوزی نوسے از کشتی +

بولطقه - فارسی بوتہ آوندی باشد لوله دار سرپوش

که در آں آب گرم کنند و در زبان انگیزی

آنرا کیٹل خوانند +

بولطه - فارسی بوتہ آوندی را گویند که آنرا گل

حکمت ساخته باشند و طلا و نقره و امثال

ایطالیائی پولیز polizia

police

کشیکی - قراول - پاسان شہر +

بولیٹس } ایطالیائی پولیزا polizza کاغذے

باشد کہ دران تعریف اشیا یکے بسوے
دارندہ کاغذ فرستادہ باشد مندرج باشد

تا آن کاغذ را نمودہ آن اشیا را کہ بنام او
از جاے آمدہ است بگیرد - و این را

بعربی صک الوشق خوانند - و سفتہ را ہم
گویند +

بولیموس - یونانی بولیموس boulimos بطلان

خواہش طعام از معدہ +

بوونہ - قبلی است - ماہ یونہ را گویند +

بووہ - یونانی بواس buas چغد - بوم +

بویا } ترکی بویا - رنگ - سیاہی کہ برپاوش
بویہ } انگیزی سے مالند تا کہ بخوبی سیاہ و

براق نماید +

بہار - قبلی بہار سہ صد رطل را گویند +

بھرام - فارسی است نوزے از ریاحین کہ شرح
یابزے باشد و بمعنی خشک و کاریزہ ہم آمدہ

کہ گل عصفرا باشد +

بھرج - فارسی بہرہ - دروغ زلیج درہے کہین

خالص نباشد - ابن اعرابی دسے را گوید

کہ راجج نباشد - بعد ازاں بمعنی مطلق

چیزوے استعمال یافتہ +

بھرجان - بہ بینید مہرجان +

بہرمان - فارسی بہرمان - خشک و کاریزہ

کہ کل عصفرا نامند +

بھط - ہندی بھت - برنج کہ در شیر پختہ باشد

بھلووان - فارسی پھلووان - بازی گرے را

گویند کہ بر رسن رقصہ - نیز مسخرہ و ہزال

را گویند +

بھمن - فارسی است - نام ماہی - نیز دوائے است

نباتی مقوی +

بیاوہ - فارسی پیادہ - نام یکے از مہراے

شترنج - و نام گلے است معروف - و نوزے

از درخت سپید و تاک انگور - و زبان حال

بمعنی پیادہ فوج کہ ضد اسوار است

مستعمل است +

بیب { ارے است مجری آب حوض +

بیبہ

بیجام - شاید فارسی پنگان نہرے کہ مابین

نیل و ساقیہ باشد - یا مابین دریاے کہ

باشد و ساقیہ آن +

بیدر - سریانی است خرمن گاہ +

بیدق - فارسی پیادہ - ضد اسوار کہ بعربی

راجل خوانندش - و نام یکے از مہراے

شترنج +

بیدق - فارسی پیادہ - راہ نماے در سفر

بدرق نقیض اسوار +

بیرا - برہینید بیرہ +

بیرجہ - برہینید بارجہ +

بیرق - فارسی بیرہ - نشان - علم - بیارتق جمع +

بیرم - فارسی پیرم - برمہ - منقب +

بیرمون - یونانی - پیرمنی paramone روزے

است کہ دران بعض نصارے روزہ

میدارند برائے نیاری عمید آئندہ کہ بدگیر

روزے آید و این روز پیش از عمید فصیح

و عمید میلاد و عمید نطاس واقع میشود +

بیرون - یونانی بران birron تاج اُسف +

بیرہ - ایتالیائی بررا birra پیرا گوئند - و

آن قسمے است از مے کہ از جو تیار کنند +

بیرار - فارسی بازیار - بازدار بیاررہ جمع +

بیر { کدنگ گازراں +

بیرپیر {

بیشینه - یونانی بٹسوس bussos جامہ غلیظ

از پنبہ +

بیشکش - فارسی پیشکش - شخفہ کہ مناسب

امراء و سلاطین باشد +

بیطار - یونانی ہپتاتروس hippiatros معالج حیوانات

کہ سلوٹری خوانندش +

بیطیر - بر وزن قمر - بمعنی بیطار است +

بمغہ - ارامے است - کلیسیا +

بمقیبہ - یونانی بکیان bikion بواسطہ ارامے

نبا تے است درازتر از حدس و در کشت ہارویڈ

بیک - ترکی بک - لقبے است کہ در را و امر ازادگان

و دیگر معرین بدان ملقب شوند لیکن

در لشکر بدون قائم مقام و امیر الامی دیگرے

مستحق این لقب نمے باشد +

بیکار - فارسی پرگار - نام افزارے است کہ

بنایاں و نقاشان بدان دائرہ کشند +

بیکارہ - فارسی پرکار - جنگ - حرب +

بیک باشی - ترکی بیکباشی - سردار برہنزارس

یادور - میجر - سرگروہ +

بیلٹون - یونانی پیلان pelon گل سرشویے

خاک صابن ہندی +

بیمارستان - فارسی است - دارالشفاء - خستہ خانہ

بیوردی - ترکی - بیوردی - فرمان قراول چکمانا

کو توال +

بیوردی - ترکی - بیوردی - بمعنی بیوردی

است +

ت

تابل - ارامے است - حواج و ابزار جمع توابل +

تاتار - ترکی است - قاصد پیک +

تاج - فارسی است - افسر - کہ بعضی اکلیل

خوانندہ - نیجان جمع +

تاجزہ - برہینید تاجزہ +

تاریخ - شاید فارسی ماہ روز - وقت چیزے

پدید کردن - و در اصطلاح تعیین کردن

تبسی - ترکی تبسی - خوانچه - طشتے خورد کبریاں

طعام نہادہ مے خوردند +

تبعج - حبشی تبتیا لقب پادشاہ مین +

تبعج - فارسی تنباکو بہ بینید تنبک +

تبن - ارا مے است کاہ +

تبتن - ترکی توتوں - تنباکو +

تجفاف - فارسی تن باہ یا تن پناہ آہ من

جامہ کہ در روز جنگ اسپ راپوشانند یا

خود سوار در روز جنگ پوشد +

تخت - ترکی تحاف - مضحک - عجیب غریب +

تخت - فارسی است - لوح - سریر - کرسی -

جامہ پارہ کہ آنرا دو تا کردہ از پنبہ پر کردہ

بطور فرش بکار مے آرنند +

تخت پوش - فارسی تخت پوش - مکانے کہ از

خاندہ برائے نشست مرداں مخصوص باشد +

تختج - فارسی تختہ - الواح الخشب - جمع تختاج +

تخت رواں - فارسی تخت رواں قسمے از ہودہ

تخت رواں کہ براں زنان پردہ نشین سوار

شوند و نوعے از سواری است کہ عروس را

برای نشانند و حجلہ را نیز گویند +

تخم - سرحد زمین +

تخرکص - فارسی تخریز - شاخ جامہ و قبلا

گویند - و آں دو مثلث باشد از

دو طرف دامن جامہ +

تدرج - فارسی تدرود - کبک و آں پرندہ ایست

مدتے را ابتداء امر عظیم قدیم مشہور تا ظہور

امرتانی کہ عقب اوست تا کہ دریافتہ شود

بزمانہ آئندہ دیگر مدت ظہور ایں امرتانی

بملاحظہ نسبت بعد مدت امر قدیم مشہور اول +

تازجہ - فارسی بواسطہ ترکی نزیبا - دستگاہ

یعنی پیش تختہ نجاراں کہ براں کار

نجاری سرانجام دہند +

تازی - فارسی است - عرب - و ایں منسوب

بناز است کہ بمعنی تازندہ است چہ در اوائل

اسلام عرباں تا تحت و تاراج بسیار در ایراں

کردہ اند +

تازہ - فارسی است - نو +

تافسیا - بہ بینید تافسیا +

تامور - سریانی است - خون دل - شیرستان -

دیبر راہب - رنگ سُرخ - جاے راز یعنی

دل و ایں راے صاحب محیط است +

تامورہ - شاید ارا مے است - دیبر راہب

یعنی مکانیکہ درایں راہب عبادت خدا کند +

تامول - سنسکرت تامبول - پان کہ برگے است

برابر کف دست و بزرگتر و کہ چکتر از کف دست

نیز شود و آنرا در دیار ہند با فوفل و اہک

بخورند و آنرا تببول نیز گویند +

تباشیر - ترکی است - گلے است بغایت سپید

کہ آنرا ہندی کھڑیا مٹی ہم گویند +

تبان - فارسی تبنان - شلوار ملاح و کشتی گیرندہ +

ذخیل شده ترسانه یا ترسخانه گردید و معنیش
جائے کہ قریب بندرگاہ برائے بنا نمودن
جهازها و نهادن سامان آنها معین باشد

ترسخانه - به بینی ترسانه +

ترتسو - ایتالیائی ترزو *terzo* ثالث سوم مرتبه +

ترسه - قدیمی ایچشن نوعی از سنگ پشت که

در دریای نیل پیدا شود +

ترسینه - ایتالیائی ترادن *terzaino*

ایوان خانه و غیره +

ترطوار - فرسادی ترتوار *trottoir* راهی که

حصه شایع عام باشد مخصوص به آمد و رفت

پیادگان باشد چنانچه دیگر حصه آن مخصوص

به کالسکه و غیره باشد +

ترغنه - ارامه است - دُر +

ترکش - فارسی است تیرداں که در آن تیرها

محفوظ دارند +

ترکه - فارسی است خود آه، بنیس +

ترزم - فرسادی تیرم *terme* وقت معین -

دختم و پایاں +

ترمس - یونانی ترموس *thermos* قسمی از

ماش مصری +

ترمه - سرد آب +

ترنجان - به فارسی ترنگان قسمی از

ریحان که آن را باد رنگبویه

خوانند +

آتش خوار خوب رفتار که بکوه و بادیه مسکن دارد
بهندش چکوز نامند +

تر - ارامه است ریمان مچار که یک جانبش

بدست گیرد و بجانب دیگرے شاقول معلق

مے باشد تا که دستی دیوار با آن معلوم نماید +

تراپیزه - یونانی تراپیدزا - پیش تختی که آنرا میزنند

ترازی - فارسی ترزو - و آن آلتی باشد که

چیزها را بدان وزن کنند +

تراس - شاید به ترس تعلق دارد - نوک سپاس

تقلی - آراچی - یعنی گاژیبان جمع ترارسه +

تربند - فرسادی کنتربند *contrebande*

ممنوعات - مال از کرک که بزرانیده +

ترجمان - شاید از فارسی بواسطه ارامه یا از

یونانی ترگوس ما خود است شخصی را گویند که لغت

را از زبان بزربان دیگر تقریر نماید +

ترتری - ترکی از فارسی درزی - کسی که جامه دوزد

خیاط +

ترتس - یونانی تریوس *thurios* سنگ گشته - سپر +

ترتس - شاید از تراس ما خود است که به ترموس

یونانی تعلق دارد - دیوژ - یعنی شخصیکه

هر کس را پناه دهد - و برائے هر کس کار سپر

مے دهد +

ترسانه - اصل عربی دارالصناعة بوده بدش

بایطالیه رفته و آریسن *darsona* ماند

بعده بزبان ترکی ترسانه شد بعده بعربی

ترنجبیل { فارسی ترنجبین و آن داروے
 ترنجبین { باشد شیریں مانند شبنم بر خاثر تر
 سے نشیند بعربی من خوانند +
 ترنجکیت - ترنجکوتو trinchetto باوبان جہاز +
 تریاق - یونانی شیریاکی theriake دوایے است
 کہ برائے دفع زہر ہاکسیر است +
 تزک - محنت کفش دوز کہ بران کفش ہائے دوز +
 تزکین - دوال نگام +
 تسبیح - شنبہ یعنی دانہ ہائے درشتہ
 کشیدہ +
 تشدور - فارسی دستور بہ بینید دستور +
 تشرین - سریانی است ماہ اکتوبر و نومبر را
 گویند و باول و ثانی تمیز کنند پس اکتوبر
 را تشرین اول و نومبر را تشرین ثانی گویند +
 تشمیزج - فارسی چشمزک - شویز یا چاکسو
 دوا کے باشد کہ در چشم بیمار اندازند +
 تصمہ - فارسی - قسمہ دوالی باشد کہ مزین ہر
 تیغ دلاقی را تیز کند +
 تطوار - بہ بینید تطوار +
 تغار - فارسی است - خزن طشت گلے +
 تغفور - بہ بینید تکفور +
 تغم - بہ بینید طغمہ +
 تقاح - ارامے است سبب - نفاخہ یکے +
 نقاشیر - حبشی است - جوارب - موزہ +
 نقشر - بہ بینید دفتر +

تغشہ - فارسی تافشہ - قزیز +
 تفسرہ - سریانی است - بول مریض کہ نزد
 طبیب بغرض دریافت حال مریض سے فرماید
 تفکجیہ - ترکی است محافظان شاہی و گیسرندگان
 خراج تفکجی مفرد +
 تفنگ { ترکی تفنگ بندوق تفنگہ جفت
 تفنگہ { بندوقے کہ بیک وقت دو صاحبہ
 اندازد از دو ماشورہ خود +
 تنگتر { ہندی ٹھاکر سپہ سالار - تھاکر
 تنگتری { جمع +
 تکفاف - فارسی است قسمے از اسلمہ +
 تکفور - آرمینی نگور tagavor بادشاہ
 و عرباں برائے شہاں آرمینیہ استعمال نمائند +
 تکمہ - ترکی است - حوض و آوندی سنگین کہ دراں
 آب جمع دارند برائے استعمال بوقت ضرورت +
 تکمہ - بہ بینید تکبہ +
 تکنہ - ارامے است شلوار بند +
 تکیتہ - ترکی تکبہ - از عربی تکاء - مکان
 درویشاں وجائے سکونت روحانیاں +
 تل - ترکی تل - تار زر و نقرہ کہ آنرا درست
 نمودہ در کشیدہ کہ نوعے از دخت است کشیدہ
 و باں کلاہما و پارچات را مزین کنند +
 تلآم - زرگر خادمان زرگر شاگرد - بہ بینید تلمیز +
 تلغراف - فرانسوی تیلیگراف telegrapha برائے
 دفتر تار - و برائے تار ہر دو مستعمل میشود +

تکلیش - فارسی ترکوز ترکش را خوانند +

تلمیذ - ارامے است - شاگرد تلام - تلامی تلامیذ

تلامذہ جمع +

تلی - نہ بینید تل +

تلیج - ترکی ترکک کفش تفرلات کہ بخانہ پوشند +

تلیس { یونانی تلیس thalis +

تلیسہ { از لاطینی تریکیوم trilicium کی حساب

یقال وضع الدرغے التلیستہ +

تمرچی - فارسی ترکی تیمارجی ملازم شفا خانہ +

تمساح - ننگ - قدیم ایچیشن +

تملی - یونانی تملیان themelion کہ معنی اصلی

آن بیخ و بنیاد است یا از ترکی تمللو چیزے کہ

بیخ و بنیاد داشته باشد ہمیشہ علی الدوام -

چہ چیزے کہ بیخ و بنیاد داشته باشد عموماً پائدار باشد

تقمس - برنج کہ غلہ ایست معروف و مشہور +

تقوموز - ماہ یولیہ تیموز +

تن - انگلیسی - ٹن tun وزنی است کہ مقدارش

بست و ہشت من ہندی باشد +

تنباک - نوعی است از فلزات کہ مرکب از زنگ و کاپر

یباشد لغت ملایا است +

تنباک { ترکی تنباکو گیا ہے است کہ دود آنرا در حقہ

تنبک { کشند و برگش خشک کردہ خورند +

تنبیل - فارسی ترکی - تنبل سست - بلید +

تنبیل - بہ بینید تنبول +

تنبول - سنسکرت تامبول tambul پان +

تنخرہ - ترکی است دیگچہ - دیگ مسین +

تندہ - ایطالیانی تندا tenda پردہ رقیق کہ برآ

حفاظت از گرمی آفتاب بر کشتی یا بر خانہ اختہ

باشند +

تنک { ترکی تنکہ اسباب قصد پیر سامان رصاصی

تنکہ { مثل دیگچہ وغیرہ +

تنوڑ - فارسی قدیم تنور بواسطہ سریانی یا عبرانی است

واز دو کلمہ تن کہ بمعنی دود است و کلمہ نور کہ

بمعنی آتش است مرکب است بعضش عربی

دانند بمعنی محل نان سنجین +

تنین - ارامے است - اثر دہا - تننا من جمع +

توپال - فارسی توپال - چیزے است کہ از مس و

آہن در وقت کوفتن آن ریزد - و پوشیدن

یک مشقال ازاں در آب غسل مسهل بلغم است +

توت

توت { فارسی توت - میوہ توت - بیدانہ +

توت - قطبی است ماہ تمبر را خوانند +

توتیا - فارسی است - سنگ مرمرہ - زنگ چست +

توج - فارسی توج - مس - مس زرد +

تووری - فارسی تووری - بروزن سوسنی نغم گیا ہے

است کہ آنرا بعربی قضیبہ خوانند و در صفحہ امان

قدامہ و در کرمان مادر وخت گویند +

تور - فارسی تور آفتابہ برنجی +

تور - پیغامبر - شاید فارسی است +

توراة - عبرانی تورہ کتابت مشہور و معروف موجود است +

تورکا - فرسادی است - ترک که قوسے است
مشهور و معروف +

تومنتہ - ارے است دانہ مروارید و مہرہ سپین گلوبند
دانہ ٹائے مروارید +

تونیہ - بہ بینید کیتوننتہ +

تیاترو (ایتالیائی - تیاترو teatro تماشا گاہ -

تیاترو) مرقص - محفل رقص +

تیازریطوس - بہ بینید تیزریطوس +

تینبل - سریانی است عالم دنیا +

تیزریطوس - یونانی نیودوریطوس theodoretos

نام دوائے است مسهل +

تیٹوس - بہ بینید دیوٹ +

تیر - فارسی است چوب سطر کہ بران اطراف چوبہا

خوردوشتہ سقف خانہ پوشند و آن اشہ تیر ہم

خوانند +

ث

تافسیا - یونانی تافسیا thapsia ضم سداب و شتی +

تالوٹ - سریانی است یا ارے مطلبش تالوٹ

اقدس است کہ بجائے تثلیث مستعمل میشود +

تجیر - فارسی است کنجارہ کہ نفل باشد +

تمل - بہ بینید تملی +

تثنا - بہ بینید فناء کہ بجائش بجنوب عرب مستعمل

میشود +

تثنیان - ارے است - مہتر دوم در مہتری - و

مرد بے راے و بے عقل - تثنیہ بالکسر جمع +

توعمہ - بروزن صرد - یونانی تویمیا thuia درختہ

است کہ ہی بلند پیوستہ سبز و ساقش سطر و

خوشہائے آن بہ بطم ماند و بکارے نیاید +

ج

جاتلیق - یونانی کٹلکوس katholikos فرقہ است

از نصارے کہ بہند ہب قدیم است بفارسی

کاتولیک خوانند +

جاوی - فارسی گادی زعفران +

جاؤ - از لاج ماخوذ است کہ در اصل زاک فارسی بود +

جاسوس - ارے است جستجو کنندہ خبر برائے بی

جالیش - فارسی چالش نیزہ باز - علم بردار -

چو کیدار - عوام شالیش خوانند +

جام - فارسی است کاسہ سپین یا کاسہ آبگینہ

اجرم - اجوام - جامات - جوم جمع +

جامداننتہ - فارسی جامردان - و جامدان بروزن

لامکان صندوق و خانہ کہ رخت پوشیدنی

و غیر بوتبندی دران نگاہارند +

جاکلیتہ - فارسی جاگیہ - و طیفہ - راتبہ - تنخواہ

شیخ نظامی فرماید

کہ اسے جاگی نماز تیرین زجام سخن چاشنی گیرین

جاموس - فارسی گاؤمیش +

جانباز - فارسی جانباز - بازگیر - تماشاگر -

جاں باز - حرکت امتدادیہ فرج +

جھوار۔ فارسی گھوارہ نشستنگا ہے باشد بر بالائے
ستون جہاز کہ دریاں ملاح نشستہ حالات آب را
ملاحظہ سے نمائے و از اشیائے خطرناک مطلع
شدہ جہاز را بر ماند +

جھاد۔ سریانی است۔ خرقة +

جھاد۔ فارسی کداوشتہاے بہم بستہ و پچیدہ +

جھاد۔ فارسی یا سریانی کراوہ تہ۔ پارہ۔ خرقة +

جدان۔ نوعی از سنگ بہ بینید کدان +

جدہ { ارامے است کنارہ دریا +
جدہ

جدی۔ بہ بینید کدی +

جداؤ۔ فارسی کداد۔ پارچہ کائے گنہ +

جدف۔ بہ بینید مجذبات +

جرامق۔ گروہ مردم عجم کہ در ادائل اسلام موصول

سکونت داشتند +

جراوش۔ فارسی گوارش بہ بینید جوارش کہ بیاد +

جربان۔ فارسی گریبان۔ خشک پیراہن +

جربز۔ فارسی گربز مرد فریبندہ +

جربیا۔ یونانی کرپاس karpbas باد سرد شمالی +

جرجس۔ ارامے است موم و گل کہ با آن مہر کنند +

جرجشت۔ ارامے است بہ بینید جرجس +

جرواب۔ فارسی گرواب۔ جائے گرد آمدن آب +

جروبان۔ فارسی گروہ بان جریص و طاع در محل

قوم استعمال نمائند۔ وصل معنی آن محافظ

نان است شخصی را گویند کہ بدست راست خورد

جاندار۔ فارسی جاندار۔ خادم سلطانی کہ بقصر
شاہی مے ماند +

جاہ۔ فارسی است۔ عزت۔ مرتبہ۔ و ترو بعضے

عربی است منقلب و جبہ۔ بمعنی آبروے +

جاووار۔ ترکی چودار۔ قسمی از گندم کہ بعربیش

قطنی خوانند +

جاورس۔ فارسی گاورس کہ قسمی از خوب خوردنی

است +

جاوشیر۔ فارسی گاوشیر۔ صمغ درختے است +

جاویش۔ بہ بینید شادیش +

جایستار۔ لاطینی کوئستور quaestor بواسطہ

یونانی بہ بینید قسطار۔ رجل من اهل الخراج

یعنی شخصی کہ از جانب حکومت برگزین خراج

معیین شود +

جبارہ۔ فارسی گھوارہ۔ دستیارہ۔ و چوبائے

کہ دریاں استخوان شکستہ را بندند +

جبت۔ جشی است۔ بت +

جبخانہ۔ ترکی جبخانہ۔ بارودخانہ۔ سلاح خانہ

صندوق کارتوس +

جبش۔ یونانی بواسطہ رومینس بہ بینید حبش +

جبص۔ یونانی گپسوس gypsos بہ بینید

جص +

جبیرہ۔ فارسی گھوارہ۔ پارہ۔ و چوبہائے کہ

دریاں استخوان شکستہ را بندند +

جبلیق۔ بہ بینید جاثلیق +

جزیراں - یونانی کرلیان korallion مے - وزنگ مے
مے کہ رنگش سپید باشد +

جریب - فارسی گرنی - از زمین یکصد و چهل و چہا
گن باشد +

جریت - ارے است مارماہی کہ نوے است از ماہی

جریدہ - فرساوی گاردو لشکر بہ بینید جرودہ +

جزاف - فارسی گزاف - پیدہ - بحساب و بے شمار +

جزوانہ - فارسی عربی جزوان عوام آنرا جسدان

خوانند و بستہ کتب کہ بطور قلابہ بردارند آنرا

بعربی حمال گویند +

جزر - فارسی گزر نوے است از یخ نبات کہ آنرا

زردک ہم خوانند +

جزنگ - ترکی کوزنگ - چشمک کہ شیشہ ایست کہ

آنرا برائے تقویت بصر بر چشم گزارند +

جزمہ - ترکی چزمہ - پاپوش اروپاے کفش +

جزیہ - فارسی گزیت گزیدہ - یعنی خراج کہ از رعایا

بگیرند +

جسر - ارے است پل - و آں طاقے باشد کہ

بر رودخانہ آب بندند و آں را بعربی قنطرہ

خوانند +

جسٹر - یونانی گسٹرا gatra سلفی کہ گلیس باشد

عموماً این لفظ در دشت متعل می شود +

جص - یونانی گپسوس gupsos گچ کہ در عمارت

بکار برند +

جصر - فارسی چخز و در برمان برائے مہلہ است تواقہ

و بست چپ حفاظت طعام کند تا و گیرے

نخورد - و طفیلی را نیز گویند +

جر و سبل - بہ بینید جردبان +

جروق - فارسی گردہ نان را گویند +

جرودل - ترکی گردل آوندی باشد فراخ دہن

کہ در آن اسپ را آب نوشانند +

جرودانق - بہ بینید کردمانہ +

جرودہ - فرساوی گارد garde لشکر - گارد +

جرس - فارسی جرس - آواز بلند ساعت

زنگلہ +

جسسہ - تشہیر او نمود - شاید از جرس فارسی مانوژ

باشد - کہ جلجل و آواز جلجل را خوانند

و تختیں ہمیں قاعدہ بود کہ بگردن شخصے

کہ تشہیر آں مے خواستند - زنگ مے بستند

و او را بر چار و اے سواری او مقلوب مے

نشانند +

جترم - فارسی گرم ضد سرد و جردم جمع +

جرماق - پے کہ بر کمان بچند +

جرمدانق - فارسی گردمانہ - بہ بینید کردمانق +

جرموق - فارسی سرموزہ - کفش پوش کہ بر اے

حفاظت کفش اندرونی مے پوشند - تاکہ

بگل وغیرہ نیالاید +

جزنال - بایطالیانی جزنالی giornale جریدہ

کہ در آن واقعات روزمرہ مندرج

باشد +

جَلَنَسْرَمِن - فارسی گل نسزمین گل صحراے گل زشتی
گل حاجی ترخانی +

جلنقاط - بہ بینید جلفاط +

چلوڑ - فارسی چلوڑ - بار درخت صنوبر باشد
چوں غوزہ آں بسیار است آنرا چلوڑہ نام
نہادند +

چلوڑیز - فارسی چلوڑیز کہ در اصل بمعنی کندے است
کہ بعد از آنرا مقود خوانند خطام
شکال +

جَلَد - فارسی - گولہ - کنیز +

جَمَان - فارسی کمان - مروارید - وانہا سیم
کہ مثل مروارید ساختہ باشند یا وانہاے
سپید کہ بسیم صلمع کردہ باشند +

جمدار - فارسی جمدار شخصیکہ پیش بادشاہ و تنیکہ
کہ لباس پوشیدن مشغول باشد آئینہ گرفتہ
استادہ ماند - جمدار تہ جمع +

جمدانتہ - بہ بینید و منجان +

جمرک - بہ بینید گمرک +

جمرہ - سریانی است - آبلہ +

جَمَل - یونانی کنبیلوس kamilos پاراے است
ریسمان کشتی +

جَمَلک - گندم گون +

جَمَلُون - سریانی است سقف محذب و مستطیل
کیشہ نصائے کہ در اں عبادت کنند +

جِن - شاید لاطینی جنی genii دیو +

وزق - غوک +

جَغْرَافِیَہ - یونانی گیوگرافیا geographia فنی است
کہ در اں از ہیئت زمین و اقسام سطوح آں
باشند گال آں بحث مے رود - و ایں لفظ از
دو کلمہ گئی بمعنی زمین و گرافیا بمعنی بیان
مرکب است +

جفت - فارسی چفت - دوچند - زوج ضد فرد
موجینہ +

جَل - فارسی گُل - گل سرخ و با سمن را گویند +

جَلَاب - فارسی گل آب - آب گل سرخ کہ گلابش
جَلَاب مے خوانند - و صمغ را نیز گویند +

جَلَا حِجِی - عربی ترکی جلا حی - صیقل گر صقال +
جلاہق - فارسی جلدہ گر وہنہ - یعنی گلولہ سنگ و گل
و مثل آں و گولہ توپ کلاں +

جَلَاہِق - فارسی جلاہہ یا شاید فارسی قدیم جلاہک
کمانے کہ بچکان و طفلان بآں غلولہ مے اندازد +

جَلَسَان - فارسی گلشن - گلستان - گل سپید -
ریحان - نازبو +

جلستان - فارسی گلستان - گل سپید +

جَلْفَاط - شخصیکہ در زبائے کشتی نورا بخمبوط و
جلفاط آخر قماے لفظ آلود بند کند +

جلفط - بزبان عوام تلفط است - بمعنی جلفاط +

جلنار - فارسی گلنار - گل انار را خوانند +

جلنجبین - فارسی گل انگبین - گل قند کہ از شہد
و گل سرخ ساختہ باشند +

جنج - فارسی گناہ - خطا - غلطی +
 جنجبار - فارسی جانباز - پہلوان - نیز شخصیکہ
 درالعاب ریاضیہ ماہر باشد +
 جنجندہ - فارسی گنبد مشکوفہ بالا برآمدہ +
 جنشت - یہ بینید جنس +
 جنشد - فارسی گند یا سریانی است - لشکر سپاہ +
 جنشدار - فارسی جاندار - محافظ شاہی خاص کہ
 بقصر شاہی مے ماند - یہ بینید جاندار +
 جنشدرمہ - فرسادی جنشدرمری gendarmerie
 پولیس +
 جنشدرہ - فارسی یا ترکی - نوشتہ رادوبارہ نوشتن
 تا خوب روشن شود - نقوش پارچہ رادوبارہ
 جلی نمودن +
 جنشرال - بایطالیانی جنشالی generale مرتیب -
 سپہ سالار - اعلیٰ کانسئل فرنگی - از جنرل
 ماخوذ است کہ بمعنی عموم و شمول است +
 جنزار - فارسی زنگار - قسمی است از رنگ کہ
 سبز بیاشد +
 جنزیر - فارسی زنجیر +
 جنس - یونانی گنوس genos قسم - قوم +
 جنفاس { انگریزی کینوس canvas نوع
 جنفیص { از پارچہ کہ سطر و غلیظ باشد +
 جنفس - ترکی جائفس - از فارسی جائفس
 نوعی از جامہ ریشمین +
 جنجک - فارسی جنگ - ضد صلح +

جنجک - فارسی چنگ - سازی است مشہور و معروف +
 جنجکان - ترکی جنکانہ - بہ بینید شنکان +
 جوارش - فارسی گوارش - شیرینی - دودائے کہ
 برائے ہضم طعام میخورند +
 جوالق - فارسی جوال یا گوال بہ بینید جوق +
 جوخ - ترکی چوقہ - سقرات جامہ پنجرانی +
 جوخان - جائے خرماشک کردن +
 جو دیاء - سریانی است یا فارسی ملج - کلیم +
 جو ذواب - بہ فارسی گوداب بدال مہلہ و مجسمہ ہر دو
 است طعاعے کہ در زیر بریاں پزند و آل
 را بریاں پلا و خوانند یا بدال مہلہ آشی را
 گویند کہ از گوشت و برنج و نخود و مغز گردگان
 پزند و قائل آنرا از سرکہ دوشاب کنند و
 آنرا آتش جہشی خوانند +
 جو ذاب وانہ - فارسی جوزاب دانہ - موضعے را
 گویند کہ جوزاب در آنجا نهند +
 جو ذور - فارسی گودر پچہ نیلگاؤ +
 جو رب - فارسی گورب و گوراب موزہ را گویند و
 خفایہی مے گوید کہ معرب گورپا است چہ موزہ
 قبر پائی پوشندہ است +
 جو زہ - فارسی جوزیا گوز - چار مغز - چلغوزہ میوہ است
 کہ بہندی آنرا خردہ نامند +
 جو زہ - غلط العام زوج است +
 جو زہر - فارسی گوز ہر عقد راس و ذنب را گویند +
 جو زہ پنج { فارسی گوز - گوزینہ - نوعی از شیرینی
 جو زہ پنج

کردان مغز جوز انداخته باشند +

جوسق - فارسی کوشک محل صغیر +

جوشش - از نواحی الهند - ریسمان کشتی +

جوقی - ارامے است نوعی از ماهی +

جوق { فارسی جوق که در اصل بمعنی گروه و فوج

جوقه { مردم و حیوانات بوده حالا بمعنی گروه

مردمان و جماعت مردم مستعمل شده +

جوکان - فارسی چوگان - عصاے چوبی که در

کج باشد - نیز نشان شاهی که عموماً شاهان

بدست دارند +

جولق - فارسی جویج - بر وزن دوزخ - که نوعی

از بانته پشمینه باشد که از آن خرچین سازند

حالا بمعنی خرچین و آنچه آمده جولق جولق جمع +

جئون - فارسی گون - رنگ - چنانچه زر جون -

دآسمان جون +

جون - یونانی گونیا gonia شلیج +

جوهتر - فارسی گوهر اصل چیزے - در صدف ربانی +

جھبند - فارسی کھبند - نقاد - در میان جید و ردی

تمیز کننده +

جهنم - عبرانی است دوزخ +

جیب - سنسکرت جیوا जीवा در اصطلاح علم مثبت

و تر را خوانند چنانچه میگویند جیب مستوی +

چیر { ارامے است آهک با چیزها آمیخته که

جیار { بر حوض و امثال آن مالند +

چیرو - ایتالیایی چیرو giro و شطخ که بر سفنج برآ

ترویح آن میکنند +

چیزه - در قاهره مقابل دریا شهرے است و نیز نام

پرگنه ایست +

جیل - گروه پیشوایان مذہب عیسائی که مقصدشان

صرف جنگ مذہبی بوده - ایشان نکاح نمی کردند

و مجرد مانده جنگ با اهل اسلام میکردند و این

گروه بوقت جنگ صلیبی بوجود آمده +

چیسے - انگلیزی گینی guinea سکه ایست که قیمتش

بیت و یک شلین باشد +

ح

حاره - ارامے است - محله - اوده کلان - حارث

جمع +

حالوم - قدیمی ایچیشن - نوعی از پنیر یا شیر غلیظ که

مشابه پنیر باشد - عوام آنرا حلوم گویند +

حالتوت - سریانی است - دکان مے فروش +

حبت - فارسی خم یا خمب - ظرفی باشد بزرگ که

در آن آب و شراب و سرکه و دوشاب و امثال

آن کنند +

حبر - ارامے است سیاهی دوات و دانشمند +

جهان - عربی فای حب مال الاچی +

جیب - شخصی که شراب در خم نیار کند و به بیند

حبت +

حقیوس { یونانی ایگتئوس egatheos

حجکیوس { درخت زهرناک +

حَرَاقَةُ - در اصل آن مرکب یونانی را می گفتند که در جنگ بردیگر آتش افکند حالا بمعنی مطلق جهاز با استعمال آمده +

حَرَاقَةُ سیسی که از رشتنها میزرکش بعد بخون آنها برآند +

حربا - فارسی خورباں بمعنی محافظ آفتاب حالا بمعنی آفتاب پرست آمده +

حُرْدُوی { ارامی است نه یادستند که بران
حُرْدُوی { گیاه برودی پیچیده بر دیوار نه پنبانند
حُرْدُون - شاید ارامی است - جانور است
مشابه آفتاب پرست +

حُرْدُون - ارامی است - سوسمار نریا جانور است
مشابه مکر باوآں در نواحی مصر خیزد +

حُرْزُق - ارامی است - بزنجیر کردنگی کرد +

حُرْشَف - اردشاهی - کنگره و آن نوعی از تره است
که اروپا و چین بسیار پسندش فرمائند +

حُرْشُوف - به پنبه حُرْشَف +

حُرْکَةُ - ثوره - جوش سیاسی - غدر - فساد - قَوْمَةُ +

حُرْمَدَان - فارسی حُرْمَدَان - کیسه چرمین که بران
نمادن کاغذات و گلها تیار می کنند خصوصاً

کیسه چرمین حجام که در آن آلات حجامت میارند
حُشْکَرَه - فارسی حُشْک ریشة - حُشْکی بود که بروی

جراحت بسته بود +

حُشْکَرَه ریشة - به پنبه حُشْکَرَه +

حُصْن - ارامی است - جائی استوار که درون آن

رسیدن نتوانند قلعه +

حُضَل - ارامی است - کشت که تمام نبات آن رسته
باشد و کشت که برگ بیرون آورده باشد و هنوز

ساقین سطر نشده باشد یا کشت سبز +

حُلز { یونانی هلیکس helix کر می که در
حُلز و ن { رشت فتند +

حَمَامَةُ - یونانی امومان amomon قسمی از تره
که در دواها بکار آید +

حَمَطِيط { یونانی هیمیتیتس haimatites کر می
حَمُوط { است که در ایام بهار پیدا شود و

سراگلستان مخضوب بخنار اباں تشبیه دهند +
حَنَان - ارامی است مهربانی +

حَنَد قُوق - ارامی است - نباتی است +

حَوَارِطِي - جشی است - گازر - جامه شو - اصحاب
انبیاء - دوستان مخلص +

حَیْهَل { فارسی هیکله باد نجان بری +
حَیْهَل {

خ

خَابِيَه - ارامی است - خم +

خَاَتُون - ترکی است - مدام - بیگم +

خَاِرَطَه - لاطینی چارته charta با صطلاح

اهل جغرافیه کاغذی را گویند که بران تشریح

حصص زمین کرده باشند +

خاروف - ارامے است - بچہ میش - خواریف جمع +
خازوق - ترکی قازیق - ستونے باشد دراز از یک

جانب محرف کہ در کون مجرم نموده مجرم را بران
بر وارند و از جانب دیگرش در زمین نصب
کنند - بیچارہ مجرم دریں حالت مے میرد -
خواریق جمع جلابغیے مطلق فریب ادن مستعمل است +

خاقان - ترکی است بادشاہ مغل +

خام - فارسی است - ناپختہ +

خان - فارسی است - دکان - دکاندار - سرے
بادشاہ +

خانقاه { فارسی خانگاہ - جائے عبادت
خانگاہ { درویشان و زاهدان +
خانقہ {

خاتم - ترکی است - خاتون - مدام +

خباہ { فارسی بسان یا } نیمہ کہ از پشم یا موے
شاید بابر وزن صبا } ساخته باشند +
{ کہ بمعنی دغانہ و سرست }

خبرہ - اندلوسی کوبرہ cobra - مش - صفر +

خبیاری - ترکی حادیار - تخم ماہی رودی - شیل +

خبیص - سریانی است - افروشدہ - کہ نام حلواکے

است از آرد و روغن پزند +

خحام - ترکی است - راہب یہود +

خدیویتی - فارسی خدیو - مالک - بادشاہ - وزیر

سردار - حالا لقب عزیز مصر است +

خراج - فارسی خراج بواسطہ ارامے - اتادہ یعنی

محصل زمین و باج و آنچه کہ بادشاہ و حاکم از
رعایا بگیرند +

خراطین - بفارسی خراتین و اصل آن خرہ آتین
بودہ یعنی در گل ہم رسیدہ چہ آتین بمعنی پیدا
شدہ و آمدہ باشد - بعربی حمر الارض گویند -

و آن کر مے باشد کہ در میان گل نرم سکون
شود - آتین بر وزن لاطین بلغت تزند و

پازند موجود شدہ و پیدا گردیدہ و ہم رسیدہ باشد

خمریز - ترکی قارپوز - تر بڑہ +

خروج - فارسی خروج - خرصین - جوال +

خرجہ - فارسی خرگاہ - باصطلاح معماران آن حصہ
عمارت را خوانند کہ از حصص دیگر برول آمدہ

باشد - ہندی آنرا جھروکا خوانند +

خروق - بفارسی خوردہ - ریزجات رصاصی باشد

کہ در بندوق انداختہ جانوراں را باں شکار

کنند - ریزہ ہاکے مش +

خروہ - بہینید خروق +

خردیق - فارسی خوردہ طعمے است کہ بمثل

حسایا حریرہ پختہ شود +

خزراں - شاید از زبان ملایا آمدہ بہینید خیزراں

خزرمہ - یونانی خیرشمہ chrisma نورہ - مومبڑ +

خرطیط - از زبان اندرون افریقہ آمدہ مگر گندن

خرطیط - بالکسر پروانہ کہ بازو ہاکے آن منقش باشد

خرقاہہ - فارسی خرگاہ خیمہ مکانے کہ مقور باشد

خرقہ - بہینید خرقاہہ +

خرکاه - فارسی خرگاه - خیمه مدور +
 خرگوش - فارسی خرگوش - جانور است که
 بهندی آنرا نیز خرگوش خوانند +
 خرّم - فارسی است - خوش - پیغم +
 خروس - ترکی است - مرغ - پاشنده بندوق +
 خروف - به پینید فاروف +
 خریطه - لاطینی چارتا charta قرطاسه که برآ
 نقشه ممالک کشیده باشند - به پینید فارطه +
 خزر - فارسی قز ریشم - یا پارچماه ریشمی بزبان
 اندلوسی خنرج گویند +
 خزرانق - فارسی خوش رنگ یا خود رنگ - قسما
 از جامها که سپید باشد +
 خزن - فارسی گنج - خزان +
 خزن دار - فارسی است محافظ گنجینه شاهی +
 خشتخانه - فارسی بواسطه ترکی - بیمارخانه -
 استبتالیه شفاخانه +
 خشنکه - فارسی خسته - بیمار حالت - نادرست طبیعت
 کسندی +
 خشنروانی - فارسی است - ریشم نرم و باریک که
 نیک بافته باشند +
 خشتاف - فارسی خوش آب - مویز انگور و غیره که
 در آب انداخته باشند +
 خشتیق - کتان را گویند +
 خشتک - عوام بجای خشتیق گویند +
 خشتکار - فارسی است آرد گندم ناپخته +

خشنکناج - فارسی خشنکان یا ن سپه مالیده که بے نان
 خورش خوردند +
 خشنکانک - به پینید خشنکناج +
 خشنکانان - به فارسی خشنکانان - یا خشنکانان
 را گویند که آنرا بے نان خورش خوردند +
 خشنسار - بفارسی خشنسار برون طلبکار محضف
 خشنسار برون بهمینبار مرغابی بزرگ است
 تیره رنگ و میان سر او سفیدی باشد و بزگی
 قشلاق خوانند که عذاب آنرا شکار میکنند +
 خصبین - ارامه است تبر +
 خفتان - فارسی خفتان - قسسه از جبهه و جامه
 که بوقت جنگ بر پوشند و به ترکی آنرا
 قلمانی خوانند +
 خلف - ارامه است تبر +
 خلقین - یونانی خلکشان chalkeion دیگر
 کلان رستی +
 خلج - فارسی خدنگ - درختی است صحرائی که چوب
 آن هموار و سخت باشد +
 خلج - فارسی - کار نیز - نهر - حصه از آب ریای اعظم
 که بزمین رود چنانچه راس حصه خشکی را
 گویند که بدریا رود +
 خلک - عربی - فرساوی - عربی - فرساوی -
 خل ایک
 بمعنی سر که آسا - یعنی چیزیکه مثل سر که ترش باشد صیغه
 مخم - فارسی خن - فارغ باغ +

تخم - فارسی تخم نم مانند سی از بوری که در آن گاه نهند
 تا ناکیان در آن بیضه نهند +
 تخمل - فارسی کسلی - تخمل - این لفظ در زبانها
 مختلفه موجود است و نسبت اصلیت او
 اختلاف است +
 تخمن - فارسی گمان خیال نمودن - ظن کردن +
 خمیر - ارامے است - ضد فطیر +
 خمیسہ - ارامے است - قبای کلان که کناره
 او پارچه سیاه مے باشد و مردمان و زنان
 مے پوشند +
 تخن - فارسی خن - خانه خورد و نفس مرغان +
 خنازیر - سریانی است - نام بیماری که گلو را
 میگیرد و هندی کشک مالا خوانند - و داء الملوک
 و صراجه هم خوانندش +
 خندریس - یونانی خندروس chondraa شراب -
 مے و حرب کنده پیش فارسی گفتنش خطا است +
 خندع - یونانی کثرس kantharis نوع از بلخ
 که جنبد هم خوانندش +
 خنداق - فارسی کنده - منگاک +
 خنزریر - ارامے است - خطا است - و داء الملوک صراجه
 خنکار - فارسی خونگاری شزاده +
 خواجه - فارسی خواجه تاجر - اروپا و صیاحب میتر +
 خوان - فارسی خوان - هر چه بروے طعام نهند +
 خوجداش - به پینید خوشتاش

خوشتاش - فارسی بواسطه ترکی خواجه تاش دو
 نوکر که خادم یک آقا باشند - دو دوست +
 خوجه - ترکی خوجه از فارسی خواجه استاده پرویز +
 خووه - به پینید خووه +
 خووه - فارسی خود کلاه آهنی که هنگام جنگ بسر
 مے پوشند تا که شمشیر بسر نرسد +
 خور - آب راهه که بدو کنندین شده باشد
 خلیج معین فی البر +
 خورنق - فارسی خورنگ مکانی بود معروف و مشهور بنا کرده
 نعمان بن مندریا فارسی خورنگاه مخفف خورنگاه +
 خوری - یونانی پتیروس hieros قیسی محله -
 خوار نه جمع +
 خوری - سریانی است - کشیش نصای +
 خوشتاش - فارسی و ترکی - رفیق و همراهی +
 خوشق - فارسی خشک ضد تر - کاغذ مے باشد که
 براس خشک نمودن نوشته بجای خاک
 با استعمال آورند - و آنرا جاذب و بندهی
 سیاهی چوس گویند - و کاغذ روی رانیز
 گویند که در آن مال تجارت بند میکنند +
 خوبچی - یونانی اوخلگیان euchologion کتابت عا
 خولی - هندی گولی - در اصل نام قومے است که
 در شرقی هند میماند و باعث وحشی بودن
 آن بگلامی گرفته میشود و به بندی اسیری
 مختص است - باغبان - راعی - خولیه +
 خیاب - فارسی است نوع از میوه است که با درنگ مشابه است +

واغ - نشانے کہ بر حیوانات بفرغش شناسائی آہنا
کرده باشند +

والیہ - ارامے است - دولاب - وتندہ دراز کہ در
سرآں یک طرف رسن از برگ خرما و مانند آن
بندند و در طرف دیگر دلو و نحو آن بستہ ہاں
آبپاشی نمایند و انگور نیم رس اندک سیاہی گرفتہ
وغورہ کہ بجائے آویختہ شود تا پختہ گردد +
وامجانیہ - ایطالیانی دامجانا damigiana قرابہ -

کپت - شیشہ کلال +

واموس - لاطینی دُموس domus عمارت مفید عام
چنانچہ تمام یا حوض کلال یا زنداں - سرداہ +
داموق - فارسی دمہ گیر - روزے کہ سخت گرم باشد
وان - کلمہ فارسی است کہ معنی طرفیت مے بخشد
بہ بینید جزوان - شمع وان وغیرہ +

وانق - فارسی دانگ و خفاجی گوید کہ موعے اندہ
واوہ - شاید از دویدن فارسی ماخوذ باشد - نو
از مرکب دریائی +

دائی - ترکی دائی - خالو - بزرگ - حاکم حکمران +
دبارۃ - آرا مے است - خیابان در زراعت +
دبرۃ

دبوش - ترکی طوپوز - میخ - سوزن - گرز و بامین جمع
دبوز - در مراکو و البجیر یا بجائے دلبوس مے گویند
بہ بینید دلبوس +

دبطحہ - یونانی دپتخا diptucha کتابے است کہ در آن
اسماء تلامیذ مسیح مندرج باشد و در قداس خوانند +

خیار شنبہ - فارسی خیار چنبہ فلوس کہ دوائے است
ملین +

خیر - فارسی قدیم خیز معنی روشنی - کرم و فصل +
خیرنی - فارسی خیری - نام گلے است زرد رنگ کہ
میان آن سیاہ رنگ باشد و آنرا خیری و ہمیشہ
بہار نیز خوانند +

خیزران - از نواحی الهند است - پشہاے دراز
است در زمین از درخت ہندی - و نئے دہر
چوب ترم کہ خم شود - یا ایس چنیں گویند کہ نوسے
از چوب و نئے باشد کہ بجم شدن نشکند و از آن
تازیانہ سازند خیاز جمع +

خبطان - ترکی قیطان - رسن - ریسمان +
خیم - فارسی خیم طبیعت - خورے - قدرت فطرت +

د

دابق - ارامے است سریشم کہ ہاں
دابق - دبو قاء مرغان را شکار کنند +
داتورہ - ہندی دھتورہ قسمے از ادویہ ہرناک
کہ کثر آنرا بعربی جز ماثل گویند +
داوۃ - ترکی دادا - دایہ - فاطمہ +
دار صینی - فارسی دار چینی - معنی اصلی آن
درختے است کہ بچمین پیدا شود +
دانش - قسمے است از بازی +

دآشن - فارسی دستاراں - جامہ نو کہ پوشیدہ
نشده باشد +

دوبلون - اندلوسی دوبلون doblon قسمی است از

دینار ہائے اروپا کہ قیمتش شانزدہ ریال
باشد +

دو جانج - ارامے است - ماکیان و خردس مونت
و مذکورہاں یکساں است +

دو خان - فارسی دہ خان مکالے باشد کہ دران
رئیس دہ معہ خدم و حشم خود سکونت وارد

از دہ و خانہ ماخوذ است یعنی خانہ دہ یا
دہ خان در اصل بمعنی دہقان بودہ لیکن

من بعد بمعنی خانہ رئیس دہ مستعمل شدہ +
دو خدار - فارسی تخت دار - صندوق قماش شستنی

دو خریز - فارسی تیریز و صلہ ایست کہ بر اے
پہن کردن پیرا من بکار مے آرند +

دو خریص - بہ بینید تخریص +

دو ابرون { یونانی تراپدزٹان trapezion

دو ابرین { پنجرہ آہنی کہ گرداگرد در و بان میگذازد
دو ابرنات جمع +

دو ابرنہ - فارسی است جمع دربان +

دو اراق - یونانی دوراکیان dorakion شمش
زرد آلو +

دو ارقن - یونانی دوراکنان dorakion بواسطہ
آرامے شمش زرد آلو +

دو رب - یونانی ڈربتی - در اصل نام شہرے بودہ
بالاے کوہ در آسیاے کوچک کہ سرحد ملک

بودہ - حالاً بمعنی درۂ - دروازہ کلان کوچہ

دو روازہ کلان ہمارے مستعمل شدہ +

دو ربگہ - ترکی تبرک طبلہ +

دو ربند - فارسی است - قفل دکان عوام آنرا
در دند گویند - حالاً بمعنی درہ ہم مے آید +

دو ربین - فارسی دورین - آدہ ایست کہ شبشہا
را دران تعبیر کردہ ستارگان و اشیاء

بعیدہ ازاں مے بینند و ایں از انقراعات
اہل فرنگ است +

دو رخوش - فارسی است - روزے باشد بدیوار
کہ ازاں مے نگرند - پارکانہ - یا پالگانہ

بفارسی خوانند - در اخص جمع +

دو درمہ - بہ بینید دندر مہ +

دو زر - فارسی است وصلہ جامہ +

دو زرفس { فارسی درفش - نشان - علم -
دو زرفش { رایت +

دو زفیل - لاطینی دلفینس delphinus دلفین
را گویند کہ نوع از ماہی است +

دو قاعہ - فارسی درگاہ - در خانہ - نشستگاہ
مقابل مسند کہ ہراں عوام نشینند +

دو قفل - یونانی دورکنان dorakinon نوع
از جامہ +

دو رقہ - ایطالیانی تارگا targa سپر - ورق جمع
و ادراق و دلاق نیز مے آید +

دو رکٹہ - حبشی است بازی است مرطفاں را +
دو رکٹہ - فارسی درگاہ - بالان - دہلیز جناب پیشگاہ +

دَرَكُون - فارسی درکون - دروازه مقعد درکین
+ مجع

دَرَمَك - فارسی گرمه - منیده - آرد سپید +

دَرَمُونَتَه - یونانی درمون dromon نوع
از کشتی +

دَرَمُونَك - حبشی است نوع از بساط +

دَرَه - شاید از اواسط افریقا آمده باشد طوطی +

دَرَهَرَه - فارسی درّه - داس +

دَرَوَزَه - فارسی درواز - گدیہ کردن +

دَرَفُوع - فارسی دروغ - کذب - غلط واقع +

دَرَوِیش - فارسی درویش - راهب عبادت
کننده - زاہد - گداگر +

دِرْهَم - فارسی درم یا یونانی درختمی drachme

وزن است معروف و مشهور یا سکه است

که وزن آن سه و نیم ماشه است - لیکن
حالا بمعنی مطلق نفوذ استعمال یافته +

دریاق - بر بنید تریاق +

دَرَوَار - فارسی دزدار - محافظ قلعہ - پاسبان قلعہ
ریش قلعہ +

دَرَزِینَه - ایطالیانی دوزینا dozzina دوازده
از هر قسم که باشد +

دِرْسَاس - یونانی - دیپاس dipas قسمی از
مار جیست که تکار نام دارد +

دِرْسَت - فارسی است - لباس - تکیه - بالمش صیدفا
مجلس یعنی نشستگاه - قوت تحت شطرنج

گروه امراء که گرد پادشاه میباشد +
دِرْسَت - فارسی - دشت - بیابان - زمین صاف
و هموار +

دِرْسَبَنَد - فارسی است - نوعی از قصص محوس
که دست یکدیگر گرفته می کنند +

دِرْسَج - فارسی - دسته - دستپاره +

دِرْسَجَه - فارسی دسته - وزینہ را گویند یعنی مجموعہ
دوازده از هر چیزے که باشد +

دِرْسَجَه - فارسی دسته - پشته +

دِرْسَنبُویَه - نوعی از هندوانه که خورد و دراز
دزد رنگ باشد +

دِرْسَنَه - فارسی دوازده - مجموعہ قاشقها و چمچها
وزینہ - دیگ کلان +

دِرْسَنُور - فارسی دستور - دفترے که در آن اسماء
لشکریان مندرج باشد - وزیر - قانون - اجازت
اجازتے که سر عسکر لشکری را بعد گشت اومید
سنگ گوشه - دساتیر جمع +

دِرْسُکْرَه - فارسی دست گره - ده کلان صوم
میخانه - زمین هموار - خانه - عجمیاں که
در آن مردم اوباش و رند جمع آیند +

دِرْسَمْبَر - فرنساوی دسیمبر decembre دیماه +
دِرْسَمْتَرِیا - ایطالیانی دیشتریا dissenteria

اسهال پیمش +

دِرْسَت - فارسی دسته - کاغذایے ردی که بیکار قلند
باشد مطلق چیز ردی که قابل استعمال نباشد

دُشمان - فارسی دشمن - جنگ - حرب +
 دُغری - ترکی - طوغری کہ در اصل بمعنی صیغ و
 مستقیم است و در زبان حال بمعنی مرد صاف
 منش بے دخل آمدہ +
 دُغل - فارسی است - بدی - فریب +
 دُغناس - بینید و قیشہ +
 دُقتدار - فارسی دقت و آراہ - یعنی شخصیکہ محاسب
 تنخواہ ملازمت شاہی باشد اہل اسلام آنرا مستونی
 خوانند و بزبان انگریزی اکونٹنٹ جنرل گوئند +
 دُقت - ارامے است - سازے کہ در سورہ نوازند +
 دُقترا - یونانی دُقترا diphthera آوارہ - رجستر -
 صاحب محراب مے فرماید کہ عربی فصیح است +
 دُقتریا - انگریزی - دُقتیریا diphtherial مرض گلو -
 درد گلو +
 دُقلی - یونانی - دُقتی rhododaphne درخت کبیر +
 دُقتاس - بہ بینید و قیشہ +
 دُقران - یونانی دورکیان dorakion بواسطہ آرا
 چہ ہاے کہ زیر انگور نهند برائے حفاظت
 انگور +
 دُقتشہ - بہ بینید و قیشہ +
 دُقل - ارامے است - ستون کشتی +
 دُقتماق - ترکی طوقق - کوبہ ایست کہ ہداں
 بیخ را در زمین کوفتہ نصب کنند +
 دُقتیشہ - یونانی دکناس daknas پرنده ایست خود
 از قسم کچشک کہ از در کاک خور و باشد - پیرشت

نخلوط شرخ دارد و طوق سیاہی و سپیدی سگلو
 او مے باشد شریر طبیعت سخت منقار است
 و در کنار ہاے صیباے شور بدست آید +
 دُکان - فارسی دکان بتجفیف خان ارزومین فرماید
 چیدیم زمانم چو فلک طرفہ دکانے
 غیر از گل تابوت ندارد سبہا
 دُکرتیو - ایتالیائی دُکرتیو decreto حکم - فرمان +
 دُک - فارسی دل - روح - خیال +
 دُلا - ترکی دلی - لشکر بے بودہ در زمان مشین
 مژگان را کہ کلاہ دراز و تنگ مے پوشیدند +
 دُلس - زمین را بآلہ ہموار ساختنی ہموار ساخت +
 دُلس - یونانی دوس dolos فریب داد +
 دُلین - یونانی دُلین dolphin نوسے از ہاے +
 دُلش - فارسی دکہ - یاد رک - یا ترک - پشیمندہ
 و مرتح در ویشاں را گوئند +
 دِمان - در انگشتان دست سخت شدن پوست
 بسبب ریاضت و کار کردن چنانچہ انگشتان
 نشیاں میشود بسبب کثرت تحریر +
 دِمان - شاید از نواحی ہند است - نوسے از زمین
 کہ زیر باد بان جہاز ہاے بستن آن باشد
 بعربی آنرا عادل و اسقوت گوئند +
 دِمان - ایتالیائی تمونہ timone بواسطہ ترکی دُمن
 دم کشتی - پتوار +
 دُمجاننہ - فرانسوی داجمین dame-jeanne شیشہ کلا
 کہ نسبت شیشہ ہاے مروجہ ہست یعنی اب دہاں گنجد

دومستش - لاطینی دومتشکس domesticus سپالار

لشکر رومی قدیم +

دومض - یونانی دموس domos ہر چینیہ از دیوار

ماسوے چینہ زیرین از دیوار بحرینی عرق
خوانند +

دومتغہ - ترکی تمغہ نقش نشان مہر کردن +

دومتق - فارسی دومتہ طوفان برف +

دومتقس - بہ بینید بدقس +

دومتل - فارسی - دنبل +

دومتلوح - جشی دگلما - بازو بند +

دومتجان - بہ بینید دتجائشہ +

دومتہ - ایتالیانی - دومنو domino لباسے کہ

برائے تبدیل شکل و ہیئت سے پوشند

خصوصاً لباس مجالس رقص +

دوموس - لاطینی دوس domus سردابہ +

دومیرترکی است - قمیص - جبتہ +

دومیرتہ - طوفان - طوفان دریائے نیل +

دومیتہ - ارامے است - بت مجسم تصویر +

دومسج - فارسی است جمع داناج - عقلمند +

دومسج - فارسی دونی نوعے از کشتی کہ در کار دمتل

میرانند +

دومسج - اندلوسی بواسطہ انگلیزی دیگ den. suo

تب استخوان - استخوان درد +

دومسج - سریانی است - عیدے است مرعیثان

کہ نامش عید طہور السید المسیح است +

دومند - سنسکرت . حب السلاطین - کچلہ +

دومندزمنہ - ترکی طوکدرمہ - بستنی +

دومنگل - ترکی دنگل - روبروے نشستن +

دومنگل - ترکی دنگل - تیرچرخ کہ بدان سپرخ گردو

از آہن باشد یا چوب - تیرچرخ گردوں +

دوموالبود - فارسی دوپود - قسمے است از پارچہ کہ

بدو پود یافتہ شود +

دومواج - فارسی دواج لباس وقیل جامہ

دواج اگراں بہا و در موبد است دواج

یعنے قباء +

دوادار - فارسی دویتدار کاتب شاہی اصل

معینش حامل دوات است +

دوپتیا - ایتالیانی دوپتیا doppia ہرگز نہ کاغذ کہ

حساب مزدوج دران مندرج باشد +

دورخلہ - ارامے است زنبیل از برگ خرما کہ دران

خرمانہند یا عام است +

دورق - فارسی - دورہ - پیمانہ شراب و آں

سہ رطل یا چہار رطل بغدادی است - و سبب

گوشہ دار +

دورقہ - فارسی درگاہ - حصہ خاند کہ پشت باشد

و ہر اے ماندن ملازمان دخدمتنگاران

بکار آید چہ خانماے مصری عمومات

وبالائے باشد و صاحب خانہ بر حصہ بالائی

سے ماند +

دوسپہ خرنساوی دوسی dossier کاغذاتیکہ محامی وکیل

دُونِج - فارسی دونی دونکی کشتی - دوانج جمع +
دَوَانَج - فارسی دوکوبانہ شتریکہ دوکوبان دشتہ
باشد +

دِهْمَقَان - فارسی ده خان یادہ گان - تاجر
رئیس وہ - مالک حصہ خاص از ملک - پوگان
کلمہ نسبت است و خان بمعنی مالک است +

دِهْل - قطعی دہل - خوف +

دِهْلِیز - فارسی است - مابین خانہ و دروازہ -
دہلیز جمع عوام بمعنی راہ تنگ و دراز استعمال نمایند +

دِهْمَمَہ - فارسی دخمہ گورستان عجیبان کہ آنرا
نادوس مے خوانند بر بے باشد کہ دران دگا
خود مے نهند و پرندگان گوشت انہا میخورند
و مے برند +

دِهْمِج - فارسی دہنہ - سنگ سلیمانی بمنجبت پشب -
سنبادہ +

دِیَالُوڈ - مفروض دیوڈ فارسی دوپوڈ قسمی است
از ماہوت کہ دوتا باشد بہ بینید دو الود +

دِیْسَاج - فارسی دیبا - پارچہ ریشمین کہ تار پوڈ
او ہر دو از ریشم باشد - آطلس +

دِیْدَب - فارسی دیدہ بان بہ بینید دید بان +
دِیْدَبَان - فارسی دید بان - نیب و نیز آنکہ بالا

بلندی نشینند و اطراف و جوانب نظر کنند تا
لشکر بیگانہ یکایک نیفتند و چنین در مقام خطر

صورت مے بندد +

دِیْدِن - فارسی دیدن - عادیہ - خوے +

از جانب مدعی بدست خود مے دارد و عموماً

بر مجموعہ کاغذات اطلاق مے یابد +

دِوَشَاب - عبرانی دوش - بمعنی شہد

فارسی آب معروف شیرہ انگور و خرما

کہ بعربی آزاد بس خوانند +

دِوَشَک - بفارسی توشک - نہالین - فرش +

دِوُوطَہ - ایطالیانی دِوُوتَہ dato جہیز و غیرہ کاز

جانب زن بشوہرش بوقت عروسی مہیند

و اکثر مردمان بحرص مالے کہ از عروس بدست

شان مے آید نکاح میکنند +

دِوِغری - بہ بینید دغری +

دِوُوق - فارسی دوغ جغرات آب آمیختہ +

دِوُلاب - فارسی است مرکب از وول با اول مضموم

دو او مجہول کہ آوند یا دلو آب کشی را گویند

و آب کہ معروف است چرخنی کہ دران کوزہ

بستہ آب از چاہ کشند و آنرا بفارسی چرخ

دولاب گویند و کارخانہ بانندگان آہنگ

و غیر ہم و صندوقے باشد در داراز

اختراعات جدیدہ کہ عموماً اہل مطالعہ نزد خود

دارند و کتبیکہ بمطالعہ بکار درآمد دران نهند

ہر کتابے کہ ضروری باشد چرخ دادہ از ان

بیرون آرند +

دِوِلَاة - بہ بینید دلالة +

دِوُونَاثَمَہ کہ ترکی دِوُونَاثَمَہ مجموعہ کشتیہاے جنگی +
دِوُونَمَہ

ديموقراطى - فرانسوى ديموکرات democrat

جمهورى - عمومى - نام فرقہ سياسى +

دين - فارسى است - کيش - راه دروش - ايمان

ظهير الدين وغيره القاب که ديس در انما -

مضاف اليه واقع شده از ششم بطهور

آمده +

دينار - لاطينى ديناريوس denarius بواسطه

آرامى سکه ايت مشهور و معروف +

ديوان - فارسى است - دفتر - کتابيکه در ان اسماء

فوج مندرج باشد و حاضر وغير حاضر از ان معلوم

مى شود - جاى جمع شدن مردمان بر در

ملوک و امراء و نيز کتابيکه در ان اشعار و غزلبا

باشند و اطاق کالسکه بخار +

ديوت - يونانى ايدونيش idiotas شخص بے حيتت

وبے رشک و بے غيرت +

ذ

ذبيق - فارسى زيوه - سياب +

ذبيد - فارسى دبید دواى است +

ذرياب - فارسى زراب آب زر +

ذماء - فارسى دمار بقيه جان و خفاجى فرمايد

معرّبم فارسى است +

ذوسنطاريا - يونانى دسترياء duserterial اسهال

که سببش قرحه امعا باشد +

ذهبتيه - قسمى است از خوردنى که باد نجان نان

دوير { ارامى است - کشتيشخانه +
دويرانى

دوينق - فارسى طشت خوان - خوان نقره - وراه

فراخ - و مرد پير و نرگاؤ - سپيدى - زيور

نقره - خولصورتى - نان سپيد - نهر صاف +

دوينق - ارامى است خوان نقره - يا معرب طشت

خوان است چنانچه گذشت +

دويمان - سرپانى است - نهر را خوانند +

ديقل - يونانى دکلا dikella زراغ نول - کدالى -

و آن دست اقرار ايت نير مانند سرتيز که

باں زمين شگافند +

ديک - فارسى است - خروس - وگا هے ماکياں

راهم گوئند +

ديک - فارسى ديگ - و آن ظرف ايت کلاں که

در ان طعام پزند +

ديکدان - فارسى ديگان سته پاى که براں ديگ

نهاده طعام مے پزند - و آن را

بفارسى ديگپاهم خوانند +

ديماس - يونانى ديميان demasion بواسطه

ارامى - شفاخانه - بيمارستان - خانه مخصوص

که برائے سردى است کنندش و آنرا

سرداب و سرداب نيز گوئند - و خانه که برائے

فايده عوام بنا کنند - تا هر کس از و مستفيد شود

مثل حمام وغيره - زندان خانه +

ديمان - بپنيد دمان +

رام - فارسی است نام روز بیست و یکم از ہر ماہ شمسی
 رامشکنہ - برگ آس کہ دوسرہ دارد +
 رامق - مرغی کہ صیاد در دام بندہ آنرا تا باز
 را شکار کند +

رانج - جوز ہندی را خوانند +
 راوند - فارسی ریوند - داروے است مشہور
 کہ اسہال آرد +

رائی - قدیمی ایچشن - ماہی دریاے نیل +
 رانج - فارسی رواے پول کہ رواے داشته باشد +
 ربان - فارسی رہبان - کشتیبان و شخصیکہ برآ

ہدایت جہاز راناں اجنبی مامور باشد - تا
 ایشان را بسوے بندر را ہبری کند و راہ
 راست نماید بعربی آنرا مدیر مرکب گویند +

رتبان - اراے است متر کشتیباناں +
 ربانیون - عبرانی ربانی - جمع ربانی کہ بمعنی

عالم صالح است مرعیسا ثیاں را +
 ریحوان - فارسی رموار - کسیکہ بر راہ باشد مسافر +
 ریح - سنسکرت رتھہ بمعنی اراہہ نام مہرہ از
 مہرہاے شطرنج +

ریخ - یا از قدیمی استیر یا نسرخ یعنی سیرخ عبارت
 یا از ملایا و قرونق بمعنی مرغ کلان +
 رعربون - غلط العام عربون است بہ بینید
 عربون +

رخت - فارسی است سامان خانہ - جامہ
 ابریشمین +

پارہ پارہ کردہ انداختہ بطور خرید تیار میکنند +
 فرہبتیہ - قدیمی ایچشن - کشتیہاے دریایے نیل
 کہ برآے مسافراں و آمد و رفت ایشان مہبتیا
 باشد مختلف قسم مے باشند کلاں رازہبتیہ
 خوانند و کشتی کہ از فرہبتیہ کوچک باشد کانبجہ نام
 دارد و کشتی کہ از کانبجہ کوچک باشد و صرف یک
 اودہ داشته باشد قارب نام دارد و کشتی کلان
 کہ تا یکسال اسباب معیشت را کنتفی باشد
 مرکب نام دارد و کشتی کہ از ہمہ کشتیاں کلان تر
 باشد خیاسہ نام دارد +

ریابیطس - یونانی دیابتیس diabetes مرضے
 کہ انسان را بسخت تشنگی مبتلا مے سازد
 و آبیکہ مے نوشد معاً براہ بول بر مے آید +

ر

رانج { فارسی راتناج صمغ کلج +
 رازقی { مسریانی رازیک نام شہر رے - جامہ
 رازقیہ { سپید از کتان مے مے +
 رازیانج - فارسی رازیانہ - قسمے است از ترہ خوشبو +
 رانتیشم - فرناوی رانتیشم rachitisme
 کج پشتی - نقص بنیہ - نقص بدنی و ایں
 قسمے است از مرض +

راقود - شاید معرب قاراند و د باشد خم بزرگ دراز
 تگ یا خم قاراند و دشکم یا عام است رواقید جمع +

رز - به بینید آرز +

رز و واق - فارسی روشاے سیاہی تیرگی یولو
شہر - پارہ از مملکتی که از قرای مرکب باشد - و

شہر در آن نباشد +

رز و وق - فارسی رشتہ - صفت مردمان قحطار نخل -

یا قطار در خستان مطلقاً +

رزق - فارسی روزک مشاہرہ سپاہی - روزینہ -

خوراک +

رز نامہ - فارسی روز نامہ - تقویم +

رساطون - یونانی رساتون rosaton -

یا شربتے است کہ از شہد و عصارہ انگور

مرب سازند +

رشتاق - فارسی روشاے به بینید رز و واق +

رشتق - به بینید رز و وق +

رشم - فارسی رشتن - رنی باشد کہ بگلوے دو -

کردہ از جابے بجابے برند +

رشن - فارسی رشتن یا رشتن - خطام شکال +

رشتہ - فارسی برشتہ قسمے است از خوردنی که از

عس و آرد سے پزند و در جہانگیری است کہ

رشتہ با اول کمسور لوسے از علوا باشد +

رشمہ - اندوسی رزما rezma - معنی خرمنہ - و مجموعہ

کاغذ تمدادی چاروبست و بمعنی رم کہ لفظ

انجویری است نیز مستعمل است +

رصف - آراے است سنگ برنگ در آب راہہ

رصفہ - ندادہ یا عام است +

رطری لبط - قدیمی ایچبشن - آبیکہ بعدا شامیدن

شتران - سخوض باقی ماند و بگل و لاسے

آمیختہ باشد +

رطل - یونانی لیترہ litra نام وزن خاص +

رقیبہ - فارسی رفتن - کاغذے کہ برائے شہادت

ایں امر کہ محصول جمرک ادا کردہ شدہ نزد حساب

مال باشد +

ریق - شاید حبشی است پوست تنگ و خشک از آہو

و غیرہ کہ براں سے لوبند +

رقان - یونانی رکنی rukane - ارامے - رندہ -

معدال - کہ آلہ ایست مرنجاراں را برابرے

صاف کردن چوب و ہموار کردن آن +

رقیع - ارامے است - آسمان دنیا +

رکہ - جرمنی رکو rocco دوک - دو کچہ - کہ براں

ریسماں بافند - وزن پیر +

رککہ - پہلوے رکم اسپ مادہ +

رکد - فارسی است لاریل - بیابے مجہول +

رندج - فارسی رندہ - آلہ ایست مرچوبے ایشاں را

کہ باں چوب صاف کنند +

رندج - فارسی رندہ - بصبغہ ماضی معلوم چیزیکہ

را بہ چرم سیاہ پوشید - ماخوذ است از رنج

کہ چرمہاے بد لونغ بہ ما زور خوانند +

رنگ - فارسی رنگ - لون از ہر قسم کہ باشد سیاہ

باشد یا سپید - نشان شرافت امر کہ عموماً

باراہ لہ و مکانات مسکونہ دارند +

رَوَاق - فارسی رواگ - نیمه - برآمدہ - طرہ بام

طرہ دالان - طرہ ایوان - باران گیر +

روزن - فارسی رخش - دریچہ +

روزنہ - فارسی روز - دریچہ - روزن +

روزنامہ - فارسی روزنامہ - تقویم - پیشن -

یعنی وطنیہ تقاعد زر سالانہ - دفتر

منتقا عدین +

رَوَشم { ارامے است مہرے کہ بدان سرٹختم

روشم { ومانند آن را مہر نمانند - و علامت و

نشان و آئین +

رَوَشن - از رخش فارسی ما خود است - رخش

بمعنی درخشندگی و وزن کلمہ نسبت است - بمعنی

روشنندان - پالگانہ - پارگانہ +

روشن - فارسی است روشنندان - رَوَزن +

رَوَوقہ - شاید بروک متعلق باشد بمعنی مدوحات

و روزینہ و این عموماً بمعنی استعمال است +

رَوَوک - غالباً فارسی است - زمین پیچودن و

مہتمم پیمائش آنرا بہ پیمائش در آوردن -

این معنی تا زمانہ اوسط مستعمل ماند بعد ازاں

ناحال بمعنی مالے است کہ مشترک و ملکیت شخص

خاص نباشد +

رَوَوکہ - بغدادی است موج دریا +

رول - فرسادی رول rulo رجستر - ہم نوی

دفتریکہ دران اسماء اشخاص مندرج باشد +

رَوم - ارامے است بلندی صف نخستماے

استادہ کہ بوقت تعمیر مکان راست کنند +

روما رَوم فرسادی روماتزم rhumatisme وجع مفاصل

در مفاصل +

رَہِص چینی بن دیوار و گل کہ بدان دیوار سازند +

رہط - فارسی رخت پیشد امنی و آن لیا سے باشد کہ عموماً

آہنگراں و دیگر کارکنان بوقت مشغولیت بکار خود پیشد

تا از مضرت آتش وغیرہ محفوظ مانند +

رَہِتا مَچ - فارسی راہ نامہ نقشہ سطح دریا کہ نزد

ملاح موجود باشد و آنرا دیدہ بمطابقتش

مرکب سے راند +

رَہِوان - فارسی رہوار - مسافر شخصیکہ در راہ باشد

{ رَہِوَج

{ رَہِوَجہ فارسی رہوار - رفتار رام +

ریال - اندلسی ریال real قسمے است از مسکوک

سیمیں فرسادی کہ مساوی شصت پارہ باشد +

ریباس - فارسی ریواس - گلبن - بوتہ +

ریش - فارسی ریش - نشتر - پر +

ریفت - لاطینی ریپہ ripa زبیتے کہ قریب دریا

باشد خصوصاً قریب دریاے نیل +

ریلقہ - بہ بینید لیتہ +

ریپہ - ایطالیانی ری ro کاغذ لیت از کاغذات

گنجفہ کہ بران تصویر بادشاہ میباشد +

ز

زراج - فارسی زاگ - جوہری باشد - کانے شبیہ -

بہ نمک و طوطیاے سبز را نیز گویند +

۱۶۰۲۹

ز رار - از ممالک قریبہ بحبش آمدہ - جن - دیوہ +
 زراغیہ - بربری زراغیہ کہ معنی اصلی آن نیزہ است
 حالاً بمعنی چوبکی مستعمل است کہ بیشتر آہن
 معتقّف نہادہ بصورت چوگان ساختہ باشد +
 زراوق - فارسی زریوہ کہ بمعنی سیاب باشد +
 زراویہ - ارامے است گوشہ خانہ +
 زرایحجہ - ہندی زرایحجہ شکلے بلکہ مربع یا مدور کہ منجمان
 احوال و اوضاع نجوم و افلاک را از جدول
 آن معلوم کنند تا حکم سعادت یا نحس طالع
 مولود ازاں حاصل آید +
 زرایرجہ - فارسی زرایحجہ شکلے باشد مربع کہ صد خانہ
 دارد و در ہر خانہ حرفے باشد بخیاں منجمان ازاں
 حکم سعادت و نحس طالع مولود حاصل آید و
 ضروریات با تمام رسد +
 زربان - فارسی زبان بمعنی عضو مخصوص و لغت
 و زبانہ را نیز گویند کہ جملقہ کہ بندش انداختہ
 بند میکنند +
 زربانیہ - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

یا آب گل آمیختہ کہ بعد اناشامیدن شستراں
 باقی میماند +
 زریط - بانگ کردن بطح +
 زریور - جشی فرمور - فرامیر داؤد علیہ السلام +
 زریون - مولد است - حرینہ - ہم پیشہ نمے المثل
 الزیون بفرج بلا نشے +
 زریون - ارامے است - خریدار - مشتری +
 زرییل - ارامے است یعنی زرییل کہ بفارسی
 سبز خوانند +
 زرجاج - ارامے است کاسہ بلورین +
 زرجاجہ - ارامے است آبیگینہ +
 زرجہ - ارامے است نوسے از ماہی بزرگ -
 زجور جمع +
 زرجنجل - بہ بینید سجنجل +
 زرافہ - فارسی زرنافہ جانورے است کہ بفارسی
 آنرا اشتراکاً و پدنگ گویند - و قابل تہریری
 بعزیتش قابل است +
 زربطانہ - اندلوسی زربزنانا zbratana کہ
 گر وہہ - حالاً بمعنی بند و قق مستعمل است +
 زریون - وگاہے زریون ہمے گویند یونانی
 سربولان serboulon نوسے از کفش کہ
 پاشند بلند دارد +
 زریون - فارسی زریون - نمے - آب صافی باران
 کہ در سنگھارواں باشد +
 زریو - فارسی زرہ +

زربان - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زرایحجہ - ہندی زرایحجہ شکلے بلکہ مربع یا مدور کہ منجمان
 احوال و اوضاع نجوم و افلاک را از جدول
 آن معلوم کنند تا حکم سعادت یا نحس طالع
 مولود ازاں حاصل آید +
 زرایرجہ - فارسی زرایحجہ شکلے باشد مربع کہ صد خانہ
 دارد و در ہر خانہ حرفے باشد بخیاں منجمان ازاں
 حکم سعادت و نحس طالع مولود حاصل آید و
 ضروریات با تمام رسد +
 زربان - فارسی زبان بمعنی عضو مخصوص و لغت
 و زبانہ را نیز گویند کہ جملقہ کہ بندش انداختہ
 بند میکنند +
 زربانیہ - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زرایحجہ - ہندی زرایحجہ شکلے بلکہ مربع یا مدور کہ منجمان
 احوال و اوضاع نجوم و افلاک را از جدول
 آن معلوم کنند تا حکم سعادت یا نحس طالع
 مولود ازاں حاصل آید +
 زرایرجہ - فارسی زرایحجہ شکلے باشد مربع کہ صد خانہ
 دارد و در ہر خانہ حرفے باشد بخیاں منجمان ازاں
 حکم سعادت و نحس طالع مولود حاصل آید و
 ضروریات با تمام رسد +
 زربان - فارسی زبان بمعنی عضو مخصوص و لغت
 و زبانہ را نیز گویند کہ جملقہ کہ بندش انداختہ
 بند میکنند +
 زربانیہ - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زربان - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زربانیہ - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زربان - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زربانیہ - لغت اسوریہ است - فرشتگان ووزخ و
 بولیس و اسوریہ قوسے است کہ در زمان قدیم
 پایہ تخت شاں بابل بودہ +
 زربرجد - یونانی سمر آگدوش smaragdus
 زمرہ زبارج جمع +
 زربزب - کشتی خورد و در موبدے نوید نوسے
 از کشتی +
 زریط - قدیمی ایچبشن - گل رقیق آب آمیختہ

زَرَفُوج - عُضْفَرَاگویند که رنگے باشد معروف +
 زَرَوَم - فارسی سردم - بصیغہ ماضی معروف
 خفه کرد - گلوے کسے را محقق ساخت خفاجی
 میفرماید که از زبرد م فارسی ما خود است +
 زردمان - فارسی زرد من - نائے گلو - خنجره -
 حلقوم +

زردوا - فارسی زرد او - همور - سوسر +
 زرفین - فارسی زرفین حلقہ باشد کہ بر چارچہ
 دلصب نماشد و زنجیر ہراں آویزند تا در
 کشادہ نشود +

زرمالقمہ - فارسی اشترمانہ یا عبرانی است جبہ ایست
 از صوف بے آئین کہ صوفیاں میپوشند +
 زرنامقمہ - بہ بینید زرمالقمہ +

زرنباؤ { فارسی زرنبہ عروق الکافور کزور +
 زرنبذ
 زرنیخ - یونانی آرسنیکان arsenicon بوسا طنہ

ارامے - سنگے است کہ ہندی آنرا ہزتاں
 نامند و آن پنخ قسم است زرد و صمغ و سپید
 و سبز و سیاہ و اقسام آن از سموات است +
 زرنیخیت - مرکب از یونانی زرنیخ و فرساوی
 ایست ita و آن کلمہ ایست کہ ہماں معنی مبدہ
 کہیش ورافزایش مبدہ بلخ کہ بمثل
 زرنیخ تفریش مے باشد +

زریاب - فارسی زر آب - آب زر کہ ہراے
 زرانہ و در دن چیزے استعمال میکنند +

زراط - ہندی جٹ - قومے باشد فرومایہ کہ آنرا
 مُسَطَر پتیم ہم مے گویند چہ برقص و سرود
 گذراوقات میکنند در ملک شام باین کلمہ
 دُشنام مے و ہند مے گویند باز مے
 یعنی اے فرومایہ و در برہان مے آرد
 جت بفتح اول و سکون ثانی قومے باشد
 فرومایہ صحرائشین در ہندوستان +

زرعج - ابرریق +
 زرعتر - بہ بینید صنعترا +
 زرعور - ارامے است میوہ ایست کہ بفارسی
 آنرا الج گویند +

زرغابہ - بربری است نیزہ تھنگ +
 زرغردہ - بانگ شتر کہ بحالت مستی در جوف گرد آید
 و زبان سُرخ بیرون آرد - حالا بمعنی
 آواز سہ است کہ جماعت زنان کنند خواہ در
 شادی یا در غمی +

زرغل - شاید بفارسی وغل باشد کہ سیم ناسرہ
 و زرقلب را گویند - حالا معنیش ناسرہ و
 نارواست و در کلام فقہاء و مولدین بسیار
 مے آید +

زرفنت - فارسی است نوعی از قیر باشد و آن چیز
 است سیاہ و چپندہ کہ از درخت صنوبر
 حاصل شود - و بر سر کچلاں چسپانند +

زرقافا - ارامے است - بر خلاف سیبل نہر
 رفتن ضد شمال کہ رفتن موافق بحر می

آب دریا باشد +

ز لابیہ - فارسی زلیبیا - شکر
پارہ +

زلط - روسی زولوتو zoloto بیست پارہ باشد
که از مسکوکات مس باشد +

زلوبیہ - بہ بینید زلابیہ +

زمام - حاجب کبیر - دربان بزرگ +
زمام دار - فارسی زنان دار شخصیکہ بر حفاظت
مستورات مامور باشد - شخصیکہ بزنانہ
مستعین باشد +

زماورد - فارسی بزماورد - بزم آورد معنی
حقیقی در بزم آوردہ - مجازاً گلولہاے
کوچک و بزرگ را گویند کہ از گوشت تیار کردہ
پختہ باشند و آنرا کوفتہ ہم گویند +

زماج - فارسی زمیج قسمی است از پرندگان
کہ ہاں شکار مے کنند و بفارسی باسم
دوبرادر موسوم است +

زمرود - فارسی است یا قوت سبز +

زمرودہ { بروزن قرطبہ فارسی زن مرد
زمرودہ { زینکہ فطرتاً مردان مشابہت دارد
و باخلاق ایشان متخلق باشد +

زمنار - یونانی زونارثان zonarion رشتہ کہ
بنت پرستان و آتش پرستان با خود دارند

حالا بمعنی مطلق کمربند استعمال یافته +

زنبیریہ - فارسی زنبرونے از کشتی بزرگ +

زنبق - فارسی - زنبہ بروزن انہ گلے سفید
کہ برگہاے آن دراز و خوشبوے میشود

زنبیل - بہ بینید زنبیل +

زنجار - فارسی زنگار - معینش معروف و
مشہور است +

زنجفر - فارسی شجرت شکرگرا گویند +

زنجبیل - فارسی زنجبیل و زنجبیل شراب +

زنجبیل - فارسی زنجبیل یخ نباتے است کہ

بفارسی الوچہ نامند و ہندی سونٹھ و
شنگو نیز خوانند +

زنجیر - فارسی است عوام قلب مکانی کردہ بجاکہ

زنجیر جنزیر گویند - معینش سلسلہ آہنی است

زندیل - فارسی زندہ پیل - مادہ پیل فیل مادہ +

زندیق - فارسی زندیک شخصی را گویند کہ بر دین

مستقیم نباشد گویا عامل زند است کہ کتاب

مجوس است - یا شاید از یونانی گنوستکوس

gnostikos مانوڈ باشد یا شاید آریمنی باشد

ملحد - دہریہ +

زتر - از لفظ فارسی زتار ما خود است بمعنی باریک

شدن +

زتر کخت - فارسی ازاد و رخت - بہ بینید ازدرخت

زنتاریہ - یونانی دُسنتریا duserterیا اسہال

قوی و سخت کہ آنرا سنطاریہ ہم گویند +

زلفیجہ - فارسی زین یاہ - اوندی است +

زنگاؤہ - فارسی است - رکاب +

زُوق - چینی زاوانام کشتی امیر المومنین +

زُوج - یونانی زوگوس zougos بواسطہ ارامی

جفت ضد طاق +

زُوق - فارسی زود - تعجیل بزودی +

زُور - فارسی است - قوت +

زورق - فارسی است کشتی خورد +

زُوق - بروزن ضر و سیاب بہ پینید

زادوق +

زُون - فارسی زون گلبن یا جاے گلبن +

زہرہ - بمعنی نحسین شاید از زہے زہے فارسی

ماخوذ باشد قالہ خفاجی و در برہان مے نویسد

کہ زہہ بکسر برود زہے نقطہ دار و ظہور

ہر دو ہاے ہوز نحسین از پے نحسین باشد

پس اگر ازیں لفظ ماخوذ باشد بہتر مینماید +

زُیار - ارامی است لہذا ستور کہ حکیم چار پاپاں ستور

رابان مے گیرد +

زُیق - فارسی زویہ - سیاب +

زُوج - فارسی زُوج - رشتہ معماران کہ درستی و

نادرستی عمارت بدان معلوم مینماید - و نختہ کہ

منجان طالع کسے از جدول آن معلوم مینماید

خفاجی مے گوید کہ معرب زہہ است +

زُیر - فارسی است تار باریک ضد ہم کہ تار گندہ

را گویند +

زُیر - شاید فارسی آذیر - خم +

زُیر - بہ پینید بزیر +

زُیر فون - یونانی زیزفون zizuphon و نختہ است

آزاد در ملک شام کہ گل برمی آرد - لیکن بر نختہ

گلہاے آن سخت سپید مینماید - شخصے راباں

تشبیہ دہند کہ وعدہ کند لیکن وفا نکند +

زُیرہ - از بزیرہ کہ از بز ماخوذ است سر پستان +

زُیغ - ارامی است یا شاید زندیہ است

پول غیر راج و خراب +

زُئی - فارسی زیب یا زئی - لباس منظر صوت

طرز - طریقہ - گویند ہو علی زئی العرب اے

طریقتہم +

زُیق - فارسی زیک - زہہ پیراہن +

س

ساباط - فارسی شاہ آباد شہرے بودہ از مضائقا

مابین کہ تحت حکومت کسرے بودہ - و کوچ

مسقف را نیز گویند - و این راے خفاجی است +

سابرٹی - فارسی شاہ پور - جامہ باریک از ریشم کہ

زیر زرہ می پوشند +

ساج - ہندی سال - کہ قسمے است از چوب کہ کشتیہاے

انہا بنا کنند +

ساجور - ارامی است چوب کہ برگردن سگ بندند

تا از سوراخ رز نتواند در شدن بانگور خوردن +

ساج - بہ پینید سافج +

سافج - فارسی سادہ چیزیکہ از نقش و نگار معرّا باشد نیز

بمعنی خوش خلق و سادہ مزاج ہم آمدہ +

ساروفیم - عبرانی است فرشته +
 ساریه - ارامی است شتون +
 ساش - قدیمی ایچشن - شن غلیظ و سطر +
 ساسال { به بینید سیالی -
 ساسالیوس }
 ساعور - ارامی است مقدم نزارے و شناخت
 طب +
 ساف - ارامی است تری دیوار و خاک +
 سافین - یونانی سفینیس saphenes نام دو
 عروق ساق +
 ساہمور - ارامی است مالہ کہ گرد و ماہنتاب آید +
 سباط - اندوسی زپانو zapato پاپوش کہ بغیر پاشنه
 باشد و کمربند +
 سباخ { لاطینی سپناکیم spinaceum اسپانخ
 سباخ { کترہ ایست مشہور و معروف +
 سپاہنی - فارسی سپاہی - سرباز - سوارہ +
 سینت - عبرانی مثبت - روز شنبہ +
 سینت - فارسی شود - ترہ ایست کہ آنرا پختہ
 میخورند +
 سنج - فارسی شبہ - مہرہ سلیمانی +
 سنج - فارسی شبی قمیص را گویند +
 سبزہ - فارسی سبد قمیص است از زمیل +
 سبستان - فارسی سرپستان - انگور دشتی دان
 میوہ ایست کہ اندروں آن لزوج است اہل مند
 لہوڑہ را گویند +

سبط - عبرانی است گروہ بنی اسرائیل +
 سبط - بہ بینید بنت +
 سبجوتہ - فارسی آسمان گوں پوستین رو باہ کہ
 نیلگون مے باشد +
 سبسنہ - و آنرا بحر بنی ضابطہ و بانگر نیری بر یک
 خوانند آکہ باشد در اربہ دوفانی کہ آن را چرخ
 دادہ وقتیکہ خواہند اربہ را استادہ کنند +
 سبنیہ - یونانی سبنان abanon جامہ پارہ کہ باں
 دست و رو را پاک نمائند - دستمالی کہ بعد غسل
 باں بدن را پاک و صاف نمائند +
 سبج { فارسی یا جشی کلیم سیاہ شاماکچہ +
 سبجہ }
 سبیداج - فارسی سپیدہ +
 سبیا - اختبوط +
 سستا - ثناید قدیمی ایچشن است - تار جامہ -
 احسان - بہ بیند سدا +
 ستمبر - ایطالبانی ستمبری settembre ماہ ایلول
 را گویند +
 سنشوق - فارسی ستو - درہم ناسرہ وغیر راج
 وزلیف +
 سنشوق - فارسی ستہ تو - سیم و غل +
 سنجا - ترکی ساچاق آنچہ کہ در گدہ ہودج و جزاں
 براسے زینت آویزند - بفارسی آنرا مسل
 ہم گویند و ہندی جھالر +
 سنجارہ - فرانسوی سگار cigare سیکارہ +

سجیل - لاطینی سِگِلُم sigillum یا یونانی سِگِلَان

sigillon خط - کاغذ پارہ نوشتہ +

سجلاط - بہ بینید سجلاطس +

سجلاطس - لاطینی سِگِلَانَس sigillatus یسین

پرودہ پشمین - پارچات کتان +

سجنجبل - لاطینی سِکْسَانِگُلُم sexangulum آئینہ +

سجنجبل - لاطینی سِپِکُلُم speculum آئینہ +

سجوق - ترکی سجوق سیلچو معویہ یعنی گوشتیکہ

در امعاء صاف کردہ نہادہ کباب میکنند و

ماہتابی یعنی قتیلہ سوز کہ باں تھنگ آتش

دادہ سرد ہند +

سجیل - فارسی سنگ گل ریزہ ماے خرداز

سنگ گل +

سجلب - شاید محترّب ثعلب است کہ خصلے الثعلب را

گوئند +

سجھون - یونانی سینوروس ^{ایست} sainouros پرندہ

مشہور و معروف بذہانت و ہوشیاری کہ بعض

اخلاق مشابہ سگ میباشد - ازاں جملہ این است

کہ دم خورد را بطریق تملق مے جنبانہ +

سختیت - فارسی سخت - شدید و صلب ضد نرم +

سخت - فارسی است - دشت و اشتلم +

سخط - فارسی سخت خشم گرفتن دنا خشنودن

ضد رضا +

سدا - قدیمی ایچشن است و در محاورہ حال ندہ

گوئند تار جامہ - احسان - شہد +

سداہ - بہ بینید سداب +

سدتر - فارسی سدہ در نام باز ثبیت کہ سدہ در وارد

و باں قمار بازی میکنند +

سدیلہ { قسمی نیم تخت - نشین - اخیرا اہل مصر

سدیلی { بمعنی صفہ استعمال کنند +

سدوس - یونانی اساتیس Isatis نیل و نیلہ

و چادر سبز +

سدین - یونانی بواسطہ ار اے سندون sindon

پرودہ نیمہ +

سداب - فارسی سداب بالفتح گیاہے است مثل

پودنہ کہ دایگان بر اے اسقاط حمل عورت

بکار برندش و نیز آں را آتش مے کنند و در

نانخورش مے اندازند +

سدانق { فارسی سدانگ جانورے است نکارہی

سدانق { چرخ - یا شاہین خوش گیر +

سدر - فارسی است سردار +

سدرم - دمان رودہ مستقیم کہ خسرچ ثفل است

سدرم بالتحریک در کون +

سراج - فارسی چراغ بواسطہ ار اے قتیلہ سونی

چراغ +

سراوق - فارسی سردار بمعنی دلہیز - سرا پرودہ

شامیانہ و بعض نوشتہ کہ معرب سرا پرودہ است

سراویل - فارسی شلوار - ازار صاحب اشہر

مینویہ اقول سلوار ثقیب سراویل است

و صحیح آن است کہ سلوار لفظ ہندی است و آنرا

بشپن معجمہ ہم مینویند انتھے +

تسرایشہ { فارسی است شاہی محل شاہی مجلس +
تسرایے

تسربال - شاید آرامی طاست - پیراہن اناہن
یا جامہ تمبیس +

تسرت - ترکی است - سخت و این وصف عموماً
برائے میوہ جات مے آید +

تسرج - آرامی است زین +

تسرج - فارسی سرگ بمعنی سرخ +

تسرج - بصبغہ ماضی معلوم باب تفعیل درواوہ
نوشت - درد قرنا مش ثبت کرد - مسجل نمود

مہر کرد بینید مہرے +

تسرجن - ترکی سورگون باکات فارسی جلاوطن
کردن - نغی کردن +

تسرجی - ترکی سرکی یا کات فارسی دفترے باشد
کہ درایں امر سندرج میباشد کہ بفلان

دفلان شخص کتابت خط نمودہ شد +

سرچین - فارسی سرگین پس افگندہ مردم وغیرہ
تسرد - فارسی زرد - زرہ - بہ بینید زرد +

تسرواب - فارسی سروابہ خانہ کہ زیر زمین سازند
تا درگرمایاں پناہ برند و آب در آنجا نگہ دارند

تا سردمانہ +

سروار - فارسی است - امیر نظام سپہ سالار +

تسرق { فارسی سرہ بمعنی جتید پارچہ ماہو
تسرقہ } یا ابریشم +

سرقین - فارسی سرگین بہ بینید سرچین +

تسزکی - ترکی سرکی کاغذ زرہندوی - سفتجہ براؤہ +
تسزمتق - فارسی تسزمرہ گلبنی است کہ اور آتشک زمین

و طبلق مے نامند +

تسزمتق - فارسی سلمہ +

سرموج - فارسی سرموزہ سرمایہ سرموجہ نغی است
از پاپوش بالائی کہ برائے حفاظت پاپوش اندرونی

مے پوشند +

تسرن - ترکی است بادبان کلان +

تسرتاے - فارسی سورتاے نلے کہ دیور و جشن و عروسی
نوازند و سرتاے مخفف آن است و آواز شنائے

نیز خوانند +

سرنج - ترکی سارنج حوض +

سروال - فارسی شلوار - ازار - تبنان سفید +

سرویل - بہ بینید سروال +

تسرومط - یونانی سترومتیان *stromation*

حصیر - بوریہ +

تسریاق - اندلوسی زریاگو *zurriago* تازیانہ ورسن +

تسطام - یونانی ستوما *stoma* مقدم حصہ کشتی +

تسطام - یونانی ستوما *stomoma* بواسطہ آرامی

دم شمشیر +

تسطل - شاید یونانی ستندہ *sitla* پنگان بادستہ

طشت آفتابہ +

تسطل - التطل بدست شدن +

سحاینن - ارامی است عبیدے است منصارے را

سِفین - یونانی سفین wphen پانہ - فاند - و
 آن چو کی است پینا کہ برائے شگافتن
 چوب و فراخ نمودن شگافت آن مے نهند +

سفینہ - کشتی +

سَقْرِق - فارسی سکرگاہ - قیمے است از شراب کہ
 از جاویرس تیار کردہ باشند +

سَقْس - شاید قبلی است - نشان میل کہ از سنگ
 بنا کردہ باشند +

سَقَط - کمزور خصوصاً از پیری شاید این معنی از
 ترکی ماخوذ باشد کہ بمعنی ضعیف و نزلے آید +

سِقَطِرَی - بہ بینید تقنطار +

سِقْلَاظ - لاطینی سیکلتش cyclatus ریشم کہ
 سِقْلَاطُون در او کار زر کردہ باشند خصوصاً
 آنکہ بہ بغداد مے باقند +

سِقْلَب - اندلسی اسکلاؤو esclavo بندہ غلام
 خواجہ ہرے - خصی +

سِقْمُونِیَا - یونانی سکمونیا skammonia محمودہ
 کہ دوائے است تلخ مسهل صفراء +

سِقِنطَار - یونانی ساکریتاریوس sekretarios

حضور نویس - منشی - خفاجی بمعنی حاذق
 مے نویسند +

سِقِنقُور - یونانی سکنگس skigkos کہ شاید

از قدیمی ایجیشن ماخوذ باشد - ریگ ماہی +

سِکَان - شاید سیدیانی باشد دم کشتی رنگ کشتی +
 سِکَر - فارسی سکر کہ شاید از سنسکرت शकर : ماخوذ باشد +

کہ از عید فصح یک ہفتہ پیش باشد +

سِغَر - ارامے است - نرغ قال فی التراج الذی
 یقوم علیہ الثمن +

سِغْرِی - یونانی سیرئوس Seirios نام کوکب الکلب +
 سَفَار - فارسی افسار - رسنے باشد کہ بگلوے
 جانوراں انداختہ بدان مے بندند +

سِفَار - فارسی افسار مہارچرم یا آہن کہ بر پشت
 و بینی اشتر نهند چنانچہ حکمہ مر اسپ السفیرہ
 سَفْرِسفایر جمع +

سِفْتَج - فارسی سفتہ - چک برات سفتج جمع +

سِغَر - ارامے است - کتاب +

سِقْسَمَر - فارسی سمسار - دلال و آنچہ اجناس
 مختلفہ مردم فروشد +

سِقْسَطَہ - یونانی سفیتس sophistes بر بان
 تراشی - کلمہ محمود ہندہ +

سِفِیْبِر - فارسی سفساز دلال میان بائع و مشتری +
 سِقَط - فارسی سبند طبلہ عطار صندوقے کہ
 در آن خوشبوے نهند +

سِفین - بہ بینید سفین +

سِفِیح - یونانی سپنگوس spoggos بر مردہ +

سِقُوقُ - ارامے است - سیخ آہنی بریاں گن و آنرا
 بفارسی بابزن خوانند و چوب آتش کاو +

سِفِیْداج - فارسی سپیدہ گلے باشد سپید کہ
 نقاشاں با شمعالش آرنند +

سِفین - بہ بینید سافین +

سکر جہ - فارسی سکر شہ - پیالہ - نوعی از آوندے
کہ براں طعام نهند +

سکر جہ { لعبکی یعنی طشت خورد کہ در آن پیالہ
سکر جہ { چائے مے نهند +

سکر دان - عربی فارسی است مثل قلمدان
خوان شراب +

سکر کہ - فارسی سکر کہ - قسمی است از شراب کہ از
ذرت مے سازند +

سکنجبین - فارسی سرکہ انگبین شربتے باشد
کہ از سرکہ و شہد تیار مے کنند +

سکندارہ - یونانی کنثروس kantharos نوعی
از ماہی کہ گویان دارد +

سکورتا - ایتالیائی سکورتا sicurtā ضمانت زیان
ضمان خسارہ - بیمہ +

سکوندو - ایتالیائی سکوندو secondo ثانیاً +
سکر - آرامے است - آن میخ کہ در و القاب پادشاہ

نوشته بود تا مردم زنند - نام جائے کہ در آن
ضرب وینار و در ہم میکنند +

سکہ - آرامے است - سپار - گاواہن کہ بدان
زمین شیار کنند +

سکین { آرامے است کارو +
سکینتہ {

سکینتہ - عبرانی است - تسلی طمانینت کہ از جانب
ذات باری بر قلب مومن نازل شود +

سکلاریتہ - یونانی سکلیاں sellarion قسمی است

از کشتی +

سلاقی - سریانی است روز عروج مسیح علیہ السلام
بآسمان +

سلا ملک - ترکی سلا ملق - مردانہ +
سلباح - آرامے است مار ماہی +

سلیح - فارسی شلغم نوعی است از ترہ کہ مشہور
معروف است +

سلحفاہ - سلحفاہ فارسی سولاخ پائے
سلحفاہی سلحفاہ - سلحفاہی { یا سوراخ پاٹی سنگ پشت
سلحفاہی { قال فی المحيط لان لعلها

ثقبۃ من جسد ہا تدخل فیہا +

سلسبیل - نرم از ہر چیزے ومی و چشمہ است
در بہشت +

سلسنہ - ایتالیائی سلسنہ salsa شوربا - چاشنی
بینجی - طرطور +

سلطہ - ایتالیائی سلانو salato سبزی خام
خوردن - آچار سبزی +

سلیق - یونانی سیکلوس sikelos بواسطہ آرامے
چقندر +

سلکوت - یونانی سلوکس seleukis جائزے است
کہ دشمن ملخ باشد و آنرا ہمیں وجہ ابو جرادہ نیز

خوانند +

سلور - یونانی سلوروس silouros مار ماہی کہ
قسمی است از ماہی +

سلوتی - یونانی سلوکیا کہ نام شہرے است شمشیر +

سلیج { سریانی است - حواری مسیح علیہ السلام +
سلیجون

سلیمانی - لاطینی سبلتاقم sublimatum در اسکند +
سسم - ارامے است زہر +

سمرج - شاید از فارسی سد بارہ یا از عربی و فارسی
سد مرہ منحوت باشد بصیغہ ماضی معلوم بہ سہ
قسط خراج گرفت چنانکہ طریقہ کیخسرو شاہ
فارس بودہ بہ بینید ابراسیار +

سشمسار - فارسی سیپ سار دلال +
سشمسره - کافی دوس - جائیکہ برامے اشامید

چاے وغیرہ مرتب کردہ باشند در ملک مین
عرب این قسم بسیار مکان بنا کردہ اند +
سمنفہ - ارامے است - قسمے است از سنگ کہ
رنگ سرخ دارد و در کوہستان شام بکثرت
بدست مے آید +

سمنجونی - بہ بینید اسمانجون +
سمند - فارسی است - اسپ +

سمندر - یونانی سمندر salamandra موشے است
کہ در آتشکدہ پیدا آید - و آتش آنرا نسوزد
و چون از آتش بیرون آید بمیرد - و قبیل
مرغے است خیالی کہ در آتش سوخته بازار
خاکستر پیدا میشود - و پارچہ ایست کہ در آتش
نخمے سوزد +

سمبید - یونانی سمیدلس semidalis مٹیہ - آرد
سپید و خالص بدل ہم مروی است +

سنار { آرامے است گر بہ +
سنور

سناہ { حبشی است بمعنی خوب و نیکو +
سناہ

سبناوج - فارسی سبنادہ سنگے است کہ بدان سلاح
و غیرہ تیز مے کنند +

سبنگ - ارامے است - سم +
سبنوسق - فارسی سبنورہ - غذائے است غلیظ کہ
در مدہ بدیر مے ماند +

سبنوق - فارسی سنبوڑہ - کشتی خورد +
سنبوک - بہ بینید سبنوق +

سنینی - فرانسوی سنتیمتر centimetre یک حصہ
از صد حصہ متر بہ بینید متر +

سینیمتر - فرانسوی سینتیمتر centimetre یک حصہ
از صد حصہ متر +

سنج - فارسی سنجید - عتاب +
سنجرف - فارسی شنکرف چیزے است کافی کہ
رنگ لغایت سرخ دارد +

سنجاق { ترکی سنجاق - علم - بیرق - صوبہ +
سنجق

سنجہ - ترکی سونکی سر نیزہ تفنگ کہ آنرا ہندی
سنگین خوانند +

سنجہ - فارسی سنگ - پارہ فلز کہ باں وزن اشیاء
کنند و ترازو مے خورد از فولاد و نیزہ +

سندال - فارسی سندان - پارہ خورد از سیم و غیرہ +

سنکسار - یونانی سنکساریان sunaxarion

کتابے باشند کہ در ان حالات صلحاء

واعمال ایشان منضبط باشد و در کتبها خوانند

شود +

سنموره - اندلسی سالمویرا قسمی است از ریزه

ماهی دریا +

سنور - سریانی است خفتان از دوال تافته

و تمام سلاح ہر چه باشد +

{ سنہ
سنہ } بہ بینید سناہ +

سوارشی - فارسی است - بر اسپ سوار شدن و

خود سواران را نیز گویند عموماً - و فوج را نیز

گویند +

سوپیہ - فرسای سوپی *sous-pied* (زیر پا)

قسمہ +

سوجر - بہ بینید سوکر +

{ سنوذائق
سنوذائق
سنوذائق } بہ بینید سذائق +

سنووق - فارسی سدانک - شاہیں - بہ بینید

سدائق +

سور - ارامے است دیوار +

سور - فارسی است جشن کہ در ایام عبید و عروسی

وانند آن کنند +

سورق - فارسی چیغ جانورے است معروف

سنڈالی - نقش و نگار کہ از ریزہ بے سیم و غیرہ

بر چیزے کنند - بہ بینید سنڈال +

سنڈان - فارسی سنڈان افزاری باشد مس گر

وزرگراں و آہنگراں را کہ بر آن آہن کو بند +

سنڈس - یونانی سندس sandus یا شاید

سندون sindon بواسطہ فارسی - قسمی از

پارچہ ریشمیں +

سنڈیان - فارسی سنڈیان قسمی است از درخت بلوط

کہ برگش ہمیشہ سبزے باشد +

سنڈیک - فرسای سیندیک syndic مفتش -

مامور +

سنڈ - قدیمی کہ بچشن - بول منگیل +

سنطور { یونانی پسلتیریان psalterion

سنطیر { خود بر لب +

سنقرہ - ترکی ظمپارہ رندہ - کہ افزاریت مر

چوب تراشان را کہ باں چوب راصاف کنند +

سنفیتون - یونانی سمفتان sumphuton

نوعی است از درخت کہ بدواً با بکارے آید +

سنگری - ایطالیانی زنگرو zingaro (خانہ بدوش)

فخصیکہ دیگ را بخانہ کساں رفته مرمت کند

در اصل آن شخص از فن آہنگری ماہرنے ہائے

اند بر اے مرمت دیگ و غیرہ خود گردن میکند

و خود رفته اصلاح میکند +

سنکسار - یونانی سنکساریان sunaxarion ^{شہاد}

نامہ - تاریخ شہداء +

شکاری که آنرا صقر هم گویند +

سٹوس - یونانی سیس *sis* کہے است کہ در پشم

و طعام سے افتد +

سوسمار - فارسی سوسمار از سنسکرت ششومار

सिशुमारः سنگ کہ بعربی تساحش گویند پینید

شوشمان +

سٹوسن { عبرانی است نام گلے است کہ آزا

سٹوسن { بزبان تیشیہ دہند +

سٹوسن - ارامی است گلے است و آن بری است

دبتانے +

سٹوپیرا - یونانی سوطیرا *soteira* مجموعے است +

سٹوق - ارامے است بازار +

سٹوکر - فعل ماضی است منحت از مسکورتا

بواسطہ ترکی یعنی خانہ یادگیر چیزے را برا

ضمانت زیاں بہ کبانیہ داد - بہ پینید سکورنا

سہر - سریانی است کہ ماہ بعربی قر گویند +

سہرینر - قسمے است از خرابا +

سیاسہ - مزمعوم است کہ این لفظ مرکب از تہ

فارسی ویسیا ترکی است ویسا در اصل

بمخے وصیت است چنگیز خان کہ سہ وصیت

بسہ پسراں خود کردہ بود و بعدش بمنزلہ قانون

منتصور شد اصل مصداق این لفظ است -

آہستہ آہستہ بمعنی سیاسہ مقابل شریعت آمد

مقریزی میفرماید کہ سیاسہ در اصل از زبان

مغول کہ یاسا است آمدہ است و سین براں

اہل بصرہ زاید کردہ اند +

سیبجی - قومے از سندھ کہ در بصرہ زنداں بانی گویند

سیانچہ جمع +

سیخ - فارسی است چوب باریک و دراز +

سیدیریتیس { یونانی سیدیریتیس *sideritis*

سیدیریتیس { قسمے است از سنگ +

سیداق { بہ پینید مذاق +

سیدقان {

سیر - یونانی سیرا *seira* قسمہ بواسطہ آرامی +

سیر { الکلیزی سیر *sir* لقب زبہ انجری خواہ

السیر { موردنی عطا شود یا شخصی +

سیرا - یونانی سیرکوس *serikos* پارچہ ریشمین +

سیرج - فارسی شیرہ روغن کنجد را گویند پینید

شیرج +

سیسارون - یونانی سسران *sisaron* چوب

سیاہ دانہ +

سیسالی { یونانی سنسلی *seseli*

سیسالیوس { یا سنسلین *seselis*

تخم ابجدان رومی +

سیسمبر - یونانی سیمبریان *sisumbrion* گیاه

است کہ ماہین نعلع و پودینہ باشد +

سیسطل - طشت - گن - بہ پینید سطل +

سیسین - رومی است بہ معنی زعم و گمان یقال

احسن فی سینہ اسے زعمہ - گزانی سخاچی +

سیسینٹ - شاید یونانی کسٹوس *xiphos* بواسطہ ارامی

تبخ +

سینقل - به بیند اسقال +

سینمور - یونانی سکموروس نام sakomeros

درختی است که آنرا حمیزه خوانند +

سیکورت - به بیند سکورتا +

سیم - یونانی آسیمان asemon بواسطه فارسی

سیم نقره +

سیم } یونانی سیمه sema سیمیان

سیمیا } بواسطه آرامی نشان - علا scmeion

سیوم - جشی است - آمان و بعض برانند که

جمع ساثم است لیکن صحیح نیست +

ش

شابرقان - فارسی شابرقان - فولاد - نیز فندک

است یعنی قنبر الحوم الحجابی +

شائوش - به بیند شادیش +

شائین - به بیند مضین چهر چاکه وصل +

شالورق - خلیج - دور مصر یعنی عبار شبنم است

و برای تقدیر موله است شاید اناشبور که

قسمی است از ماهی ماخذ باشد چ طبع مثل

دانه ماهی میباشد حاشیه +

شاپیر - به بیند شبتیر +

شاق - شاید قیدی ایچین باشد تاظم که مکران

کادوبار باشد - در محاوره حال معنی خفیر باشد

که مستخدم ادنی میباشد و کارش مکرانی و

خطوط رسانی در دفتر می باشد +

شاور - فارسی شتر بواسطه ترکی شاد و تخت روان

خیمه - خانه خرد +

شاوروان - فارسی شام بان - شامیان -

فرش منقش - عمارت بلند چنانچه کنگره

قلعه - آبی که قدرتا و فطرتا بجوش از منبع

خود بر آید - آنچه از عرض مینیا و گذاشته

فتود و بر حصه بانی عمارت کرده شود چونکه

برای دیوار منزل ازار میباشد - لند آنرا

مازیر نام نهند +

شادکونه - فارسی شادگونه - گستر دنی که بران

خواب کنند - بز خوابه - زیر افکن نهالی - زفاصه

منخبت +

شاد و شج - فارسی شادونه - حجر انصب - یشم خطائی

که سنگیست خردمانند عدس +

شاروف - فارسی جاروب +

شاروق - صا روج +

شار ویم - عبرانی سرفیم - فرشته - سروش +

شاش - نواحی هند - تن زیب که نوعی از جام

باریک است +

شاقول - ارامی است - چوبیکه کشا و دران لبه

با خود دارند و بر سر آن آهن سرتیز کنند +

شاکری - فارسی چاکر - سپاهی نوکر - اجرت -

نوعی است از خنجر +

شاکوش - ترکی چکج افزاری باشد ستریزه آسیا بانها
که با آن آسیا تیز کنند +

شاموره - بمعنی شالوره که وزنی است معروف و
ابن سینا آنرا ذکر کرده +

شاورزمنه - ترکی است بره که همه اش بیکبارگی کباب
کرده شود +

شاوریش { ترکی چاویش جمعدار پولیس که عمدتاً
شاورشیه { در حکم پولیس و ساچنت باگیش خوانند +

شایانی { از فارسی ماخوذ است چیزی که لائق باشا
شاهی باشد +

شاه تهرج - فارسی شاه تهره نوعی است از تهره که
بدواً مستعمل شود و آن را تهره گویند +

شاه سپهر { فارسی شاه سپهر مخفف شاه اسپهر
شاه مسفرم { یا شاه مسفرم و در مورد شاه سپهر غم

پنویسد - ریجان بزرگ زیره باشد بعربی ضمیر
خوانند +

شاهین - فارسی است نام جانور است شکاری
و چوب ترازو را هم گویند +

شاهی - ترکی چای بوساطت روسی از چین آمده -
برگ درختی است که جوشانیده مانده قهوه خورند +

شایینه - اندلوسی سایو *saio* قسمی از لباس +
شایانه - شایه از فارسی شایاب بر وزن شرایب که

پرده ایست از پردهای موخیتی و با آن نسبت
منخوت باشد شمنای سر نای +

شبار - شاید که ارامی باشد نوعی است از کشتی

که بعربی آنرا حراره گویند +
شبار آساث - فارسی سپارش کاغذیکه در آن ساس

بقایا مندرج باشد +
شبارق - فارسی پیشپاره - اقسام گوشت در دنیا

شباش - مرغی که در دام بدین عرض نهند که نران
دیگر آنرا دیده بدام آیند +

شباک - بفتح اول و تشدید ثانی کشتی کشتی کلاخ
اندلوسی زبیکه *zebeque* +

شبالا - رفتن موافق جری دریا ضد زقافا که آن
بر خلاف سیل دریا رفتن باشد +

شبت { فارسی شبت یا شتو نوعی است از
شبهه { آنرا که آنرا پخته میخورند +

شبداز - به فارسی شدیدیز - اسپ سیاه - چه دیز
در فارسی بمعنی رنگ آمده پس معنی اصلی

شب دیز شب رنگ باشد +
شدیدیز - به فارسی شدیدیز نام اسپ خسرو پرویز بوده

گویند رنگ آن سیاه بود و از اسپان جان چهار
و جب بلند تر بود و آنرا از روم آورده بود و

بقول خفاجی شاه هندش بطور شفه داده بود
و چون آنرا نعل بستند سه بدی میخ بردست و

پایش محکم کردند و در طحا میکه خسرو خورد
آنرا نعلانید به چن شدیدیز و خسرو آنرا بکفن

دفن کرده فرمود که نصیبش بر سنگ نقش کنند
هرگاه آنرا نگرینند بگریستند +

شیر { قبلی است دهه - جا +

ششبر تبر - فارسی چار پائی - چار چوب پایہ دار کا آغا
 بریسمان بافند و بران خرابند +
 شہستان - فارسی شہستان - ممان خانہ +
 ششک - ترکی چوق حقه کہ آنرا قلیان و غلیان
 نیز گویند +
 ششکر ہ - فارسی ششکر - ششکوری مینی
 بر فعلہ +
 ششور - ارے ششور یا شیفور - نفیری باشد کہ
 در روز جنگ سے نوازند +
 ششوط - ارے است نوسے از ماہی نم بدن خورد
 باریک دم - کشادہ میان بر شکل بر ربط +
 ششونوق - ترکی چوق - لولہ - ماشورہ - عصا +
 ششیر - ایتالیائی سپرونہ sprone ممیز +
 ششبین - لاطینی سپینس sappinus دخت
 دیو دار را گویند +
 ششبین - قبلی است - جا - وہ +
 شحات - غلط العام شحاؤ است کہ بعضے گدا گراں
 و آراے است بہ پینید شخند +
 شخند - یعنیہ ماضی معلوم ارے است کہ یہ کرد -
 گداے کرد +
 شخیم - سریانی است کتاب دعا کہ از جانب شیطان
 مقرر شدہ باشد +
 شخشیر - ترکی شخیر قے است از سر اول +
 شخیرہ - سنکرت شکر - بوساطت فارسی
 شخارہ یا شخیرہ و بعض برانند کہ از ارامی

ماخوذ است - نلاج - تو قیاسے سبز +
 شدیاق - یونانی سپیاکونوس hr.podiakenos
 شخصے را گویند کہ بوقت نماز برائے خدمت
 کاہن و گذاروں نماز ہمراہ آن مامور
 باشد +
 شدا - یونانی سینڈیا sciodia بوساطت ارے
 نوسے از کشتی +
 شتراب - فارسی جوداب بوساطت ترکی جودبوزہ
 خفاجی میفرمایند کہ جودب ہم محبوب گورپا است +
 شتراتی - قدیمی ایچشن - جاپنگ از نواسی نیل و
 کنارہ دیش خشک ماند - و آب نیل براں
 بحالت مدہم نیاند +
 شتر بلوش - فارسی سرپوش - کلاہ از بس دراز +
 شتر بے - ترکی چوربا - شوربا - آب گوشت +
 شتر بین - درختے است مشابہ سرو مگر از ان خوشتر
 و مرغ تر میباشد - و برگش از برگ سرو پست تر
 میباشد - بہ پینید شبین +
 شترخ - ترکی چارین قے است از پاپوش کہ ہندوستان
 وہ و شباناں یا سپاہیاں کہ سفر بعید مشاوت
 باشد پہوشند +
 شتر خد - فارسی جسرخ - زرد خورد - گیر و دار +
 شتر دشتا - قدیمی ایچشن باشد مجاورہ طال آن
 بارش را گویند کہ از ہولے سخت باندر وں طابارہ
 شتر شغف - فارسی چار شغف چاد شغف - چاہے باشد
 کہ بر بزرگان بوقت شب بدیں غرض گسترانند کہ

بخطوط رسانی مامور باشد لہذا بسیارے شبابہ
 ہر کارہ ہندی مے گوئند +
 شطخ - ارامے است - اوارہ گشت نمودن - اینجا
 آنجا گشت کردن +
 شطرنج - سنسکرت چترانگہ चतुरङ्ग نام بازیست
 معروف کہ واضح اداہل ہند بودہ اند +
 شطرف - آرامے است شستن چیزے بدوں
 صابون +
 شططفہ - فارسی شتو - دنبالایت سبز کہ اثرات
 در عامہ مائے خوردنہند +
 شعبدہ - بہ بینید شعوز +
 شعوز - عبرانی شعبد - جادو کرد - شعبدہ کرد +
 شفارج - بہ بینید شفتارج +
 شفتشتی - بر قطعات سیم یازردانہاے سیم
 یازرد بنا کردن و آنرا بحر بنی محرم گویند +
 شفر - فارسی پشت پازون - کسے راپشت پازون +
 شفتین - ارامے است فاختہ - قمری +
 شفتبان - مرغے است +
 شفت - یونانی سکفوس akaphos کوزہ کشتی +
 شفقور - بہ بینید صاقورہ +
 شکارہ - زمینیکہ باغبان از مالک خاص برا
 خود گرفتہ براں زراعت کنند +
 شکارہ - یونانی اشخارا eschara آتش دان
 منقل +
 شکر بنج - فارسی شکر پتہ - قسے از حلوا +

کہ از آسیب غبار و گرد محفوظ و محسوس باشد +
 شترطن - کار شترطنیہ و خدمتش ادا کرد - بہ بینید
 شترطنیہ +
 شترطنیہ - یونانی خیرتیا cheirotonia حقیقی
 آن دست نمادن است حالامراد ایزیں رسمے
 است مذہبی کہ برائے تقرر مذہبی امام در نصار
 مروج است یعنی استقف دست خود بر پشت
 رامب بدیں غرض ہند کہ آنرا از تہقوس وہد +
 شترق - شاید قدیمی ایچیشن باشد - بباعث خشکی
 بحالت خراب شد +
 شترقراق - ارامے است - مرغے است +
 شترک - ترکی چورک ضد ساغ یا صلغ کہ بمغصہ کامل
 است یعنی قرش وغیرہ کہ ناقص باشد وسالم
 وصیح نہاشد +
 شترندی - بہ بینید شلندی +
 شتروال - فارسی شتلوار - بنان - پاشچم - زیرجا
 ششم - فارسی چشم - قسے است از تخم کہ برائے
 آشوب چشم و چشم اندازند - ہندیش چاکسو
 گویند +
 ششمہ - فارسی چشم ہیس +
 ششمہ - فارسی چشمہ - بیت الخلاء صحت خانہ
 ادب خانہ - آب خانہ +
 ششہ - فارسی چاشنی - نمونہ +
 شش - فارسی شست - قلابہ ماہی +
 شطاب - فارسی شتاب نیز رو چاکر شخصیکہ

شکبجیه - ترکی چکچک - جامه دان چرمی که مختلف
 خانه داداشته باشد بصورت الماره باشد
 شکوچ - فارسی چکچک - پتک چکش +
 شکور - به بینید شقور +
 شکوینج - فارسی شکوینج - نام گلبنی است که در
 آب روید و هندی آنرا سنگا را گویند +
 شیل - انگلیزی شیل shell صدف - جمع شلون +
 شیل - ترکی چول - غاشیه - زین پوش یعنی
 جامه ماهوت که بر پشت اسب برآید زیب و
 زینت همه اندازند +
 شلبیا - یونانی سلبی salpe نوع از ماهی است +
 شلبیه - به بینید شلبا +
 شلبتی - ترکی چلبی (چلب خراگل بمعنی خداوند)
 خوش خلق - خلیق - مؤدب - شریف اردبادی
 حجام +
 شلته - ترکی شلته - تکیه - بالش +
 شلق - یونانی سلخیا selacheia نوع از ماهی
 خورده که نزدیک دم دو پائی دارد مثل دوپاک
 غوک +
 شلک - ترکی چلیک - توت فرنگی چنبل +
 شلندی - یونانی خلندیان chelandion نوع
 از کشتی جنگی +
 شلیم - به بینید شالم +
 شلین - انگلیزی شلنگ shilling نوع
 از مسکوک انگلیزی که بیستم حصه لیره

انگلیزی باشد +
 شماس - سرپانی است خادم کلیسیا - کیش
 در جاوای +
 شماشیر - فارسی جامه شوی بواسطه ترکی جاشیر
 پارچات شستن که برآید شستن گذار را
 داده میشود +
 شماطه - ترکی شمات - هنگامه - غوغا +
 شماکا - قدیمی ایجیشن - غله که بعد از شستن میباد
 تخم فشاندن در زمین بکارند و بخونی نروید +
 شمیدیه - فرسادی گارد شامپتر garde-champêtre
 نگهبان باغ - ناطور +
 شمر - قدیمی ایجیشن پودینه +
 شمر - شاید قدیمی ایجیشن باشد سخی - تجربه کار - و
 نام شاه است که شهر سمرقند آباد نموده است
 در اصل شمر کند لوده یعنی کندیده و از پنج و
 بنیاد استوار نموده شمر +
 شمع - شاید بصمغ یا صمغ تعلق داشته باشد +
 شمشدر - ترکی شماندره - لنگه نمایان لنگر
 شمشدور { قطعه چوبین که بر روی آب
 بدین غرض نمایان کنند که از لنگر نشان دهد
 بحرین آنرا عوامه خوانند +
 شنان - فارسی شنان - چوبهای چند که با هم بسته
 باشد و برآید سوار شده از آب روان دریا
 میگذرند بغاری سل خوانند +

شنگولیه - فارسی شنگول بمعنی دزد و جہاز غارتگر

دزدوان +

شوال - ترکی چوآل - خرچین - جوال +

شوباش - بہ بینید شوباش +

شوباش - فارسی شوباش مخفف شادباش کلمہ است

کہ بوقت آمدن مہمان سے گویند - چنانچہ ویکم

در انگریزی و مرحداد عربی قدیم +

شوبوق - فارسی شونج - چوبے باشد کہ ہر دو ہوش

باریک و میان گندہ کہ باں ناں را پہنا کنند

ہندیش پہنا است +

شودوز - فارسی است صلیحہ +

شودینق
سودائق
شیدتوق

بہ بینید سودینق +

شور باجہ - فارسی شور با آنچه از گوشت و نمک

گرفتنے باشند +

شورج - فارسی شورہ و آن چیز ہے است معروف

کہ لفظان در آتش بازی بکار برند و اغنیا

بموسم گرما آب ہاں سرد کنند و نیز در و اہا

دیگر بکار آید +

شورہ - ترکی چورہ - جامہ - رومال - دستارچہ

دستمال +

شوط - ارے است - و باء +

شولم - بہ بینید شالم +

شونہ - قدیمی ایچشن - جائیکہ در آن غلہ ذخیرہ دارند

شمبر - فارسی چمبر - جامہ - عصابہ - و نیز پارچہ

ریشم سیاہ کہ زنان بر سر سے بندند یا بعض عرب

عادت پوشیدنش میکنند +

شنتہ - بہ بینید شنتہ +

شنتیان - ترکی چنتیان - شلو از زنان را گویند

کہ بخانہ سے پوشند +

شنج - فارسی شنگ - در کشیدگی بینی - ومنہ اللشج

بیمار شدن از در کشیدگی و ترنجیدگی بینی +

شنجار - فارسی شنگار - نام گلنے کہ آواز تہ برگہ

و پونجہ میگویند +

شندی - ترکی شمدی - الحال عنقریب +

شنتہ - ترکی چانطہ - جامہ دان - جامہ گیر -

کیسہ کہ در اں جامہ نگہدارند +

شنگ - ترکی شنگ - العاب نار یہ آتش بازی +

شنگ - ترکی شن بمعنی خوشی تفنگہا را بیک دفعہ

سردادن +

شنگان - ترکی چنگانہ لیکن در تلفظ چنگینہ -

بیایے مجھول سے آید - خانہ بدوش - داربا

سن باز - ریسمان باز +

شنگل - فارسی چنگل میں ہائے آہن بن صفت

را گویند کہ بر دیوار بدیں غرض نصب نمایند کہ

پارچات وغیرہ اشیاء ہاں متعلق کنند - و

نیز آلہ آہنی باشد کہ ہاں در بچہ بند کنند +

شنگو - ایطالیانی چنگوہ cinque سکہ ایست

کہ قیمتش بیس فرنگ سے باشد +

شونہ - قبطی است مخزن غلہ خصوصاً مخزن غلہ کہ
 برائے استعمال لشکر مخصوص باشد +
 شوہمان - فارسی سوسمار از سنسکرت ششومار
 शिशुमार: ننگ کہ بعربی مسلح گویند +
 شہبندر - فارسی شاہ بندر بواسطہ ترکی کیسا نیک از
 جانب شاہ اسلام بمالک غیر مامور شوند چنانچہ کلمہ
 کانسل برائے عیاشیاں مستعمل شود جمع شہبند یا
 شہدناج - فارسی شاہدانہ - دانہ قنب یا بنگ است +
 شہدائق - فارسی شہدانہ بہ پینید شہدناج +
 شہر - سریانی سہر قمر کہ بفارسی ماہ خوانند +
 شہراہ - فارسی شاہ راہ شارع عام +
 شہرہ بزرگ - فارسی قدیم سہر - سنج +
 شہنشاہ - فارسی است بمعنی بلکہ الملوک +
 شہر پتہ - فارسی از سنسکرت شتری: शत्रु: اسپ
 فارسی یا کرجی +
 شہیت - سنسکرت بواسطہ فارسی چہیت جامہ بونہ وار
 کہ بعربی آنراوشی گویند - و در محاورہ حال
 بشکیئل گویند +
 شہراٹ - فارسی شہراب - قسمی از شیر - لبن +
 شیراز - فارسی شیرازہ شیریکہ منعقد شود +
 شیرباز - فارسی شیرہ بہ پینید شیرباز +
 شیرخشک - فارسی شیر خشک شبنمے است کہ در خراسان
 برسنگھا افتد و بستہ شود +
 شیرہ - بہ پینید شیرج +
 شہیتہ - فارسی چتا درندہ اہست شکاری کوچک تر

از پنگ کہ بعربی آنرا نمر گویند +
 شیش - ترکی شیش - سیخچہ - پنجرہ - کہ بہندیش کرگری
 و جہل خوانند +
 شیشخانہ - نفنک سوزنی کار - و توپ یا نفنک کہ
 از عقب پرے شود +
 شیشہ - فارسی شیشہ - حصہ آبگنی سیجارہ کہ
 در آن تنباکو مے کشند +
 شیش - عربی نیت - خرماکہ خستہ نہاشتہ باشد +
 شہلم - بہ پینید شالم +

ص

صابورہ - لاطینی صبرہ sabarra زنبیل کہ حصہ
 اعلایش قراخ وزیرین تنگ باشد و آنرا صابورہ
 نیز گویند - لیکن بایں معنی تعریفش مشکوک است
 و بمعنی انبار خاک کہ در کشتی فارغ بدین غرض
 اندازند کہ جنبہ وایں جانب و آن جانب میلان
 نہ کند +
 صابون - لاطینی ساپو sapo یا یونانی ساپونی
 sapouni بواسطہ آرا مے چیزے است
 کہ باں جا مہا مے چرکیں شویند و صاف نمایند
 بفارسی بر بڑوہ - بفتح با مے تازی و ضم با مے
 اول و دوم ساکن +
 صاخرہ - فارسی ساغر - پہالہ و آوند شراب +
 صارتو - ایطالیانی سارتو sarto خیاط -
 درزی +

صاڑط { یکے از جامہاے پوشیدنی یعنی جیبہ
 صالطہ { فقط یا پیراہن فقط یا سر او بل فقط
 بہ بینید صارتو +

صاروج - فارسی چاروج - آہک آمیختہ با خاکستر
 وغیرہ کہ دیوار ہا باں گچ کنند +

صاری - فارسی سر - سردار - سردار ملّا خان جمع
 صراء - بروزن قراء +

صاریہ { ارامے است تیر کشتی کہ بادباں باں بہ متعلق
 صاری { کنند - جمع صواریہ +

صاصل { یونانی سسلی seseli گیاہست
 صا صلی
 صا صلی
 صا صلا
 صا صلا

صاع - ارامے است پیمانہ است کہ بران احکام
 مسلمانان انکفارہ و فطرہ و جزاں دائرو
 جاری است +

صاغ - ترکی صاغ صیغ و سالم ضد سقط یعنی ردی
 وزیغ - و نیز نوزے از معاملہ کہ ایں از مامور
 بہ تجاوز کنند ششک شدش و نیز حصہ فرج کہ
 زیر کمان کپتان خود باشد +

صاقور - لاطینی سکورس securis زاغ نول -
 کدالی - و آن دست افزار است نیز مانند نیز
 کہ باں زمین شکافند - و عامہ عرب آنرا دپورہ
 گویند +

صاقور - لاطینی سکورس securis تیر بزرگ و تین +

صاکو - ابطالیانی ساکو sacco حجتہ کلاں کہ بالا
 ہمہ لباس پوشند +

صایہ - بہ بینید ثنایہ +
 صباوٹ - عبرانی است جلال ابرائے ذات
 باری تعالیٰ سے آید و معنی اصلی او جنود و
 عساکر است بتورات سے آید خدا تعالیٰ رب
 صباوت است یعنی ذوالجلال است +

صبر - عصاہ تلخ است از درختہ ہندی ایلوا
 خوانند +

صہبند - فارسی سپہد سپہ سالار سر لشکر +
 صحناء - ارامے است نان خورشیدی است کہ از
 ماہی کو چک ترتیب ہند - فارسی ماہیانہ +
 صحیفہ - کتاب بہ بینید مصحف +

صراط - لاطینی شترانہ strata راہ - کوچ +
 صرد - فارسی سرد - بار دکہ ضد گرم است +
 صرم - فارسی چرم - پوست انسان و حیوانات +

صرابیہ { فارسی سپرم - پاپوش +
 صرما {

صرنایہ - فارسی ستر نایہ - قسمے است از آلات
 لواختی کہ بدہن سے لوازند +

صریمہ - قسمہ - دوال - بہ بینید صرم +
 صعقر - لاطینی سترتہ satureia پودینہ +

صفر - یونانی سیفقر یا psophophoria خالی
 صقالہ - نوزے از نرد بان کہ بواسطہ آل از مرکب
 بہند فرود سے آیند - و جاشیکہ معماران ان

صناب - یونانی سنپ *sinapi* نان خوشی است

که از خردل وز میب تزیب دهند +

صنار - و بغیر تشدید هم آمده فارسی چنار قلابه
ماهی گیر +

صنار - ارامے است قلابه +

صنبوق - به پنبید سنبوق +

صنچ - فارسی چنگ - نام سازے است +

صنچ - فارسی جنگ بواسطه آرامے نام سازی است
معروف و مشهور +

صنچ - فارسی سنگ - چلپ - پاره روئین که مانند

طبق بے کناره سازند و بر پشت آن قبضه باشد

که بدست گرفته بهم زنند تا صدایه برآید

نیز در طبقی که در واژه زنند و آنرا جلاجل

گویند جمع جمل بجهنم جرس کو چک +

صنجه - فارسی سنگ - وزنه که از سنگ ساخته
باشند +

صنجن - ترکی استخاق - پارچه که بر سر علم بندند
و آنرا بقرق هم گویند +

صندل - فارسی سندل - کشتی +

صندل - فارسی چندل از سنکرت چندن

صندل - و آن چوبے خوشبوئی و خشک و

سفید است +

صندل - اندلوسی زندالی *zendala* نوحے از

ریشم است +

صندل - فارسی سندل پا پوش +

استاده عمارت کنند و آن چند چوب باشد که

معماران آنرا بوجه تزیب دهند که بران

استاده عمارت کنند هر گاه دیوار بلند شود با آن

چوبهارا گرفته بوجه تزیب دهند که بران عمارت

حصه بالائی کافی باشد - به پنبید اسکله +

صنقر - لاطینی سنقر *sacer* شمد خرم و زریب پنبید

سکر +

صنقر - فارسی خرغ - پرندہ ایست شکاری +

صنقل آوخی - اسپیکه نسلش عالی و بلند باشد پنبید

صنقل +

صنقلت - به پنبید سنقل +

صک - فارسی چک اصل دستاویز و سند +

صک - به پنبید صاکو +

صلوات - کینه های یهودیان +

صلور - شاید فارسی بواسطه آرامے مار ماہی دری

صلیب - فارسی چلیپا بواسطه آرامے چوبی باشد

که بصورت دار سازند +

صمغ - رومی است قندیل و این جمع صمغ است +

صمغ - لاطینی سیمباکیوس *sebacea* بواسطه

آرامے قندیل صمغ جمع +

صمغ - رطوبتے است که بعد ولادت از پستانها

زنان جاری میشود - و کوچ و شلم را نیز گویند که

ترجمه صمغ است +

صمن - آرامے است سد مانند آوندی سر کوشید

که دروے نان نهند یا زنبیل بزرگ +

صندلانی - دوائی فروش +

صنط - قدیمی ایچیشن است قرظ را گویند - و آن عموماً از

یمن و ممالک ہند یافتہ میشود و آنرا ببول ہم

گویند +

صنقرہ - بہ بینید سنقرہ +

صنم - فارسی شمن بہت - لیکن در زبان سے نوید

کہ شمن بروزن چمن بہت پرست را گویند چوں

ضروری نیست کہ مشرب بزبان عربی بہاں معنی

مستعمل شود کہ در زبان غیر است لہذا اگر در

عربی بعد تعریب بمعنی بہت آید مضائقہ ندارد +

صنوبر - درخت ناز چلغوزہ +

صوبج - فارسی چوبہ - چوبے باشد کہ ہر دو درخت

باریک و میان گندہ کہ باں ناں را پہنا کنند

و آنرا اولہ ناں ساز ہم میگویند +

صوف - لاطینی گوتسی پی آم *gossypium*

(بمعنی پنہ کہ ازاں دانہ جدا نکر وہ باشد)

پشم - مو سے ستوران +

صوفہ - سریانی است - خس دریا - نبات بکری +

صوفی - زاہد - عابد - چہ عموماً لباس زاہدان ہیں

صوف یعنی پشم باشد - و بعضے گمان ہے برند

کہ از سوفوس *sophos* یونانی بمعنی حکیم

مانعواست پس معنی صوفی فلسفی باشد +

صول - تترکی صول - جانب چپ و سردار فوج کہ

بمیسرہ حکومت فارود +

صولجان - فارسی چوگان - چوبے باشد کہ سرش

معقوف باشد - وزیر نشان شاہی کہ نشان

عموماً در دست دارند +

صولق - بہ بینید جوق +

صہرتج - جمع صہارج حوض و مغالکی کہ بچونہ

و غیرہ خوب مضبوط و گج کردہ باشند - بینید

صاروج +

صیدلانی - دوائی فروش - عطار صیاد و جمع -

و در اندلس صندلانی گویند - نسوب بہ صندل

کہ قسمے است از چوب خوشبوئے +

صیر قدیمی ایچیشن است - ماہیانہ کہ نوعی از نان

خویش است کہ از ماہی کو چک ترتیب دہند یا

نان خویش دیگر است کہ بماہیانہ مشابہ است +

صیر - قدیمی ایچیشن ربانے یہودیان یا اسقف +

صیص - بہ بینید شیص +

صیصاء - فارسی است خرا کہ خستہ شدہ باشد +

صییف - شاید لاطینی ایستوس *aestivus* موسم گرما +

صیق - ارامے است - ہو اگر دآلود +

صیقظ - ارامے است تیز کندہ شمشیر ذرہ +

آں +

صینیہ - ظروفیکہ از ممالک چین آمدہ باشند +

صیوان - فارسی سایہ بان خمیہ کلان از پارچہ +

ض

ضحاک - فارسی وہ آگ - نام پادشاہ ہے بودہ

چوں بدہ عیب کہ زشتی پیکر کو تباہی قد

ولیسار شغور و بی شرمی و پیر خورشی
 و پند زبانی و ظلم - و شتاب زدگی و دور و نگرانی
 و بد نظری باشد آراسته بوده بدین نامش ده آگ
 خوانند چه آگ بمعنی عیب است +
ضبیان - ترکی طبا نقلو پارچه مضبوط و نیک
 پاینده و تابدیر مانده +

ط

طابق - فارسی تابه آنچه بران نان پزند و تاده
 نیز گویندش +
طابو - ترکی طاپو - دستاویز و وثیقه که ازاں
 ملکیت زمین ازان کسی ظاهر شود - خراج
 زمین - مساحت - پیمائش +
طابور - ترکی طابور فوج +
طابور - فارسی تابه و ارامه او نه کلمه نسبت -
 تنور خور که دران نان پزند حالا در مضر بمعنی
 تنور کلاں مستعمل است و تنور خور در افرن
 خوانند +
طابه - ترکی طوب یا طوبچه گردگان که بان طفلان
 بازی کنند نیز منطاد که بهندی آنرا غبار
 خوانند +
طالونه - ایتالیایی تالونه *tallone* عقب پا پوش
طاووس - یونانی تاوس *taos* بواسطه فایرکی
 تاؤس فینسا که جالور است خوب رو سے
 و خوش شکل +

طابیه - ترکی طابیه قلمه +
طاجن - به بنید طبعن +
طار - دفت +
طارقه - ایتالیایی تارگا *targa* سپهر - مجنه +
طارمه - فارسی طارم یا تارم خانه از چوب یا نیمه
 که مشابیه گنبد باشد و خانه یکسوئی مرکب که
 درش بسوس آب کشاند +
طازجه - فارسی تازره - جدید و نو +
تازره - به بنید تازره +
طاس { فارسی تست و تشت پیاله خرد و ولطنته
طاسه { که دران دست شوئند و آنرا بفارسی
 لگن هم گویند +
طاطری - یونانی تتر درخما *tetradrachma* یونانی
 تاتاری - پولی بود سیمین که در سهند راج
 بود و مساوی یک درهم و دوثلث درهم بود +
طاق - فارسی تاک آنچه خمیده باشد از بنا یا +
طاقم - به بنید طقم +
طاوله - ایتالیایی تاولا *tavola* ترو - میز نرد
 اصطلح - آخور +
طباشیر - به بنید تباشیر +
طبان - فارسی تابان فولاد روی فولاد خراب +
طبان - ترکی طبان یکمانه حلقه - چرخ +
طبانچه - فارسی تباچه و تواچه - طانچه - پستول +
طباہیجہ - فارسی تباہیجہ - قصبه است از گوشت پخته
 بطرز اهل پارس +

طباہیج - بہ بینید طباہیجہ +

طخیر - فارسی تخر - آلہ ایست آہنیں کہ باں چوب

شگافند و آنرا تہر چوب شگاف و تہر چوب

شگن نیز گویند +

طبر خون - فارسی تہر خون قسمے است از روغن +

طبرزد { فارسی تہرزد شکر سپید -

طبرزل {

طبرزن {

طبرزین - فارسی تہر زین تہرے را گویند کہ سپاہیان

در پہلوے کہ بہ زینش مے بندند فوج سر

مے باشد +

طبخشی - ترکی تپسی - غلبکی طشت خورد صینی طبق +

طبخش { بمعنی طبعی بہ بینید طبعی +

طبخشیل - بمعنی طبعی بہ بینید طبعی +

طبخش - دسترخوان +

طبل { لاطینی تابلا tabula مائدہ - و کرسی

طبلہ { طولانی کہ بران نشستہ طباء از مدس

میخوانند - و حلقہ مدور کہ براسے تیر اندازی

نصبے نمایند +

طبنجہ - بہ بینید طباہیجہ +

طبیخ - تہر - تہر - تہر - حجاز بان بجائے لفظ بطبخ

استعمال نمایند +

طبخہ - یونانی تگہ tagma گلہ گو سپندان +

طراہیزون - یونانی تہر بیزیان trapezium محج

پنجہرہ باشد آہنیں یا چوبے گگرد مکان وغیرہ

ترتیب دہند - و نیز مائدہ طویل و دراز +

طراہیزہ - یونانی تہرا پیزا trapeza مائدہ +

طراز - فارسی تراز - نقش و آرائش - زردوزی

چکن +

طرائش - فارسی ترائش - شخصیکہ حوض رانج گنہ

و بچونہ استوار سازد +

طرائش - فارسی ترائش الماس ترائش +

طراق - ترکی طراق - خاک کش بیلچہ +

طراق - لغتے است در دریاق بہ بینید دریاق +

طراحتہ - مردم بزرگ یونانی است بہ بینید طرمخ +

طربال - فارسی تر بالی صومعہ کہ در ملک شام میباشند

طرابیل جمع +

طربند { فرساوی کنترباند contrebände

طربند { مال بدوں ادائے محصول بشہر بردن

طربوش - ترکی ترخوی و عرق فارسی پوش بمعنی پوش

کلاہے است پشمین کہ عموماً عرب و ترک میپوشند

طرابوش جمع +

طربوش - فارسی سر پوش ہماں کلاہ پشمین کہ

ذکرش گذشت +

طربیل - لاطینی تریبلیم tribulum آہن گاؤ

کہ ہاں زمین زراعت شیار گنند - و نیز

آلہ باشند کہ بان زمین ہموار مے کنند مے سپرند

خواہ آہنیں باشند یا چوبیں و عامہ آنرا موزج گویند +

طرحارہ - فارسی ترکہارہ - یاعت آبی - ساغہ الماء *

طرخون - ایتالیائی ترگونی targone قیسے است
از ترہ +

طرز - فارسی ترز - بہ بینید طراز +

طرس - یونانی ترس thuris وزق - کاغذ -
صفحہ - طروس جمع +

طرنش - فارسی شاید ترش یا ترشی آہک کہ بدل
سپیدی مکانات کنند +

طرشو - فارسی ترشی - ترشی - آچار +

طرشون - فرسادی ترشن torchon دستمالی
باشد کہ ہاں آوند با صاف و پاک نمایند +

طرشی - فارسی ترش و ترشی - نان خورشی کہ
سبز کہ انداختہ ترتیب دہند +

طرشوخ - یونانی تورمخس tourmarches
منصہبار دو لٹے +

طرشوش - سریانی است - کویاچ نامے کہ بخاکتر
گرم بچختہ باشند +

طرشوبہ - ایتالیائی - ترمبا tromba آلہ ابیت
کہ ہاں آب از چاہ سے برارند و حقنہ
و آلہ ابیت کہ ہاں آتشتہ کہ بخانہ افتد سے
نشانند +

طرشویطہ - ایتالیائی ترشویتا trombetta طبل
کمان +

طرہ - بجائے طغراء زبان زد عوام است بہ بینید
طغراء +

طریاق - بہ بینید دریاق +

طست - فارسی تست و تشت طشتہ کہ دران دست
شوبند و آنرا لگن ہم گویند و عرب لگن لبقن است +

طشت - فارسی تست و تشت بہ بینید طست +

طغرا - ترکی طغرا - نشانے است کہ برفروانہا سے
شاہی و سگجات منقوش سے باشند و دران
نام بادشاہ مع نام والدش و لقب شاہی مندرج
یباشد +

طغمہ - یونانی تگمہ tagina طغماٹ طغم جمع گروہ
مردم کہ یک طرز و طریق اختیار کردہ باشند -
گروہ پیشوایان مذہب عیسائی - ترشنگان +

طقس - یونانی تاکس taxis رسم - فریضہ
فرائض کہ در کلیسیا سے شاہی بجا آرند -
حالت بہار - ہوا +

طقم - یونانی تگمہ tagma یک ٹوب یا طاق
پارچہ - بیست عدد از آوند ہا - سامان اسپ
از زین و لگام وغیرہ +

طلم - یونانی تلمسمہ telesma جادو و تعویذ
حرز +

طلسمہ - ترکی طلسمہ - آلہ ابیت کہ بدل آن تفتہ
طلسمہ کہ بخانہ وغیرہ افتد سے نشانند +

طلسمہ - ارامے است - کویاچ +

طلموس - نان کویاچ بہ بینید طرموس +

طلمی - گل زینق - قدیمی ای بچشن است +

طنق - فرسادی تنق tonne وزنے است مراہل
ارو بار کہ مساوی بیست ہند رویت باشد +

طَبَّارٌ - به بینید طنبورہ

طنبور { ہندی تونبڑہ - بمعنی کدو سے تلخ چون ساز
طنبورہ } مذکور در اصل از کدو ست باین اسم

موسوم گشت *

طَبَّج - فارسی تنگ - قسم - نوع *

طنجرہ - فارسی تنگیرہ - دیگر مسیں کہ آنرا ہر کارہ
نیز گویند *

طنجیر - فارسی بواسطہ ارامی - دیگر فراخ دہن

حلوا پزے *

طنجیرہ - به بینید طنجیر *

طنز - ناز و سخریہ - فسوس کردن *

طنفسہ { فارسی تنبسه - فرش - بوریاے کہ
طنفسہ } عرضش یک گز باشد و استعمال خاص می آید
طنفسہ

طنی - به بینید طمی *

طوا - طوہ - ترکی تاوہ - نابہ *

طواشی - ترکی طاوشی - خصی یعنی آنکہ خصیہ ندارد

طوالہ - فرساوی ایٹابل etable یا ایتالیانی

تاوولا tavola آخر - گلہ اسپان کہ در یک

اصطبل می بندند - مجموعہ از یک نوع مثلاً

جماعت غلامان یا مجموعہ پارچات *

طوب - قدیمی ایچیشن - انجیر خشک شدہ و مثل

خشت نمودہ *

طوب - ترکی طوب یا طوپ - بادلیج - توپ *

طوبجی - صانع توپ - چنانچہ طواب برائے صانع

توپ مستعمل می شود *

طوخ - ترکی طوغ - دنب اسپ *

طورسیرہ - قدیمی ایچیشن - تیشہ *

طوس - لغتے است در اذریطوس به بینید

اذریطوس *

طوغری - به بینید دغری *

طومار - یونانی توماریان tomarion بواسطہ حبشی

ورقہ - لولہ کاغذ - سبج *

طومرخ - به بینید طرمخ *

طونس - یونانی تونوس tonos رسن سطر *

طونلاطہ - ایتالیانی تونلاتا tonnellata طن

گویند کہ وزنے ست مخصوص از اوزان

انجریزی *

طیجن - یونانی تیگنان teganon بواسطہ ارامی

نابہ آہنی کہ بران گوشت وغیرہ بریاں می کنند

طبیر - فارسی تیز - کون را گویند کہ بعربی است خوانند

طبلسان - تالسان - جامہ ابریشمی کہ قبطیان

عیسائی در کلیسامی پوشند *

طہوج - فارسی تیہو - جانورے است کہ مشابہ

سجمل باشد

ع

عقیق - لاطینی انتیکوس antiquus پیر *

عجور - یونانی اگوریان agourion نوعے از

خریزه *

عجمه - ارامی ست - خایکینه *

عدولیته - یونانی ادولس Adulis که نام شهرت
نوعی از کشتی که منسوب است به ادولس *
عدیووط - عبرانی تدیووط که وقت جماع حدیث کند
عراق - فارسی ایران نام ولایتی است که برای
طرف آب آموں واقع شده و همیشه دارالملک
کبار عجم بوده است *

عربیه - ترکی آرابیه - آله ایست که برای بارکنند
و کشتی را گویند که در آن آسیاب ساخته
باشند که بوقت روان شدن آن مخالف
سمت روانگی آب آسیاب بزور آب
می گردد *

عربیده - یونانی هرپتوس herpetos قسمی است
از مار که بشده رخف و بالا برآمدگی مشهور است
عربون - یونانی اربون arrabon بیعانه هر چه
بروشیقه گرفته باشند باین شرط که اگر عهد
ماند بقیه ادا کرده شود و الا ادا شده و پس
نه گیرد - به بینید اربان - اربون *

عربییه - ترکی آرابیه - آله ایست که برای بارکنند
عربطیه - عربی نیست - عود که سازیت معروف
یاد دل - ابو عمر می گوید که طنبور را گویند *
عربیه - عربی نیست - درخت سرو کوهی است گویند
میان آن درخت و نخل خرما عداوت است
و یکجا بهم نزدیکند *

عرق - ارامی ست - زنبیل از برگ خرما - و بوریا
از برگ خرما بافته *

عرق - یونانی هرکوس horkos صفت درختان
عزگی - یونانی اوآگریا enagria ماهی گیر *
عزمنقه - ارامی ست - خرمن کوفته گرد کرده از باد
پاک و صاف نه نموده - در یک توده *
عزناس - دوک - ددکچه - مغزل *

عروبه - ارامی ست - روز جمعه *
عزبیه - روسی اوزبا izba بوساطت ترکی زمین
پاره خورد آباد که در آن مزدوران سکونت
دارند چنانچه امثال این مواضع بنواحی کلکته
بسیار موجود است *

عسطوس { یونانی اسکیتیس asketes
عسطوس } مهتر ترسایان *
عسکر - فارسی لشکر - فوج *
عشقی - ترکی آشچی - بادرچی - طبناخ - طعام پز *
عفارم - فارسی آفرین - شاباش *

عفریت - فارسی آفرید - دیو - خفاجی می فرماید
مطلق دیورا جتنی گویند - و اگر همراه انسان
بود و باش دارد عام خوانند - و اگر طفلان را
ایزادند ارواح نامند و اگر درخبات زیاد
باشد آنرا شیطان گویند - و اگر از شیطان
زیاده شریر باشد مار است و اگر از مار
بخفت و فساد زیاد است عفریت است *
عفریته - فارسی آفریده - آله ایست که بدان

عَنْزُرُوت - فارسی انزروت - قسمے از کوچ

کہ در دوا مستعمل است *

عَنْصُرٌ - شاید سریانی ست - خاک - آب - آتش -

ہوا را گویند *

عَنْصَرَةٌ - عبرانی عَصْرَط - عید یہود کہ آنرا عید

خمسین نامند *

عَنْقَرٌ - یونانی انکوس ogkos نباتی است کہ

گھماے او مشابہ بہ مرزنجوش است *

ع

غار یقون - یونانی اگارکان agarikon نوعی

از کماة کہ پختہ می خورند و اورا قارج یا قلاج

قلاقی نیز می گویند *

غاز - فرساوی گاز gaz بہ بینید گاز *

غبیراء - دخیل است - مے کہ از آب ارزن میگیرند

عُجْبُرٌ - قوسے است از عرب کہ نزد اردن سکونت

دارد - و بقسادت و سنگدلی مشہور است *

عُجْرٌ - ترکی قاچار کہ بمعنی گریزندہ و پشت دہندہ

دو دندہ است - حالا بمعنی گروہے متعل است

کہ در اصل بد معاش و بیباک باشد - و بظاہر

گدیہ را ذریعہ معاش خود گردانند *

غدارہ - تیغ دراز و دوسہ مولداست *

غراب - اندلسی کارابا caraba کشتی *

غرازہ - ارامی ست - جوال - غرایر جمع *

ہر چیزے را کہ میخاہند بالامی برند بہ عربی سماک نامند *

عُغْشٌ - مردم او باش و سفلہ شاید از عُغْشِ شکی است

معرب از اُو بمعنی خانہ و اشیای کہ بمعنی کالا

و متاع است - متاع - اثاث *

عُقْرٌ - یونانی اگر اکرا akra بوساطت ارامی -

قصر - کوشک کلاں *

عقیق - ارامی ست مہرہ ایست سُرخ رنگ

کہ در یمین یافتہ می شود - و جنسے است

ازاں کہ در ساحل دریایے روم خیزد -

تیرہ رنگ مانند آب کہ از گوشتِ نمک زدہ

رود و در اں خطوط سپید خفی باشد *

عُکْرُوتٌ - یونانی کراتاس keratas دیوث -

قلبتان - و در عمان بجاش کرت گویند *

عُحْلَبَةُ - ارامی ست - دریچہ *

عُحْلَبُوتٌ - عبرانی ست - مکان بلند کہ در اں اہل

جنت مقیم باشند - جنت اعلیٰ *

عُحْمَدٌ - سریانی ست کہے را رنگ دین عیسوی داو

و بملت عیسوی در آورد - بہ عمودیتہ کہے را

مغسوس کرد - عماد - عمود - عمادہ مصدر *

عمرس - ارامی ست - برہ - و کودک بک روح

گرد اندام و شتر کرہ فریہ *

عَمْصٌ - جنسے از طعام خوردنی - عربی نیست *

عُثْبَا - عُثْبَةُ - فارسی انبہ - نغزک - بہ بینید انج *

عُثْبَرٌ - یونانی امپران emporion بوساطت ترکی

انبار مخزن غلہ - ذخیرہ خوب و غیرہ *

و مقدار آن مع بیان قیمت مندرج باشد نمونه -
پارچه - عبری اشکال القماش و مشاطر القماش
خوانند *

فانور - ارامی ست - میز - مائده *

فاداش - فارسی پاداش - رفیق - همراه - دوست

فادزهر - پارسی پادزهر - زهر مهره که دافع سم است *

فادوم - انگلیس فاثم fathom ریمان کار -

شاهول و آل آله ایست که بدان عمق آب

معلوم می کنند در ریمان *

فادن - به بینید فادم *

فارسوس - شاید که یونانی باشد - حمی محرقه *

فارسیموس - شاید که یونانی باشد - ذبول و لاغری *

فارغوس - یونانی شاید پلارگوس pelargos

لک لک *

فارستارپون - یونانی پرستریان peristerion

شاه پسند که بهندی پاسوخ و عبری عی الحام

خوانند *

فاس - ارامی است - تبر *

فاج - یونانی پلک plek باسقاط جز و اول

و ابقاء جز و اخیر همپلیکیا hemiplexia

و آل سستی و فروهشتگی است که در نیم بدن

پدید آید از جهت ریزش خلط بلغمی و انسداد

مسالک روح یا سرپانی است *

قلج - ارامی است - پیانه ایست برائے

غله *

غربال - لاطینی کر بلم oribellum پرویزن *

غرش - چوینی - گردش Groschen نوسے از

مسکوکات که قیمتش مساوی چهل پاره میباشد

و آنرا قرش هم می گویند - غروش جمع *

غزته - فرسادی گازت gazette جریده *

غشاق - ترکی ست - آب سرد بد بو قاله السیوطی

فی الاتقان *

غلینه - یونانی گلبنی galene فروشند جویش

دریا و این زبان ملاحان است *

غلیون - فارسی قلیان از ترکی - غلیان - و حقه -

غلامین غلاوین جمع *

غلیون - اندلوسی گلیون galeon مرکبے ست

بحری *

غنباز - اندلوسی گبکس gambax جبه کلاں که

بالاے لباس می پوشند - و آنرا قنباز هم گویند

غنداق - به بینید قنداق بمعنی عراده توپ *

غیظ - شاید قدیمی ایچیشن است - باغچه غیطانی

صاحب باغچه *

غیظہ - اندلوسی گیتا gaita شنائی *

ف

فانوره - ایتالیانی فانورا fattura باصطلاح

تجار کارتنے باشد که به کالای تجارتی بظن

مشتری فرستاده می شود و در آن تعداد اسباب

فالوؤ - فارسی پالوودہ - چیزے مرق و صافی

فالوؤج - کہ از نشاستہ پزند و با شکرکت قند خورند

و حلوائے درغایت شہرت *

فالوؤق - بہ بینید فالوؤج *

فائلہ - فرساوی فلانل flanelle قسمے از پارچہ

پشمین کہ ہندی آنرا فلالین خوانند *

فانوس - یونانی فانوس phanos چراغدان *

فانیز - فارسی پانیز - نوعے از شکر است - و

قیل قند *

فاوانیا - یونانی پیونیا paionia قسمے است

فاونیا - از بیخ نباتی *

فاوربقتہ - ایطالیانی فابریکا fabbrica دکان

اشیاء فروختنی و اشیاء فروختنی ہر دورا گویند *

فایلہ - یونانی فیالا phiala فایتان

دوپارہ گوشت را گویند کہ زیر پیش بر ہر دو

سترین باشد *

فانکر - ارامی است بلاء - و امر عجیب عظیم *

فانجل - ارامی فیجلا تر ب و آن بزہ ایست

معروف کہ برگش نہایت سبز باشد و بخش

نہایت سپید - همچوں علاج خام ہم بخورندش *

فجرم - چار مغز *

فخ - ارامی ست - دام شکاری *

فخار - ارامی ست - گلگو - کوزہ گر *

فدام - فارسی بواسطہ ارامی - سر بند کوزہ - سر بند

کشیشہ *

فدان - ارامی ست ساخت آماج کشاورز *

فدن - فارسی بواسطہ ارامی - کوشک *

فراویس - جمع فردوس - بہ بینید فردوس *

فراستہ - فارسی پرسہ شناخت طبیب مرض

و غیرہ را *

فراسیون - یونانی اوفراسیان euphrasion

یا پرسیان prasion کراث کوهی *

فرائق - فارسی پروانک بواسطہ ارامی پیش رو

شکر - دلیل - برید - و نام جانور سے ست

کہ فریاد کناں پیش پیش شیر می دود تا

جانوران دیگر آواز اورا شنیدہ دانند کہ شیر

می آید و خود را بکنارے کشند *

فرسیون - بہ بینید افرسیون

فرتینہ - ایطالیانی فرتونا fortuna دقتیکہ دریا

فرتونہ - بطوفان آمدہ باشد *

فرجار - فارسی پرکار - قلم دوشاخہ کہ نقاشان

بداں دائرہ کشند *

فرجول - یونانی فرگیان phragellion پوست

فرجون - ارامی - پشت خارستور *

فرچین - فارسی پرچین - خار ہائے کہ گرد باغ

و کشت دگلزار فرو بندند برائے محافظت آہ

فرجیہ - شاید یونانی فرسیا Phoresia بواسطت

ترکی فراجہ قسمے از لباس کہ بالاسے ہم پارچتا

پوشند مثل جبتہ *

فرخ - یونانی اپارخوس eparchos منصب دار ولتہ

فرطونه - ایتالیائی فورتونا fortuna طوفان *

فرغ | فارسی پرہین و دربرمان می نویسد

فرغ | پزہن - بفتح باے فارسی و باے

بروزن نسترن رستنی باشد که آنرا خرف

گویند - و عبری بقلة الحقاء خوانند *

فرغیتر - یونانی پزفرا porphura رنگ بنفش و

بنفشه *

فرغین - یونانی پرینوس prininos خرفه *

فرغیون - به بینید افریون *

فرقاطه - ایتالیائی فرگاتا fregata مرکب قلی

مرکب جنگی کلاں *

فرقله - لاطینی فلاگلم flagellum بوساطت یونانی

فراگلیان phragellion نازیانہ سخت که

کاشتکاران با استعمال آزند و بدان نرگاواں

راراند *

فرماسون - ایتالیائی فرانماسونه franmassone

نام فرقه ایست که آنرا فرمی میشن خوانند فرمی

بمعنی زیاد و میشن بمعنی نجار است *

فرمان - فارسی ست مراسم شاهی که بحکام و وکلاء

سلطنت صادر شود و دران بیان تقررشان

بمده و منصب خاص منبج باشد *

فرمان - فرمان - بادبان کلاں *

فرمته - ایتالیائی فرما firma دستخط *

فرمته - ایتالیائی فرما forma سنگ نیربای که بکار

فرش می آیند *

که رتبه اش بعد رتبه وزیر می باشد *

فردوس - فارسی از زند پری ویزه باغ یا باغیکه

دران انگور باشد *

فرزجه - فارسی پرزه - لته - پاره *

فرزن - فارسی فرزین مهره ایست از مهره کا

شطرنج *

فرزوم - یونانی پزومه perizoma چوبه است

مدور که بران کفش دوز نعلین می دوزند

و گلیم از پشم یا ابریشم - و چادر *

فرزین - مهره ایست از مهره های شطرنج و

پرچین به بینید فرچین *

فرسخ - فارسی فرسنگ - سه میل را گویند - نیز

زمانه دراز - و ساعت *

فرسطون - بجای فرسطون غلط کرده خوانند -

به بینید فرسطون *

فرسوق | یونانی پرسکان persikon بوساطت

فرسنگ | فارسی فرسک - شفتالو - و آن میوه

ایست معروف و مشهور *

فرشته - ترکی فرچه - برش - غرغوش

فرص - فرسادی فورس forza زور - قوت

فرصه - فارسی پرچه - پاره خورو *

فرصه - یونانی پروس poros بوساطت ارامی

پروای کار *

فرصه - شاید لاطینی پورتس portus جاے

در آمدن بکشتی از دریا *

فَرْمَه - لاطینی فرما forma چلم - تنباکو - سرقلیان

وجامعه من العنب اُعدت للعصر *

فَرْن - لاطینی فَرْنُسُ furnus جائے پختن نان

فَرَان - سوائے تنور *

فَرْنَج - فرسادی فرانک Franc بر جمیع مردمان

ارو با سوائے رومیان و ترکان اطلاق

می یابد و معنی حقیقتش آزاد و شریف است *

فَرَنْجَشَک - فارسی فرنجشک قرنفل بتانی *

فَرَنْد - فارسی پَرَنْد بروزن کند - که در اصل بافته

ابریشم و حریر ساده را گویند و پرینان منقش

رانیز گفته اند و تیغ و شمشیر و جوهر شمشیر رانیز

گویند و سرخ و زرد را هم گفته اند حالاً معنی جوهر

شمشیر - و ماهوت ابریشم و گل سرخ و دانه انار

مستعمل است *

فَرَوَاز - فارسی پرواز - کنار - و کنار کشتی *

فَرَوُج - ارامی ست - چوزه ماکیان *

فَرَوُج - فارسی پیروز - مرغی است که سر و گردن

آن ساده و بے پرمی باشد و هر ساعت برنگ

می نماید - و از بالای منقار او پوستی مانند

خرطوم فیل او پخته است - و فیل مرغ همان است

فَرَوُخ - فارسی فرخ - مبارک و ہمایوں *

فَرُوز - بہ بنید افریز *

فَرَبِسی - ارامی فرسی نام فرقه ایست از یہود کہ

بیارزہد فروش است *

فَسَاط - لاطینی فساتم fossatum بواسطت یونانی

خیمہ *

فستان - فارسی پستان در محیط می آرد کہ فستان

در لباس زنان مثل قبا یا قنباز است در

لباس مردان و پستان مرکب از پشت و آل

کلمہ نسبت است و بعضی می گویند کہ فستان

از بتان کہ مخرب فسطاط است ماخوذ است

چہ در فسطاط کہ مصر را گویند پارچہ خوب تیار

می شد لہذا لباس زنان را فستان خوانند *

فَسْتَق - فارسی پستہ - میوہ ایست معروف

مشہور سبز رنگ کہ با دہان متبسم معشوقان

تشبیہ می دہند *

فُسطاط - یونانی فساتان phossaton بواسطت

ارامی - فُستِم شکر *

فسطاط - خیمہ - بہ بنید فساط *

فَسْقِيَّة - لاطینی فسکینہ piscina حوض - و اکثر

فَسْقِيَّة ہم گویند *

فَسْکُول - فارسی است اسپہ کہ در میدان سپہ

ہمہ اسپان رہاں آید *

فَسْلُوجِيَّة - یونانی فسولوجیا physiologia بواسطت

ارو باوی - علمہست کہ در اں از موجودات

عالم بحث رود *

فَسُوْنِيَّة - ایتالیائی فاجولی fagioli لوبیا *

فَسْفَسَا - یونانی فسفسوس psophos بواسطت

ارامی - پارہے رنگین از سنگ مرمر و غیرہ

کہ بدان صحن و دیوار خانہ بشکل ہندی مرصوف

کند +

فشار - فارسی است - سخن بهوده +

فشفاج - به فارسی پیش پاره نوس از حلو اباد شد
بسیار نازک و نرم و آنرا از آرد و روغن و
دو شاب پزند - و آنرا بشفاج هم خوانند +

فشک { ترکی فشک - خارطوس

فشک { فشک - و گلوله قنبر گلوله

فشک { قنقد - تیر هوا که قسمی است

فشک { از آتش بار که در جنگ استعمال

فشک { نمایند +

فص - یونانی پتوس pessos نگین خاتم

فصافص - فارسی اسپت یا اسفت -

جمع فصفه است و آن گیاهی است که

به نیل موسوم است - یا سبزه است که

چار و خورند +

فصولیا - یونانی فسولیان phasoulion لوبیا

سیاه چشمک - جنسی از غده است که بتازیش

باقلی خوانند +

فصیان - ایتالیانی افتزیا له uffiziale بشر

فطر اسالیون - یونانی پترسلینون petroselinon

تخم کرفس کوهی +

فطوره - ایتالیانی فتورا fattura بیانه منظره

فطیس - ارامی است خایک آهنگر +

فغفور - فارسی بغ پور بمعنی ابن السد و حالاهم

ابن السالمق شاه چین است +

فکرور - غوک +

فلاوره - فارسی پیلد در صیادله عطاران - دوا

فروشان +

فلشر - یونانی پلشران plethron بوساطت سریانی

یک جریب زمین +

فلج - یونانی پلگس pelagos جوی خورد +

فلجان - سریانی پلگا بمعنی دو نصف +

فلجان - فارسی فجان پیاله قهوه خورد +

فلز - ارامی ست نخاس سپید که قسمی است از

فلز معدنیات +

فلس - یونانی فلیس phollis بوساطت ارامی

پشیز و پشیزه سیمین یا آهنین که سکه است

معروف +

فلس - یونانی فلیس pholis بیلچه +

فلس - یونانی ابلوس obolus دایره خورد در میان

اسطراب +

فلسفه - یونانی فلسفیا philosophia علم حکمت

خوانند و این لفظ مرکب است از فل بمعنی

محب و سوفیا بمعنی حکمت +

فلغمونی - یونانی فلگمونی phlegmone ورم

دموی که بر ظاهر بدن پدید آید +

فلفل - فارسی پیل از هندی پیلی - فلفل گرد +

فلفوس - شریر جرافزاده - در اصل همان فیلسوف

است که بزبان حال بصد معنی اصلی مستعمل

شده - به بیند فیلسوف +

فلقظیری - یونانی فلکتیریا یا phulakteria نفوذ

حرز - جمع فلقتیریات *

فَلْقَةُ - در مصر معمول است که بوقت سزادادن

مجرم را بستون می بندند تا حرکت نکند چنانچه

در هند بوقت سزادادن بتازیانه مروج است

آن چوب را فلقة خوانند *

فلک - یونانی اِفْلُکِیَان epholkion کشتی *

فلوجه - ارامی ست - زمین صالح زراعت *

فلوک - در اصل زبان عربی حرّاقه بوده بعدش باندلوسی مخلوقه

شده باز با ایتالیایی رفته فلوکا feluca

شده - باز به تغییر زبان فرسادی فلوک felouque

شده از فلوک که حالا گویا فرسادی شده حرب کردند

و فلوک خوانند - بهر رنگی که خواهی جامه سپوشن

من انداز قدرت رومی شناسم *

فلومس { یونانی فلوموس phlomos قسمی است

فلوموس { از گلبن که آنرا بوسبیر و آذان الدب

خوانند *

فلونیا - یونانی فلونیا philonia مجموعی است

آرام بخش براس درد دندان و اسهال *

فلین - یونانی فِلِنُوس phellinos چوبی باشد

نرم و نازک که ازاں سر بند ظروف آگینه

تیار می کنند *

فِلِیُؤُ - ایتالیایی فیلِیُؤُ figlio پسر - طفل *

فلیبه - لاطینی پولگتیم pulegium پودینه دشتی -

فمیلیه - ایتالیایی فمیلیا famiglia قبیلہ و

خاندان و اهل بیت را خوانند *

فناء - فارسی پناه - جاے پناه *

فنار - یونانی پھناریان phanarion قندیل

چراغ *

فنتزیه - ایتالیایی فنتزیا fantasia

تماشہ گاہ - تفریح گاہ *

فنتسیه - یونانی فنتسیا phantasia خوشوقتی -

سور *

فنجان - فارسی پیگان - پیاله خورد *

فنجقان - به بینید بنجان *

فنجیون - به بینید انجیون *

فندق - به بینید فندق - نام حساب *

فندق - یونانی فوندکس phoundax سرای

همان سرای - فندق قلی هشتم ادتل را گویند

چه کلمه تی در زبان ترکی براس نسبت می آید

فنزج - فارسی پنجه - قسمی از رقص که دست

یکدگر گرفته می رقصند - و این قسم رقص

عموماً در پارسیان مروج است *

فنتاس - حوض کشتی که در آن آب ناپاک جمع

می ماند - یا حوض چوبی که در آن آب قابل

اشامیدن جمع دارند و قسمی از پیاله که با آن

آب تقسیم نمایند *

فنتاسیا - یونانی فنتسیا phantasia حس

مشترک *

فنک - فارسی ست - پوشین *

فنیله - لاطینی فَنیلَا faniella نوعی از پارچه
 پشمین که بهندی آنرا فلالمین گویند *
 فوتیج | فارسی پودینه رستنی است معروف خوشبو
 فوتیج | که برگهای او بالای طعام دارند و نیز
 خام بخورند لذیذ بود - بعربی نمناع خوانند
 فوتیج - فارسی پودنه - به بینی فوتیج *
 فود | پارچه ماهوت و جبه کلان شاید از فوطه
 فوده | ماخوذ باشد به بینی فوطه *
 فوریقون - یونانی هپریکان hupereikon
 دوائی است که از مردانگ و زاج تیار
 کنند *
 فوطه | سنسکرت پُٹः نوعی از پارچه
 فوطه | که از جانب سندھ می آید - و جامه پارچه
 که بدان دست و روے پاک نمایند *
 فول - یونانی فلاَن phullon باقلای شامی *
 فولاد - فارسی پولاد قسمی است از آهن که بسیار
 عمده می باشد و ازاں شمشیرها می سازند *
 فولوس - شاید یونانی خولوس cholos که معنی
 صفرا و زهره است - ورم سخت *
 فولیون - یونانی پولیان polion دوائی است
 که از جانب شام آزند آن را *
 فوه - فارسی فوده یا فوه نام نیخی است که آنرا
 روتاس می گویند و بدان چیزه رنگ می کنند
 و بضم اول و ثانی شده و هم بفارسی آمده *
 فهرست - فارسی ست یارومی تفصیله باشد در ابتداء

کتاب که در آن اظهار آنچه از باب فصل
 در آن کتاب مندرج شده باشد بیان کنند
 و نوشته را نیز گفته اند که در آن اسامی کتابها
 باشد و در زبان رومی معنی آن جامع اشیاء
 فسلومی - فارسی پسلومی - شخصیکه کار بدرستی
 سرانجام دهد - درست - خوب *
 فیاشه - ایتالیایی فلاسکا flasca شیشه خورد
 فیتار - یونانی کثرا kithara عود *
 فیج - فارسی پیک - قاصد سفیر - فیوج جمع *
 فیجن - یونانی پیگنان peganon سداب *
 فیثوس - یونانی پثوس pithos سبوس
 کلاں که مسافران در سفر دریاے شور همراه
 گیرند *
 فیروزج - فارسی پیروزه - فیروزه - پیروزه *
 فیروزانوش - فارسی پیروزه نوش - مرکب است
 که برای امراض مفید است *
 فیس روا - فرناوی ویسروا viceroi
 نائب السلطنه - خدیو *
 فیشفارح - فارسی پیشپاره - چیزے است
 از مشیات که قبل از غذا خورند تا اشتها
 طعام غالب شود *
 فیکرا - یونانی پکرا pikra تلخ *
 فیلیج - فارسی پیله - ریشم خام که پلیمی تند جوڑق
 فیلهزهرج - فارسی پیل زهره - حصص *
 فیلسوف - یونانی فلسفوس philosophos

زیرک - دانا - حکیم *
 قاطر - یونانی کثروس katharos ملحد *

فیصل - فارسی پیل - حیوانے ست بزرگ جثہ
 قاطوئوس - یونانی کاتوئوس katochos جمود

قلاں خرطوم - اقبال فیول فیله جمع *
 قاطون - شاید یونانی ست نوشادر و آزا بیشتر

سفید گراں بکار دارند *

قافور - قفور - بہ بینید کافور *

قافرہ - قاقوزہ - آوندے ست از آوندے

شراب *

قاپوس - بہ بینید تبوس و کابوس *
 قائل | یونانی کاکلیا kakalia سبزہ ایست

قائلی | کہ مشابہ بدنان است *

قالب - شاید یونانی کالپوس kalapous

بوساطت سریانی یا فارسی کالب - کالبک

ست مرکفش دوزاں را کہ بران کفش راقیاس

کردہ می دوزند *

قانون - رومی ست - معنیش بصواب رسیدی *

قاشی - ترکی قاشی - تازیانہ

قاموس - یونانی اوکیانوس okanos دریائے

اعظم *

قائجہ - ترکی قانجہ باش - نوعی از مرکب کہ

بدریائے نیل رواں شود *

قانون - یونانی کانون kanon رسم و قواعد

دوستور *

قانی - کوآنوس kuanos سنگ سرخ بغایت یونانی

قاوق - ترکی قاووق - کلاه کلاں *

قاون - ترکی قادن - نوعی از کلوندہ و نخیار

قاوند - یونانی الکووندس alkuonides المازوناست

ق

قائطیر - بول کش - و آں آکہ ایست کہ در مجرای

بول داشته بول شخصیکہ اورا جس بول

شدہ باشد بیرون آرند - بہ بینید قاشطیر *

قائطیر - یونانی کثیتر katherer میل مجرای بول

قاوسوس - یونانی کوسوس kausos تپ

محرقة و آنچه در بعض کتب بجای واداول

دال نوشته است از نسخ کاتب باید فہمید *

قاون - بہ بینید خاتون *

قادوس - یونانی کدوس kados آوند کبش

قار - ارامی ست - قیر کہ بر کشتی و جزاں مالند *

قارب - یونانی کاربوس karabos کشتی خورد

کہ در جنب کشتی بزرگ دارند *

قارسطون - بہ بینید قسطون *

قارش - بصیغہ ماضی از باب مفاعلہ - ترکی قارشق

دست درازی کرد با یک دیگر از روی جنگ

بفارسی آزا با ہم دست درازی نمود گویند *

قازمہ - ترکی قازمہ - کلند - تیشہ *

قُبْعَةٌ - ارامی است - جامه پاره ایست شبیه بنس +
 قَبودان - ایتالیایی کاپتانو capitano کپتان
 مرکب بحریمی *
 قَبوص - ترکی قویوز - سازیکتاره *
 قَبوط - فرسادی کاپوت capote عبا نوع
 از گلیم *
 قُبَّة - فارسی گنبد بوساطت ارامی - بناء مدور
 غیر مسطح بشکل نیم بیضه *
 قَدَّاس - ارامی ست غوزه نقره شبیه مردارید *
 قَدَس - به بنید قادوس *
 قَدَس - یونانی کدوس kados پنگان بادسته *
 قَدوم - ارامی ست - تیشه *
 قَرابینه - به بنید قرابانه *
 قَراسیا { یونانی کراسیا kersasia
 قَراصیا } آلوبالو *
 قَراطن - شاید یونانی کراتیان koration
 شهد صافی و مصفا *
 قَرَاع - مکان مستحکم و مضبوط بطور حصن حصین
 که در آن پانزده یا بیست مردم گنجد و در آن
 زاید از سه خانه نباشد چنانچه این قسم مکانها
 عموماً در مالک سواد و بنیر یافته می شود -
 قَرَاعَات جمع *
 قَرَاغُول { ترکی قراغول مرکز بولیس - چوبک زن
 قَرَاغُول } مستحفظ *
 قَرَاکوز - ترکی قره کوز - دخلک لعبه بازی - باز بچه

به بنید المازوریا مازور که چیزے باشد مانند
 پهب بسته و آن روغنے باشد نمجد شده و
 ازدانه گیرند مانند فندق *
 قَایش - ترکی قایش - چرم پاره باشد که حجاب
 استره و غیره بر آن تیزی کنند *
 قَبْت - ارامی ست وزنه ست که مقدارش
 چهار مکوک باشد *
 قَبْت - ارامی ست - تیر ترازو - میل ترازو که میان
 دو پله می باشد *
 قَبَاء - فارسی قباء - جامه ایست که می پوشند *
 قَبَّاط - قَبْطِیَّط { فارسی کبیتا بوساطت سزنی
 قَبْطِیَّط - قَبْطِیَّط } شکرینه که حلوائے ست *
 قَبَاق - ترکی قیاق - مرکب جنگی کشتی تهن
 قَبَان - شاید لاطینی کپانه campana
 بوساطت فارسی کپان ترازوے ست
 آهنی که یک پله دارد و بجای پله دیگر
 سنگ از شاہین آن آویزند - و بال اشیاء
 گراں سنگ وزن می کنند *
 قَبْج - فارسی کبک جانورے ست که بندیش
 چکور است *
 قَبْرسی - پول - در اصل بمعنی منسوب بسو
 جزیره قبرس است *
 قَبْشْتَه - ترکی قوچچه - نرولاس سنگ - گلاله *
 قَبْطِیَّط - قسے ست از پارچه ها که از پیشم سازند
 گاهے ریشم هم در آن مخلوط کنند *

را بدندان خود که مثل شمشیر بران است پاره

پاره می کند یعنی ننگ *

قرش - جرمانیا گوش *Groschen* به بیند غش

قرطاس - یونانی خرتیس *chartos* کاغذ *

قرطبان - شاید بعکروت منعلق باشد دیوث - و

آزرا قلتبان نیز گویند *

قرطق - فارسی کُرتَه - پیراهن *

قرطل - یونانی کرتلوس *kartallos* کواره -

سَبَد *

قرطم - از نواحی هند - عصفرو تخم عصف *

قرطیل - یونانی اکروتیریان *akroterion*

سر زمین که بدریا رود مثل راس کماری *

قرع - ارامی ست کدو *

قرقه - یونانی کر فئا *karphaa* دار چینی *

قرق - لاطینی کرتکس *corux* یا اندوسی کرکو -

Corcho قسمی از پاپوش *

قرقس - سنکرت کرپاس: कर्पास گلبن قطن -

بوته پنبه دانه *

قرقس - شاید یونانی ست گوشته ست در فرم رحم

که در موسم گرما دراز و در موسم سرما خور و شود *

قرقس - ارامی ست موم دگلی که با آن مهر کنند *

قرقل - لاطینی کر کلا *caracalla* پیراهن زنان

قرقل - و جامه بے آستین - بوساطت سریانی *

قرقور - یونانی کر کوروس *kerkouros* بوساطت

ارامی کشتی دراز یا بزرگ *

طفلاں - قسمی ست از بازیچه طفلان *

قران - جرمنی کارل *Karl* بواسطه ترکی قرال

بادشاهه *

قرانیا - یونانی کرانیا *kraneia* چنچنی که نوع

از درخت است *

قرانبطس - شاید یونانی ست - در می ست گرم

که ما بین دو پرده دماغ باریک وسطه حادث

گردد و معنی حقیقتش ذهن یارے یا نذیان

است *

قرباص - یونانی کرپس *krepis* کوه زین *

قربانته - ایتالیایی کرابینا *carabina* تفنگ بند و

قربز - فارسی گرز - مکار حیلہ گر *

قر بیشوش - یونانی کرپسوس *karpasos* اسب

خانه - در اصل قسمی ست از پارچه های کتان

نرم و نازک که از ملک اسپانی می آزند *

قرپوس - به بیند قرباص *

قرپوص - به بیند قرباص *

قردانا - یونانی کر دمان *kardamon* نباتی ست

قر دمانیه - فارسی گردماند اسلحه که شاهان پارس جمع

می داشتند تا بوقت ضرورت بکار آید *

قرسطون - یونانی خرستون *chariston* ترازو

که بدان رو بیه با وزن کنند *

قرش - یونانی کرخاریاس *karcharias* ماهی

که بر ماهیان چیره شود و بخورد و آن در دریا

بدتر است از شیر بیرون دریا جانوران دریایی

قرقوقہ - اندوسی کرکا carraca نوع از باز پچہ

اطفال *

قرقہ - ترکی قرہ - زمین اصلی - بر - ضد بحر *

قرہ قول - بہ بینید قرا قول *

قریش - یونانی انخلس egehelus یا ارامی

ست - مارہاسی *

قریہ - یونانی کریٹا keraia چوب بادبان کشتی

کہ در پیناے بالائے آں باشد *

قرہ - ارامی ست - ابریشم و این محرتب خزا است

قرراز - ارامی ست - کاسہ بتوریں و شیشہ در *

قرزان - ترکی قرغان پانلہ کلاں *

قرزویر - یونانی کستروٹس kassiteros ارزیز

قلعی *

قرزمہ - ترکی قازمہ - کدال *

قرزیز - بہ بینید قزویر *

قسط - ارامی ست - خراج

قسط - ارامی ست نیم صاع *

قسط - یونانی کستوس kostos دوائے ست

کہ ہند آنرا کٹھ خوانند *

قسطار - لاطینی کوئستار quaestor رئیس دہ -

سوداگر - صراف *

قسطاس - یونانی کستیس xestes بوساطت

سریانی یا یونانی کوستوس koustos یا

یونانی دکاستیس dikastes بمعنی منصف

یا قاضی کہ بدستش ترازوی عدل باشد - ترازو *

قرقونما - یونانی کورکومیان kourkoumion

دردی دہن زعفران *

قرقلی - یونانی گرتوس grullus بوساطت ارامی

مرغے ست پر حذر و ہشیار کہ پیوستہ ترساں

و بیناک بر روی آب می باشد و از غایت

ترس چشھے بر ہوا بطبع و چشھے بزیر آب

نگاہ کند *

قرم - قسے ست از درخت *

قرمز - سنکرت کرماج कुमिन ابریشم سرخ *

قرموس - یونانی کرموس korameus پزاوہ

کوزہ گر کہ در اں اندامے خود را پزد *

قرموصیہ - گلگو - کوزہ گر - بہ بینید قرموس *

قرمہ - یونانی کرموس kormos پارہ کلاں از

قریبیہ سنگ یا چوب *

قرمید - یونانی کرمیدیان keramidion خشت

پختہ و چونہ - و مادہ بزکوبی *

قرنب - بہ بینید قنب *

قرنبیط - بہ بینید قنبیط *

قرنص - از قنص مولد است *

قرنطینیہ - بہ بینید کورنتینہ *

قرنفل - سنکرت کنٹک پھل कटकफल

بوساطت یونانی کرووچپلان karuophallon

نوع از خوشبومی باضم طعم مانند گل کنار میشود

بہندش لونگ خوانند شکوفہ درختے ست کہ

از اقصائے بلاد ہند آزند *

قسطر - این لفظ در مصر بجای جسط مستعمل شود -

به بینید جسطر +

قسطل - یونانی کستلم castellum حوض -

آبریز - ماشوره +

قسطل - لاطینی کستینا castanea شاه بلوط -

جوز +

قسطل - قسطلان { یونانی کنستیرئان

قسطال - قسطال konisterion غبار بلند -

غبار جنگ +

قسطوریان - یونانی کسترئان kastorion جنبدیتر

قسطاس - شاید که یونانی کستا kissa باشد خواهش

زن حامله اشیاء رویه را - دحام حالا بمعنی

گر سنگی مستعمل است +

قسطوس - یونانی کسوس kissos لبلاب -

عشق پیچیده +

قسطولیدون - کاکنج +

قستی - شاید که از لاطینی کستس cassus باشد

معرب قاش - سکه ناسره +

قستیس - ارامی ست - کشیش +

قشلاق - ترکی قشلاق - سر باز خانه - مریض خانه +

قشله - ترکی قشلا - سر باز خانه +

قشلمان - بیمار - به بینید قشلاق +

قشله - ترکی قشلاغ - سر باز خانه مریض خانه +

قصر - لاطینی کسترم castrum دراصل بمعنی

خانه ایست که مستحکم و مضبوط مثل قلعه باشد

بعد از آن بمعنی مطلق خانه آمده +

قصاب - ارامی ست - گاو گو سپند گش +

قصار - فارسی گاذر - رخت شو +

قصدیر - به بینید قزدیر +

قصر بل - ریخته - از دو کلمه قصر که بمعنی کوفته است

و بله که بمعنی خاکستر گرم است مرکب است

خاکستر یک از حمام و غیره بر آزند و معماران آنرا

با گچ آمیخته بکار عمارت مستعمل نمایند +

قصریه - یونانی گستریان gastrion آوند

ست فراخ +

قسطل - به بینید قسطل +

قصعه - فارسی کاسه - پیاله +

قسط - شاید که اندلوسی گاتو gato باشد یا سریانی گربه

قسط - ارامی ست - کتاب محاسبه و صکت انعام +

قسطرب - یونانی لکنتر و پوس lukanthropos

نوعی از جنیبا که مردم را آزار رساند +

قسطرب - دزو - موش - گرگ بے موے - و این

معنی هم از معنی اول ماخوذ است +

قسطارس - یونانی کتمرس kata meros کتاب

نماز که در پارٹے منقسم باشد و برای هر روز

علیحده علیحدہ وظیفه معین باشد +

قطیره - دوازده ذره را خوانند +

قطنونا - نباتی ست +

قطنین - یونانی کتتان kottanon قصبی ست

از انجیر خورد +

قلاریہ - یونانی کلاریاس kallarias قسم

ازماہی *

قلّاع - ارامی ست - ہرزہ گر - آنکہ پیش سلطان

بباطل سخن گوید - وغمازی و سخن چینی پیش

دارد *

قلاؤز - ترکی قلاغوز - دست افزاے باشد مر

درودگراں و حکاکاں را کہ باں سوراخ کنند -

بفارسی سبنہ - و بر مہ و متہ گویند - و رہنما

کشتی *

قلاغوز - بہ بینید قلاؤز *

قلایہ - یونانی کلیان kollion از لاطینی کلا

cella مکان روحانیاں *

قلّس - یونانی کلوس kalos بوساطت ارامی

شاہان گفت - پذیرائی نمود *

قلّس - یونانی کلوس kalos رسن کشتی *

قلص - بہ بینید قلّس *

قلع - ارامی ست - بادبان کشتی *

قلعہ - فارسی کلات - حصار *

قلعی - منسوب بہ قلعہ کہ شہر بیت در ہندوستان

ویا کلع کہ از زبان ملایا است - قدیر - رصاں

ارزیز *

قلفت - بہ بینید قلفط *

قلعظ - یونانی کلپتین kleptein بوساطت

ترکی قلفات - در زمانے کشتی نورانجیوط

و خر قماے لفظ آلود بند نمود *

قف - ارامی ست - تبر - تیشہ *

قفان - لاطینی کپانا campana بوساطت فارسی

کپان نراز بود بزرگ کہ یک پلہ اشته باشد - بہ بینید قبان

قفدان - فارسی کفدان کیسہ چرمیں کہ در اں

خوشبوے و جزآں نهند *

قفش - فارسی کفش - چکہ - خفت قطع و لم حکیم

(خفاجی) *

قفشیل - فارسی کفچیلز - کفچہ را گویند کہ در او سوراخ

بسیار باشد و طبخاں و حلوائیاں بد اں

کف از آب گوشت و شیر و امثال اں بگیرند

و بد اں طعام و حلوا و جزآں بگیرند و بد اں

طعام و حلوا و جزآں از دیگر بر آزند و آنرا

کفگیر ہم خوانند *

قفص - یونانی کپوس kapsos بوساطت

ارامی - پخڑہ *

قفص - لاطینی کپسّ capsus کوارہ کہ

از برگ خرما سازند *

قفطار فان - فارسی کفتار بان - معجونے ست

کہ از اجزائے اں شورباے کفتار است *

قفطان - فارسی خفتان - نوعی از جبہ باشد

کہ عموماً زناں پوشند *

قفط - فارسی کوفل - کلیدانہ *

قفہ - اندلوسی کوفاف cofa ظرفے باشد شبیہ

بکہ و کہ از برگ خرما تیار کنند *

قفیز - فارسی قویز - پیانہ ایست *

قلقطریات - بہ بینید قلقطیری *

قلقبہ - عربی خلیفہ بوساطت ترکی کلفہ دایہ -

پرستار - بہ بینید کلفہ *

قلقاس { یونانی کلکاسیان kolokasion

قلقااص { تفاح الارض - آلو - و بطاطا مغرب

بیٹو ہم خوانند *

قلقطار - یونانی خلکنشی chalkante زاج

عراقی راگویند و آں نرم است و بشجیر نامی

ست و اورازاج اساکفہ یا زاج کفش دوزان

ہم می خوانند *

قلقطایا - قسمے از انجیر سپید *

قلقطیریات - عامہ غلط کردہ بجائے فلقطیریات

استعمال نمایند *

قلقبیل - گل رقیق باب آمیختہ - آب مکر

غیر صافی *

قلم - یونانی کلموس kalamos بوساطت ارامی

خامہ تراشیدہ کہ بدان می نویسند *

قلندار - فارسی قزندل درویش راگویند چه

قزندل شیخے بود بانی فرقه درویشاں و

قلندراں *

قلنسوہ { یونانی کونوس konos بوساطت ارامی

قلنیبہ { کلاه دراز *

قلہ - ارامی ست خم بزرگ و کوزہ خود *

قلہ - شاید لاطینی کلیٹس oculus آوند آب

کہ شکلش بذیل است و آوندے کہ

دراں مسکہ و روغن وغیرہ نهند *

قلید - یونانی کلدیان kellidion بوساطت

ارامی - سردابہ کہ زیر زمین تیار کنند *

قلیس - یونانی اکلئسیا ekklesia کلیسا -

معبد نصارے *

قلیط - یونانی کیلیتیس keletes شخصے کہ

ادرا بیماری دمہ عارض شدہ باشد *

قلیطہ - یونانی کیلیتیس keletes فتق *

قلیفت - یونانی کلپی kalpe خم کہ گل از

سرش برداشته باشند *

قلیمیا - بہ بینید اقلیمیا *

قلیتہ - یونانی کلیان kellion تکیہ راہبان

مقصورہ راہبان *

قلم - بہ بینید خم *

قماش - ترکی قماش مطلق جامہ از پشم باشد

یا از پنہ *

قماشیر - فارسی کماشیر - صمغ ہندی ست کہ

مشابہ بجاوشیر است *

قمامصہ - امراء جمع قومس است کہ بیائید *

قنچار { فارسی کمان گر شخصے راگویند کہ پیشہ

قنچر { اوساختن کماں باشد *

قنچہ - بہ بینید قنچیس *

قنچ - یونانی کمکیاس kamakias گندم *

قنمری - ترکی قمری - فاختہ *

قنمر - ترکی قنمر - شیر اسپ مادہ *

<p>قُنْبَارُ اِیْطَالِیَانِیْ گُنْبَارُو gambaro خرچنگ قُنْبَرُ کَلَاں دِرِیَانِیْ *</p>	<p>قُمُشُّ - لاطینی کومیس comes امیر بیک خان قُمُشَّة - تازیانه چرمی دو تا ترکیش قاپچی ست</p>
<p>قُنْبِرَه ترکی خمپره یا قنبره گلوله توپ مجوف که قُنْبِلَه ببارود پر ساخته بجانب دشمن می افکنند</p>	<p>قُمُصُّ - یونانی ہیگومنوس hegoumenos پیشواے مذہبی برائے قبطیان *</p>
<p>قُنْبُرَه بر گاہ بر سر دشمن می آید پارہ پارہ شدہ آفتے بر پانکند و جانہارا ہلاکت رساند *</p>	<p>قُمَطْر - یونانی کپٹرا kampastra بواسطہ ارامی آنچه کتاب را در آن نهند *</p>
<p>قُنْبُور - ترکی قنور - کوز پشت - پشت خم *</p>	<p>قُمَطْرَه - یونانی کپٹرا kampastra مخزن غلہ وغیرہ *</p>
<p>قُنْبُوس - قنبوس - بہ بینید قنبوس *</p>	<p>قُمُکُم - فارسی کلم - آوندے ست برخی تنگ دعاں - و آوندے ست کہ بذریعہ او آب</p>
<p>قُنْبِیْط - یونانی کرمبی krambe بواسطہ ارامی - نوعی از لہمانہ کہ کلم گلدار باشد - ہندش گو بھی نامند *</p>	<p>خوشبوے وغیرہ بر کسے می پاشند *</p>
<p>قُنْجَه - بہ بینید قانجہ *</p>	<p>قُمُکُم - لاطینی کلمہ cucuma بواسطہ ارامی ہماں کلم کہ گذشت *</p>
<p>قُنْد - فرسادی کنت comte بہ بینید کند *</p>	<p>قُمِیْچَه - بہ بینید قمیص قُمِیْص - لاطینی کامسیا camisa کرتہ - پیراہن *</p>
<p>قُنْدَاق - یونانی کنتاکیان kontakion نزد نصارے کتاب تقدیس و عبادت را خوانند و دفترے کہ در او اسماء مالکان اراضی و قطعات مندرج باشد *</p>	<p>قُمِیْن - یونانی کمینوس kaminos آتشان قُمِیْنَه { نان پزراں - تنور - دیگدان *</p>
<p>قُنْدَاق { ترکی قونداق - قوندق الابه زیر بارودہ قُنْدَق { کہ براں توپ را نماندہ می برند - و حصہ تفنگ کہ بروقت سر کردن مقابل دوش می آید - و پارچہ کودک گوارہ *</p>	<p>قُنَارَه - فارسی کنارہ - دکان قصاب قلبی کہ قصاباں گوشت براں بند کنند *</p>
<p>قُنْدَاق - یونانی کنتاکیان kontakion بواسطہ سریانی کتاب دعائے عیسائیان *</p>	<p>قُنَال - فرسادی کانال canal نہر - آب راہہ *</p>
<p>قُنْب - سریانی ست - بادبان کلاں *</p>	<p>قُنْت - یونانی کنٹس kannabis درخت شاہ دانہ *</p>

قنداق { ترکی قوندق قونداق - پائین بندون

قندق { کہ بران استدیا برسینہ نند بر وقت
سرگردنش - وعادہ نوپ +

قندر - ازواجی آسیا مشرقی - سگ آبی +

قندرون - یونانی خندرتی chondrille

کاسنی +

قندس - جانور سے ست بری و بحری کہ خایہ

آنرا چند بید ستر گویند - از پوست او کلاه
تیار می کنند و آنرا نیز قندس گویند کہ روپیا

بر سر می نهند +

قند فیر - فارسی گندہ پیر زال فروت +

قند فیل - فارسی گندہ پیل - شتر مادہ پھنا
و فرہ - یا کلاں سر +

قند لفت - یونانی کندیلپتیس candelaptes

از لاطینی کندیلہ candela ما خود است
خادم معبد نصارے +

قندید - لاطینی کندتم conditum نبات -

کافور - مشک - عنبر و حالت و ہیئت
انسان +

قندیل - لاطینی کندیلہ candela بوساطت

ارامی - قندیل - چراغ دان +

قندیل - یونانی کندیلہ kandela چراغ +

قنسل - بہ بینید قنصل +

قنسلوس - بہ بینید قنصل +

قنص - یونانی کنیگیان kanogesion

شکار کردن +

قنصل - ایتالیائی کنسلہ console در اصل
در ونگوی راگویند و در امور سیاسی شخصے راگویند کہ حکومتے

اور اب حکومت دیگر برائے حفاظت حقوق خود بفرسید +

قنصلا تو - مکان قنصل - بہ بینید قنصل +

قنطار - لاطینی کنتاریم centenarium صد

بیت من وزن از ہر جنس کہ باشد و قیل

چہ ہزار دینار و قیل ہشت ہزار شقال زر
یا نقرہ +

قنطار یون - یونانی کنتوریان kentaurion

قنطریون کہ عربیش حیثتہ القنطریہ نیز بہ

قنطاری - قنطاریہ یونانی kontarion

قنطری - قنطریہ کنتریان - نیزہ و قناتہ

نیزہ یعنی چوب آس +

قنطوریون - یونانی کنتوریان kentaurion

گیاہے ست +

قنطرمہ - ترکی قنطارمہ - نوعی از لگام کہ بانگیزی

آنرا سنیفل خوانند +

قنطرہ - لاطینی کنترہ cintra پیل +

قنقج - مادہ خر پھنا و فرہ +

قنیطہ - فرسادی گلت galetto یا ایتالیائی

گلتہ galetta بقسطاط کہ خشک و قسم

ادنے باشد +

قنینہ - یونانی کنیان kannon آوند شراب

و صراحی +

قونی - یونانی کوفی kouphi دود دهنده و

خوشبوے *

قوتقائے یونانی کوتیا kokkia در عربی بمعنی

قوتقایا حب معروف است کہ برائے تنقیہ

سر بکار دارند *

قوقع یونانی کگنچی kogche کرم صدف

قوفن دریائی *

قوفیس - یونانی فونیکس phoinix جانورے

ست کہ چوہائے کثیرہ باشیانہ خود جمع می کند

و نرو ماده باہم منقار خود را با یکدیگر می ساینند

تا آنکہ آتشی از احتکاک پیدای شود و در

چوب می افتند - و ہر دو در آن سوخته شوند -

ہر گاہ بر خاکستر بارش می بارد کہ یکے پیدا میشود

کہ بعد وقت محمود ازاں پرمی بر آید و همچنان می کنند

تا آنکہ میسوزند - گویا جانوریت خیالی چون عنقا *

قول - ترکی قول - بازو - شاخ - پہلوے فوج *

قول آغاسی - سردار جانب فوج - بانگریزی ایچرن

میجر - بفارسی اجودان خوانند *

قونج - یونانی کُلکی kulike نام عتقے ست کہ

در روده حادث گردد و در روده آماس

گیرد و راه فرود رفتن طعام بستہ گردد و ہندش

سؤل نامند *

قوئس - لاطینی کوس comes ایروٹیس *

قوئس - لاطینی کومیس comes بواسطت ابعی

رتبہ ایست مرعیساٹیان را یعنی ایبرعیساٹیان *

قوانوس - شاید یونانی ست وزنے ست *

قوتی یونانی کتس kutis جلد کبیرہ و عموماً

قوتیبہ اسچہ از خرما باشد براں اطلاق یابد - و

زنبیل یا صندوق کہ آنرا بانگریزی بکس

خوانند *

قور - بہ بیند قار *

قورنج - شاید فارسی کورہ باشد کہ در اصل زمینہ

را گویند کہ آنرا سیلاب کندیدہ باشد - ہر -

جوسے *

قوردون - فرانسوی کوردون cordon نطق

صحیحی - و آں این است کہ مردمان پولیس

مکان یارہ را احاطہ کنند تا کہ سے بیرون

نہ رود و نہ کہے اندرون آں مکان بیاید *

قورسیہ - انگریزی کارست corset سینہ بند

زنان *

قوری - یونانی کورنی kurie یاسید *

قوزی - ترکی قوزی بمعنی بچہ مادہ ہمیش - برہ کلان

کم عمر - چالاک - خوشدل *

قوس - فارسی ست صومعہ *

قوش - ترکی قوشقون - دنبالہ زین *

قوش - فارسی کوچک - خورد *

قوضہ - زنبیلہ کہ از برگ خرما سازند - زن - عربی

نیست *

قوطی - بہ بیند قوتی *

قونی - کندر - لبان قدیمی ایچیشن است *

قومسیون - فرسادی کستون commission

که برائے مقصد خاص از جانب حکومت مقرر باشد *

قومندان - فرسادی کماندان commandant

سردار فوج *

قومیسیر - فرسادی کبتیسیر commissaire

گماشته - مباشر *

قونہ - یونانی ایکون eikon

پارہ آہنیں یا مسی کہ باں ظروف و آوندہا درست و صاف می نمایند - و مخفف ایقونہ ہم هست کہ بمعنی بت و تصویر می آید *

قونس - یونانی کونوس konos

زبر خود آہنی - یا آہن سر خود *

قونس - یونانی کونوس konos

خود - توان جمع قونفور و اتو - ایطالیائی کونکور و اتو concordato

عهد - پیمان *

قونیہ - بہ بینید قونہ *

قوہی - فارسی ست منسوب بہ قہستان چادر

سفید رنگ یک عرض را گویند *

قہرمان - قہرمانہ - فارسی قہرمان - ناظر - منتظم -

مستاح *

قہرمہ - فارسی قہرمان - انتظام *

قہز - بہ بینید قز *

قہوہ - کلمہ ایست کہ از مالک قریب بکیش آمدہ

مے - و نیز دانهائی باشد کہ جوش دہدہ شل

چائے نوشند *

قیصر - یونانی کیروس keros

بوساطت ارامی روغنست کہ بر کشتی می مانند تا از آب

محفوظ ماند *

قیصر اط - یونانی کراتیان keration

نیم دانگ و زرش با اختلاف بلاد مختلف است بکہ چار یک

از شش یک دینار است و بعراق نصف دہ

یک دینار *

قیروط | یونانی کیروتان keroton

مرہے کہ قیروطی | از موم و روغن تیار کنند *

قیروان - فارسی کاروان - قافلہ بازرگانان -

شکر گراں *

قیساریہ - یونانی کیساریا kaisareia

در اصل مکانات بود با سکندریہ کہ شاہ وقت برائے

خرید و فروش کساں تعمیر کنانیدہ بود حالا

بر مکانے کہ برائے خرید و فروخت داخذ محصول

از جانب بادشاہ مقرر باشد اطلاق یابد بمعنی

مارکیٹ کہ کلمہ انگریزی است نیز مستقل است *

قیسون - نام اسکندریہ بودہ در قدیم *

قیشور - یونانی کتیسیر kisseris

سنگے ست زخو متخلخل سبک کہ باعث سبکی و خفت بزیر

آب نمی نشیند بلکہ بر روی آب می ماند و

در شہر سلسلی بکوه ہائے آتش نشاں

کائنا دارد *

قیصاشہ - یونانی خروسوتی chrusote

نوعے

از ماهی که رنگش زرد باشد مانند زر و گرد باشد *

قیصر - یونانی کبیر kaisar بوساطت ارامی

شاه روم *

قیصونی - شاید بقیصون منسوب باشد چیزی که نکلین یا نائل به نکلینی باشد *

قیطاس - لاطینی کیتس cetus ماهی بزرگ *

قیطاس - یونانی کیتوس ketos نوعی از

ماهی که آنرا ماهی یونس خوانند - استخوان کلم ماهی دال عضله باشد در دمان ماهی مانند غزال که مانع رفتن چیز کلاں وسط بر باشد بجانب حلقوم *

قیطاقون - شاید یونانی باشد با قلاء مصری *

قیطان - به بیند خیطان *

قیطس - یونانی کیتوس Ketos بطن قیطس

نام کوب *

قیطون - یونانی کیتون keiton خانه خور

در خانه کلاں - مخدع - حوض وجد و لے که از آن آب خانه یا حوض و غیره بدر رود - و آنرا بدر رو نیز خوانند *

قیفال - یونانی کفلوس kephalos رگ بازو

قیلوط - شاید کیونانی باشد برگ کراث شامی *

قبیلی - یونانی کیلی kolo آماس - ورم *

قیمولیا - یونانی کمولیا kimolia گل بوته - و

آن گل سپید است *

قیوندی - ہندی گاوندے روغنی است کہ از

ہندوستان بہ ممالک غیر رود مثل چربی

سپید باشد - بہ بیند قاوند *

ک

کابوت - بہ بیند کبوت *

کابوس - لاطینی انکبس incubus نندل

فرنجک - مرضی باشد کہ شخصے بخواب چنان معلوم می کند کہ کسی اورا بر سینہ نشسته صغظہ کرده است *

کابوس - اندلسی ار کا بز arcabuz تفنگچہ

طباخچہ *

کاتدرا - یونانی کتدرا kathedra کنیہ -

کاتدرا یہ - کلیسیاے بزرگ *

کاتولیکی - یونانی کاتلکوس katholicos

شخصے را گویند کہ بذبب کاتولیک قائم باشد *

کاتولیکی - بہ بیند کاتولیکی *

کاخ - بہ بیند کاوخ *

کاخبہ - در امور سیاسی کنایہ از شخصے باشد کہ

رازدار حاکم باشد *

کادوی - بہ بیند کاوی *

کادوی - این لفظ شاید از ہند یا مغرب آمدہ -

نوعی از روغن است *

کار - فارسی ست - نوعی از کشتی شغل دہدہ *

کارخانه - فارسی کارخانه - جائیکه در آن زنان زانیه
مانند - بیت القحاب - بیت الفواحش +
کارو - ایتالیایی کارو carro ارا به ایست که
بر آن بارکنند +
کاروسه - ایتالیایی کاروتسا carrozza ارا به
از هر قسم که باشد +
کاز - فرسادی گاز gaz زیت الحجر خوانند +
کاز - شاید ترکی است نوعی از اسلحه که در جنگ
بکار آید +
کاز - فرسادی گاز به بینید گاز +
کاسکینج - مجونه است که برای اکثر امراض مفید
است و معنی حقیقی او کثیر المنافع است +
کاش - فارسی خواجه - مباشر +
کاغذ - چینی و فارسی است چیزی است که بر آن
می نویسند - عبری قراطس خوانند صاحب
قاموس می نویسد که کاغذ بدل جمله است +
کاف - فارسی کاو - به بینید کعب +
کافور - هندی کپور - صمغ درختی است +
کاکنج - فارسی کاکنه عروس در پرده +
کالون - فرسادی کولون colon کشاورز -
بزرگ - برزه گر - و گرد هپ را گویند که وطن
خود ترک کرده به مالک دیگر سکونت ورزد
ولیکن پابند قانون خود ماند +
کالون - قفل - کلیدانه - کوالین جمع +
کامخ - فارسی کامه - نوعی از نان خورشی است

که بانان خورند - کوامخ جمع +
کانون - نام ماهی است از ماههای رومیان
که مابین تشرین و شباط می آید +
کانون - یونانی کانون kanon آتشدان -
آتش خانه - در اصل زبان یونانی چیزی
را گویند که دراز و مستطیل باشد مانند چوب
ترازو خواه از چوب باشد یا از آهن که بر دو
توده نامرتفع دارند بدین غرض که چو بار بر آن
داشته آتش دهند و گروش برای کسب گرمی
نشینند به شکل قیل
پس تیر دراز که بر آن نوشته است کانون
است و ب و ج دو توده یا برج مرتفع است
که تیر نهاده چو بهای سوختنی یعنی بهیزم برگوش
می نهند تا آتش بخوبی فرا گیرد +
کاور - ترکی گاور - کافر +
کاهن - سریانی کهننا - شخصیکه ضرب حصه کرده
کساں را از احوال مغیبه اطلاع دهد +
کبا - ایتالیایی کپا cuppa پیاله - بشقاب +
کباب - فارسی است گوشتیکه بریان کرده باشند +
کبابه - به بینید کبا +
کبر - یونانی کپرس kapparis درختی است که
عربی آنرا اصف خوانند +
کبر - دف یا طبل یک روے +
کبریت - ارامی است - گوگرد +
کبیس - ارامی است مَرَباتیا نمود و آچار مَبیتا سخت +

کپسول - فرسادی کاپسول capsule کلاهچه

و کلاه تفنگ *

کبک - برینید شباک *

کبیل - ارامی ست - زنجیر پا *

کبیل - فارسی کبل بمعنی کول (و آن پوستینه باشد

که از پوست گوسپندان بزرگ دوزند) پوتین

گوسپند که دهکانان می پوشند *

کبتوت - اندلوسی کاپوت capoto نوعی از

لباس پیشین که بر دیگر پوشش های پوشند

مثل جبهه و غیره - کبابیت جمع *

کبتوس - اندلوسی کپز capuz از عربی کبوش

به بینید کبوش *

کبتوش - ایتالیایی کپتچیو cappuccio پوشش

از هر قسم که باشد بر اے پالان یا خوے گیر که

زیر زین باشد *

کبته - فارسی کوبیده نوعی از خوردنی که از کوفته

دگندم پزند - و طاعون و دبارا نیز گویند و در

محل بد دعا مستعمل می شود *

کتان - فارسی کتان - نوعی از علف که از پوشش

جامه تیار کنند هندش اسی نامند - و آن

جامه را نیز کتان گویند *

کتخود - فارسی کتخدا - ناظر - دبیر *

کتونه - بینید کیتونه *

کتینه - ایتالیایی کیتنا catena بمعنی زنجیر

زنجیرے را گویند که بدان ساعت معلق دارند

کشنه - اصلش فارسی است - سبده *

کنجی - به بینید کنجیا *

کنخاضه - فارسی کوخ کلخ که مکان خورد را گویند -

کنخاضات جمع *

کنجیا - فارسی کد خدا - مالک خانه - جمع دار - سردار

کنجیه - نوکراں *

کدآن - قسه از سنگ *

کدک - ترکی کدک - سرخط یا عهد نامه که بدست

رعایا باشد و خراج سالانه در آن مندرج

باشد چنانچه بطاقتش خراج می دهند *

کدی - فارسی گدا - گدیه کردن *

کدیش - فارسی اکدش - یا بو که بکار بار برداری

می آید *

کدیون - شاید که یونانی باشد نوعی از اسلحه جنگ *

کدن - فارسی کدنگ یا کدین چوبے را گویند که

گاذراں و رنگریزاں جامه را بدان قافی کنند

کذینق - فارسی کذبینه - چوب قصار - به بینید

کذآن *

کدیون - کنجاره روغن زیت *

کزر - یونانی کورس koros بوساطت ارامی

پیمانہ خوار بار که مراهل عراق راست *

کراتون - فرسادی کرتون cretonne نوعی

از جامه *

کراکون - ترکی قراقول - مرکز بولیس - محل

چوبک زن *

کراسه - جزوی از اجزاء کتاب - ارامی ست +
 کراکه - اندوسی کراکا carraca نوعی از جهاز که
 بدان ریگ از دریا بیرون می آرند - چه اگر
 دریا از ریگ پر شود آمد و رفت جهاز مسدود
 شود +

کران - یونانی کینه kinura عود +
 کزباج - ترکی قزباج تازیانه چرمی که از دم فیل
 تیار کنند - تازیانه +

کزباس - فارسی کرپاس - پارچه که از ریشمان سفید
 بافتند - یا جامه نرم +

کزبال - فارسی کرپال - کمان نداشت +
 کزنج - فارسی کزبه - دکان سبزی فروش +
 کزبلق - به بینید کزنج
 کرت - به بینید عکروت +

کرت - به لغت ماوراءالنهر بزرگ را گویند +
 کرتون - فرانسوی کارتون carton کتاب آن
 خریطه +

کرخ - سریانی کرج - جائی را گویند که در آن اسبان
 قطع تعلق دنیاوی کرده می مانند +
 کرخ - نام بازی ست +

کرخانه - فارسی کارخانه - معمل ریشم را خصوصاً
 هر معمل را گویند عموماً - کراضین جمع +
 کرد - فارسی گردن - عنق یا اصل عنق +

کرداب - فارسی گرداب - جائی که در آمدن آب
 بحرین بجه خوانند +

کردان - فارسی گردن - گلوبند +
 کردمانه - فارسی گردمانه - روئیدگی است معروف
 و مشهور که مغرب آنرا اشنان گویند +
 کردنلج - کردناک - فارسی گردنلج - کباب بر
 سیخ پخته +

کردنال - اندوسی کاردنال cardenal امیران
 ماتحت پوپ +

کرز - یونانی کرسوس kerosos شاید که از
 فرسادی carise باشد - آلوبالو - شاه دانه +

کرز - یونانی کیرستین kerussein بواسطت
 سریانی وعظ گفت - پند گفت +

کرز - ترکی کراز - درخت گیلان +
 کرز - فارسی کره - باز - جزه باز - مرد حاذق +

کرزن - ارامی ست - تبر +
 کرس - یونانی خرسمه chrisma مقدس نمود -
 یا برای امر مقدس مخصوص فرمود کشیش را -

یا مکان مذهبی را +
 کرسف - یونانی کسپیان gossapion پنبه +
 کرسوف - پنبه - به بینید کرسف +

کرسوفی - سریانی ست - کلمات عربیه که بحدوث
 سریانی نوشته باشند چنانچه رومن که حروف غیر
 زبان را بنقوش انگریزی نوشته باشند +

کرفس - شاید یونانی کرفس karphos سبزه است
 مشابه به بقدرنس - از بهری می گویند که ذخیلت
 کزک - ترکی کورک - سمور +

کرنیب - یونانی خرنیبیان chernibion آوند
ست که برای آشامیدن آب از کد و ساخته
باشند *

کروپ - از عبرانی ست - فرشته - سروش *
کروپ - جرمنی کرپ Krupp توپهای که در
کارخانه کروپ تیار شده باشند *

کروپ - فرسادی کروپ croup خروسک -
خناق *

کروسمه - ایتالیایی کاروزا carozza کالسه -
عرب - ارا به *

کرویا - کراویا - یونانی کران karon زیره کرانی *
کرویت - یونانی کریتوس krabbatos چهارچوب
پایه دار که بریسا یا لوار بافته نباشند - بلکه
محض چوب باشد *

کرینه - یونانی کرینی kairne زنی سردکننده
کروپونی - مشکک فیه است - نوعی از فحم حجری که
بهترین اقسام زغال است *

کروپونی - مشکک فیه است - دروغ گوی - کاذب *
کرغند - فارسی کرغند - و کرگانند نوعی از لباس
که زیر زره می پوشند *

کرمازک - معلوم نیست که اصلش چیست -
ثمره الطرفاء *

کس - یونانی کسوس kuson فح زنی - مطرف
و غیره برانند که معرب کوز فارسی است *
کسبج - به بیند کسبه *

کرگ - ترکی کورک - آکه ایست دندان دار که
بآ زمین شیار کرده راهموارکنند *

کرگدن - فارسی کرگدان - کرگ که جانور است
هندی بشکل نزدیک کاومیش هندش
گیندا نامند - بر پوست او هیچ چیز کارگرنیشود
و سپر آن بسیار نیکو و جید باشد و بر پشت بینی
خود یک شاخ بزرگ دارد - دشمن پیل است
و بسیار قوی پیل را بر شاخ خود بر میدارد و
میکشد و در همیشه آن پیل نتواند که بماند *

کرکم - از نواحی الهند آمده - زعفران *

کرگرتی - یونانی کریاکوس kuriakos یوم یکشنبه
و نام بازار است بود که بیوم یکشنبه منعقد می شد
و مردم هر قسم جوق جوق در آن روز می آمدند *

کرگرتی - ارامی ست - کلنگ - کراکی جمع *
کرکی - یونانی کریاکی kuriako روز یکشنبه
کرمدانه - به بیند کرمدانه *

کرنب - یونانی کرنبی krambe چکندر - یا
نوعی لزان شیرین تر و تازه تر از قنیط که
درشت ترین کلمه است هندش گوچی نامند *

کرتینیه - ایتالیایی قوارنتینا quarantina
مرد بسیار لاغر - استخوان بندی - تشریح *

کرنگ - مشکک فیه است - گرداگرد قلعه یا فوج
ستونهاست بطرز دیوار استاده نمود برای
حفاظت آن از مضرت دشمنان خواه از
چوب باشد یا از آهن *

گُسنَبه - فارسی گُسنَبه یا گُسنَبه نفل تخم سرشفت که
روغن ازاں کشیده باشند و نوع
از شیرینی که از روغن کنجد تیار کرده
باشند +

گُستَبان - فارسی انگشتوان - حلقه که جامه دوزان
در وقت دوختن در انگشت کنند تا سوزن
بانگشت نخورد - و بمعنی حلقه که تیر اندازان وقت
تیر انداختن در انگشت کنند +

گُتک - ترکی کوشک - زنجیر ساعت اجیب را
گویند +

گُستَوَان - فارسی ست - صطل اسپان را گویند +
گُسرے - فارسی خُسرُو - لقب شاهان فارس +
گُسفریت - مرکب از کبریت که گذشت و فاسفورس
phosphorus کبریت - ماچک +

گُسکری - بطخ - شاید منسوب بسوے کسکر باشد +
گُسم - ترکی گسیم (معنی قسم) قسم نوع - نوعی از
لباس - میگویند که گُسم افزنجی یعنی براس
او لباس افزنجی است +

گُسناتی - وزن یا کیل +
گُستَبان - به بینید گُستَبان +
گُشجان - دیو ث +
گُشمنه - دیو ث نمودن +

گُشک - فارسی کشک - آتش یا آتش هر قسم غله
که باشد مثل گندم و غیره +

گُشک - فارسی کوشک - قصر - بنا بلند +

گُشکُل - فارسی ست - کشکول و آن آوندیست که
در ویشاں و گدایان همراه خود دارند و هر چه
گدیر می کنند در آن می اندازند +

گُشمنته - تزه ایست پاکیزه و نرم که آنرا ملاح خوانند +
گُشمنه - به بینید گُشمنته +

گُشوث - بروزن صبور گیاه است شبیه ریمان
که بر درخت پیچیده و در زمین بناخند +

گُعک - قدیمی ایچیشن کاک - شیرمال - درازی
و فارسی از زبان قدیمی ایچیشن آمده +

گُعک - فارسی کاک - بقساط که بزبان انگریزی
بسکٹ خوانند +

گُفته - فارسی کوفته - نوعی از کباب +
گُفر - ارامی ست قبر +

گُفر - ارامی ست - قیر که بر کشتی و جزاں مالند +
گُفر - ارامی ست زمین دور دست از آبادی +

گُفگیره - فارسی گُفگیر - چمچه کلاں +
گُفیه - به بینید کوفیه +

گُلار - لاطینی گلاریم cellarium بیت المونته -
جائیکه اشیاء خوردنی در آن جمع دارند +

گُلاه - فارسی یا ترکی کلاه - مکار - حیلہ گر - فریبی -
دغاباز +

گُلتَبان - به بینید قلتَبان +
گُلمخی - شاید که یونانی آگلخان agallochon باشد

گُلس - یونانی خلکس chalice یا لاطینی کالکس
درخت عود هندی +

کپیو - ایتالیائی کامپیو cambio سفتہ - ہندوی *	calx آہک - سپید *
گیشری - ارامی ست - امرود *	کلغریہ - فارسی کلغربکسر اول و سکون ثانی یعنی بناء و گلکار باشد - کسانیکہ بر تیاری قلعه مصروف باشند *
کنخ - چینی ست - کنخاب کہ قماشے ست معروف کنجا - ابریشمین بہترین آن در احمد آباد و گجرات می یافتند	کلغہ - از ترکی کلغہ از عربی خلیفہ زنی کہ بخانہ پرستار و خادمہ مستورات باشد - و این لفظ عموماً در مصر مستعمل می شود *
کنخان - چینی بوساطت اندوسی canocan کموکان - قسمے از ماہوت *	کلکلنج - ہندی کلکلہ - معجونے ست مفید استسقا *
کمر - فارسی ست کمر بند و کیسہ پول کہ اورا ہمیان نیز خوانند *	کلکوں - فارسی گلکوں - گلگونہ *
کمرک - لاطینی کمر کیٹم commercium پوست ترکی - محصولے کہ از جانب حاکم وقت بر اشیاء داخلہ خارجہ گرفتہ شود - و جائیکہ تحصیل حاصل نمایند آنرا کمر کی خوانند *	کلوتہ - فارسی کلوتہ - کلاہ *
کمریرہ - ایتالیائی کمریئیرہ cameriere خادمہ *	کلیچہ - فارسی کلیچہ یا کلیچہ - قسمے از نان کہ در آ مسکہ انداختہ پختہ باشند *
کمساری - فرسادی کستیر commissaire گماشتہ - ناظر - مستحفظ قطار (ریلوے گارڈ) کمنجہ - فارسی کمانچہ - رباب *	کلیم - ترکی کلیم - فرش *
کمون - یونانی کمین kumion قسمے ست از خوشبوے کہ زیر کپہا نام دارد *	کماج - فارسی کماچ - نانے باشد معروف و بہترین اقسام میدہ *
کمیٹ - فارسی قدیم کمیٹہ - کمیٹہ - اسپے کہ دم ویال سیاہ دارد و باقی سنج مائل بہ سیاہی *	کما ذریوس - یونانی خمیدرس chamaidrus بلوط الارض *
کمین - ارامی ست - قوم پہناں نشینندہ بقصد دشمن در جنگ و دخل در امور بنوعے کہ مفہوم نگرود *	کما فیطوس - یونانی خمیپتس chanarpitu تخم کرفس روی *
کمین - لاطینی کمینس caminus (تور) - چوبہائے کہ برائے گرم کردن تور نگہداشتہ باشند	کمام - یونانی کمیوس kemios غلاف شگوفہ *
	کمپانیہ - ایتالیائی کمپانیا compagnia جماعت مشترکہ - بختہ - جوق *
	کمپلایہ - ایتالیائی کامبیالہ cambiale ہندوی سفتہ *
	کمپیلہ - بہ بینیہ کمبلیتہ *

ترکی - کفش پائے *	کنار - فارسی کنار - کنارہ جامہ - کنارہ دریا *
کنڈرہ - یونانی کنٹریان kunterion چوبے	کنٹارہ - از یونانی کنٹیرا یا عبرانی کنٹور ماخوذ است
باشد کہ براں باز نشیند - بفارسی آنرا	طنبور - دہل *
پاگیرہ خوانند *	کناش - بسریانی مجموعہ را گویند از بیجا کنش
کنڈز - بہ بینید قندز *	بمعنی گروه آمدہ *
کنڈس - فارسی کنڈش - بیج کاروں *	کناہ - بہ بینید جناح *
کنڈوج - فارسی کنڈو - ظرفے را گویند کہ در آن	کنبار { از ذہی اللہ است - رسنے کہ از پوست نارگیل
غده نهند بطور ذخیرہ از گل باشد یا از چوب *	کنبر { بافند *
کنڈوز - فارسی کنڈوج - زن نازای کہ آنرا	کنبہ - فرسادی کنپی canape مہاد نیم تخت
عقیمہ نیز خوانند - و مادہ گاویکہ شیر نندہ *	کہ قسمے ست از کرسی *
کنڈز - فارسی گنج - خزانہ *	کنبوش - بہ بینید کبوش *
کنڈشہ - نبطی کنڈا - دستہ شاخہاے سبز کہ جمع کردہ	کنتراتو - ایتالیائی کنتراتو contratto نوع
یکجا بستہ باشند *	از معاہدہ کہ میان دو کس یا زیادہ ازدو
کنڈشیر - ایتالیائی کنچلیئرہ cancelliere	برائے انجام کار مخصوص بشرط خاص منعقد
صدر انجمن - اعلیٰ افسر - چانسلر *	می شود - و آن کا غدرانیز گویند کہ در آن
کنڈیر - ایتالیائی کارنیئرہ carniera کیہ	این معاہدہ خاص تحریر یابد *
برائے شکار *	کنڈ - فرسادی کنت conto امیر - جمع کنود
کینیسہ - ارامی ست کلیسیا *	و کند اسطبل یعنی امیر لشکر کہ بفرسادی
گوآرہ - فارسی کوار بوساطت ارامی - انگبین یا	کانستبل conestable خوانند از ہمیں
موم یا خم مانند ست از شاخ یا از گل	ماخوذ است *
درون تہی تنگ سر برائے غسل نہادن	کنڈارہ - یونانی کنٹروس kanthoros ماہی
زنبوران یا خانہ زنبور کہ دروے غسل نندہ *	است کہ کوہان دارد *
کوب - کوبہ - لاطینی کوپہ cupa بوساطت	کنڈاکر - فارسی است دلیر و شجاع *
ارامی کوزہ کہ دستہ ندارد - پیالہ - بشقاب *	کنڈز - یونانی خندروس chondros لبان *
کوبہ - فارسی کوبہ - دہل خورد - نزد *	کنڈرہ - یونانی کونتورا kountoura بوساطت

منعدی یا انازا که از مملکت بتلاء امر امن
منعدی آمده باشند علیحدہ دارند تا مرض بدریگر
کساں تعدیہ نکند و گاہے بر مدت کم از چهل
روز ہم اطلاق یابد *

کوزہ - یونانی خورا *chora* پرگنہ - شہر شہرستان
ناجیہ - کرانہ *

کوز - فارسی کوزہ - آفتابہ ماشورہ دار کہ دستہ
ہم دارد *

کوس - چوبے ست مثلث مرخجراں را کہ باں
ترجیح چوب معلوم می نمایند *

کوس - غلط خوردن در سیر دریا *

کوش - فارسی گوش معروف کہ عبرتی آن را
اُذن خوانند *

کوشک - بہ بینید کتک *

کوسج - فارسی کوسہ - بہ بینید کوسہ *

کوسٹہ - فارسی کوسہ اندک ریش - تیج ماہی -

ماہی نوک دار - شخصے کہ دندانش کم باشد

یعنی سنی یا سی و یک دندان داشته باشد

سی و دو نہ داشته باشد *

کوشش - فارسی کفش - پافزار *

کوشک - فارسی کوشک - کاشانہ - قصر *

کوشٹہ - فارسی کوشیدن یا عبرانی کبشع - آشدان

چونہ *

کوفتہ - بہ بینید کفٹہ *

کوفیہ - ایتالیائی کفیہ *cuffia* پارہ کہ بسر بندند -

کوبری - ترکی کوپری - پیل - پیل آہنیں *

کونی - فارسی کونہ کمتر قامت *

کوش - بہ بینید قفش و کوش *

کوخ - ارامی ست کاخ کہ از نے بنا کردہ باشند

دبلایش مُسْتَم باشند *

کوخ - فارسی کاخ خانہ کہ از نے سازند *

کود - فرناوسی کود *code* مجموعہ آئینہما و قواعد

حاکم وقت *

کودن - ارامی ست - ستور پالانی - مرد کاہل -

گول *

کودن - فارسی کونینہ - یا بو کہ بکار بار برداری

می آید - پیل - استر *

کودین

کہین } بہ بینید کذن *

کودین

کورت - فارسی کور بود - ناجینا کردہ شود *

کورجہ - ہندی کوری بیست از ہر جنس کہ باشد

اخذہ بالکورجہ برائے افادہ این مطلب

می آید کہ آن جنس را بحیثیت مجموعی گرفت

و یکشت خرید *

کورک - ترکی کورک - پیل - پیلچہ - کشتی خاص کہ

دراں مجرمان بطور مشقت تعزیری کار

میکنند نیز مشقت تعزیری را ہم نامند *

کوزتینہ - ایتالیائی کوزتینہ *quarantina*

مدت چهل روز کہ دران مردمان بیمار با مرض

نادانیکه بر ریش خود خندید *

کهرمان - به بینید کهر با *

کمهت - فارسی کاو - غار - مفاک - گو *

کمنوت - سریانی ست - وظیفه کاہن وقوام او

کمنہ - فارسی کمنہ - دیرینہ - پارینہ *

کمیون - شاید کہ فارسی گاہ یوں باشد در دے روغن

زیت *

کیاخیبا - به بینید کخیبا *

کیب - فارسی ست نفع از بوریائے درشت و

سخت کہ باں سایہ کنند - یا قسمے از نے

کہ از اں بوریاء و چپر سازند *

کیتونته - یونانی ختون *chiton* لباس سفید

کشیش *

کیثار - یونانی کثرا *kithara* قیثار - ستار *

کیبر - یونانی کورپوس *kurios* لقب تعظیمی ست

مرأسفت یونانی را *

کیرا - به بینید توری *

کیر - فارسی کیز کہ بمعنی خداست - لبادہ - لباس

کیفت و غلیظ *

کیس - ارامی ست - کیسه صرہ *

کیغنجہ - ترکی ست (بیارام) اصطلاح ست

مراہل حرب را کہ ہر گاہ سردار فوج بایں لفظ

مشکل شود سپاہیان ماتحت او از شغل حرب

باز مانند *

کیبل - ارامی ست پیمانہ اخگر کہ از آتش زنہ

دعوام آنرا کفیہ خوانند *

کوفیہ - چونکہ خوردی همچونی کہ جلاہگان آنرا

بردوک کردہ ریسمان برود پیچند و بوقت

تنستن و بافتن خام آں بکار برند *

کولیرہ - فرسناوی کولیرا *cholera* ہیضہ -

وبا *

کوم - یونانی کومی *kome* تودہ - دہ - کیان

جمع *

کومساری - ایطالیائی کومساریو *commissarie*

متصرف - مباشر - امین حوالہ - ناظر قطار *

کومسیون - فرسناوی کومسیون *commission*

جماعتی ست کہ برائے شنودن دعاوی تجاریہ

یا سیاسیہ مامور شود بہ بینید تومسیون *

کون - فارسی گون - رنگ *

کوسبان - فارسی کوه بان - پاسبان کوه - محافظ

کوه *

کوسپانی - فارسی ست - شخصیکہ راہ ہائے کوه و

بلندی و پستی آں داند و دیر، امر تخریب بہم

رساندہ باشد *

کوہر جلہ - فارسی کھر جلہ - نوع از نمک کہ در

باروت بکار آید *

کوہ - ارامی ست روزن دیوار و خرق حائط *

کهربا - فارسی گاہ ربا - نوع از کوچ کہ گاہ رباید *

کهربائی - فارسی کهربا - طاقت برقی *

کهرش - از کهریش فارسی ماخوذ است یعنی

پراگندہ شود +

کیلوگرام - عربی و فارسی کیل جائے اسل معنیش جائے

پیمودن است حالاجبھی خم آب مستعمل است +

کیلوگرام - فرسادی کیلو kilo قسمے از اوزان فرسادی

کیلوس - یونانی خولوس chules غذا بعد ہضم

معدتی +

کیلون - بہ بینید کالون بمعنی فضل +

کیخار - بہ بینید کخار +

کیموس - یونانی خموس chumos کیموس -

کشکاب +

کیمییا - یونانی خمییا chumia اکیر +

لبلی - ترکی بلبلی - سحنتہ زرت بریاں +

لبیس - قدیمی ایچیشن است نوے از ماہی کہ

در دریایے ییل یافتہ می شود +

لجام - فارسی گجام - آہنے است کہ در اں شہما

بستہ در وہن اسپ کنند +

لجنتہ - اراہی است - زمین پچائے ست کہ باں

زمین پچايند +

لستیک - فرسادی ایلاستیک elastique

کش بردار - چیزے ست لنج کہ منغز و دراز

می شود بے آنکہ از ہم جدا شود و گاہے آں

کفشہا را نیز گویند کہ در اں لستیک کار آورده

باشند - ہندی ربرٹ خوانند +

لصّ - یونانی لیستیس lestos درد

لغیظ - یونانی کثیتیس legothetes وزیر یا

مشیر کہ پیش از حکومت ترک بقسطنطنیہ از

جانب حکومت عیسائی مامور بود +

لغم - یونانی لگون lagon بوساطت ترکی مفاکے

بود یا کلاتہ کہ بزیر زمین سازند و از باروت پُر

می کنند تا بوقت ضرورت آتش دادہ ماحول

آں برباد دہند +

لقالِق - لاطینی لوکانکہ lucanica رود ماے

جانوراں کہ با بازیر و تو ابل پر کردہ می پزند +

لقن - یونانی لکنی lakane تشت آفتابہ کہ

در اں دست بشویند +

ل

لابتہ - عبرانی تلبوت - خاکے کہ از کوہ آتش فشاں

برآید +

لارنج - عوام بجائے نارنج استعمال کنند بہ بینید

نارنج +

لازورد - فارسی لازورد - سنگے ست معروف و مشہور

لازورد کہ اورا لاجورد نامند +

لاک

لاک - از ہند - لکت کہ صد ہزار را گویند +

لاوندہ - ایتالیائی لاوندا lavanda نوع

از خوشبوے کہ عموماً امالی اروپا با استعمال آزند +

لبسان - یونانی لپسینی lapsane تخم شرف +

لَمْبَةٌ - ایتالیائی لپا - لپدہ lampade چراغ +

لمصن - جمع لمبہ +

لنجر - فارسی لنگر - لنگر کشتی +

لوا - ترکی ست - فوج +

لوبیا - یونانی لوبوس lobos بوساطت ارامی

جنسے از غلہ کہ بتازیش باقلے نامند +

لوبیا - ارامی ست - غلہ ایست کہ دانہ او کو چکتر از

باقلا و غلانش شبیہ بغلاف باقلی است بعض

آن سپید و بعض آن سرخ می باشد +

لور - فارسی لور نوعی از پنیر باشد کہ در آن پیہ

بسیار باشد و بشام آنرا بنام دیگر موسوم سازند +

لوسماخوس - یونانی لوسماخیان iusimachion

بناتے ست و معنی اصلی آن مشابہ زراست +

لَوْفٌ - یونانی لوکی leuke فیل گوش کہ گیا ہے

ست و ہندش کچ پھل نامند +

لوکشیتہ - ترکی اوکوش یا گوش - معنی دست سپاہان ترکی +

لوکندة - ایتالیائی لوکاندا locanda اول مسافر

لوکاندہ خانہ - مہمان سراسے +

لَوْلَبٌ - فارسی لولہ - لولہ آبریز - سوراخ بالوعہ کہ

آب ناپاک از دبر می آید - پیچ - نایزہ - دودن

شیر مصنوعی کہ آب ازومی آید و پلہ زرد بان +

لومان - یونانی لیمین limen خانہ کہ در آن مجرمان

جرائم کبیرہ تا حیات مقید می مانند یا براسے مدت

معینہ مقید دارند +

لَیْقَةُ - آنچه در دوات نهند از لاس دومی و جزآن +

لیلاک - فارسی بیلنک - گلے ست معروف و مشہور

لیمان - ترکی ست - بندر - کنارہ دریا - مرستہ -

جائے لنگر انداختن کشتی +

لیمان - یونانی لیمین linien بوساطت ترکی

لیمان - بندر و کشتی کہ براسے سزاسے دادن

مجرمان معین کردہ باشند - حالا بمعنی مشقت

تعزیری و سزاسے سخت مستعمل است +

لیوان - فارسی عربی الایوان - صفہ و طاق بلند +

نامند - لواوین الونتہ جمع +

لیمون - فارسی لیمو +

م

ماجل | شاید کہ ارامی باشد - آبے کہ درد امن کوه

مَجْلَةٌ | باشد - حوض - آب گیر - تالاب - بہیند

ماجن +

ماجن | شاید کہ عبرانی باشد - حوض - آب گیر -

تالاب +

ماجور - فرسادی ماجور major سردار فوج +

ماجور - شاید کہ عبرانی باشد - خم بزرگ +

ماجون - جائیکہ در آن مردمان جمع شوند - مجمع -

مجمع - شاید کہ از ماجن عبرانی ماخوذ باشد +

ماحوز - لشکر گاہ - معسکر - قشون - جائیکہ در آن

لشکر می ماند +

ماخور - فارسی مے خور - مجلس فساق بیت الخمر

نیز آنگس کہ مردماں راسوے این چنین خانما
رہبری نماید *

مادہ - شاید فارسی ست - اصل ہر چیزے *
ماذیان - آنچہ برکنارہ آب راہماروید - یا بر پیرو
جوہارے خورد *

مار - ماری - سریانی ست - ولی یا پیرعیسائی
مارث - فرساوی مارس mars آذار *
مارس - یونانی مروس meros بمعنی پارہ -
قطعہ زمینے کہ براسے کاشتکاری و تخم ریزی
میتا باشد *

مارستان - فارسی بیمارستان - شفا خانہ -
خستہ خانہ *

ماس - بہ بنیہ الماس *
ماساریقا یونانی مساریکا mesarika
ماساریقی رگہارے باریک کہ با کثر امعا و آخر
ماسریقا معدہ متصل است *

ماسورہ - فارسی ماسورہ و مشورہ - نادہ کوزہ و
جزآں و آذربا فارسی لولہ و ناوچہ و ناثرہ
نیز گویند - و در محاورہ حال فارسیان
نول خوانند *

ماصورہ - فارسی مشورہ و ماسورہ ناوچہ ہر چیز
کہ باشد مثلاً ناوچہ بندوق یا کوزہ یا سیکارہ
وغیر آں *

ماش - مولد یا مغزب - غلہ ایست معروف و
مشہور *

ماشرا - سریانی ست - مرض جلد ثبور - مرض
دموی را گویند یعنی در میکہ مادہ آں از خون
باشد *

ماشہ - فارسی ماشہ - قلابہ کلہتان - دست پناہ
ماصول - فارسی مشور - یا ماسور - آلہ ایست
نواختنی مشہور و معروف بہندش بانسلی نامند
ماکنتہ - ایتالیائی - ماکنا macchina آلہ صناعت
و مشین را گویند *

ماہج { فارسی مالہ - بیلچہ کہ افزارے است
ماش { مرنایاں را *

مان - فارسی بواسطہ ارامی - سپارہ - گاواہن
مانستار - یونانی منسٹریان monasterion
مکان روحانی *

مانورہ - حرکت لشکر بہ بینید - مناورہ *

مانوفاٹورہ - ایتالیائی مانوفاٹورا manufattura
مال معمول - ساختہ مصنوعی از لباس کہ در
ماکینہ تیار می کنند *

مانیا - یونانی مانیا mania قسمے از جنون *

ماورودہ حصہ پیشین مکان مسکونہ *

ماہو بذانج { فارسی ماہو بذانہ - جب الملوک
ماہو بذانہ {

ماہیز مارج - فارسی ماہی زہرہ - داروے ماہی کہ
پوست بیج گیلہے ست - بغایت سیاہ مانند

بہ وقت تعریب کلمہ بے از بیمارستان افتاد بایں خیال کہ شاید
حرف تعریب باشد بہ بینید تحقیق لفظ اسقف - منہ

جگر ماہی و آنرا بعرابی سم السمک و شکران
الحوت خوانند۔ اگر قدر سے ازاں در آب
ریزند۔ ماہیانیکہ در آب باشند دست شوند
و بر روی آب آیند *

ماہیہ - فارسی ماہ - تنخواہ - مشاہرہ *

ماندہ - حبشی میدہ - میز *

ماندہ - حبشی ماند - میز - خانہ *

مایو - فرسادی سے mai شہری - ماہ سوم
بہار *

متر - یونانی مترن metroa بوساطت فرسادی
متری metre آلاہیت کہ پیمائش زمین
باں می کنند۔ امتار جمع *

مترس - یونانی ثرٹوس thurcos بوساطت
ارامی چوبے کہ پس در نند۔ و صاحب
قاموس می فرماید کہ فارسی ست معرب
مترس ای لا تخف معہ *

مترس - قلعہ بندی - حد بندی - کوچہ بندی -
بینید مترس *

مثر و میطوس - یونانی مثر دتہوں mithridatio
تریاقتی ست *

مچ - فارسی ماش - غلہ ایت کہ دانہ اش مثل
عدس باشد *

مجداف { ارامی ست - پارو - خادہ - بیل - کشتی *
مجدل - ارامی ست - برج - بارہ *

مجروب - فارسی ست بہ بینید جروبان *

مجستی { یونانی نگستی megiste بمعنی کلاں
نام کتابے ست در علم ہندسہ *

مجسطر - خم کلاں - این لفظ عموماً بجلب متعل
شود۔ بہ بینید جبسطر *

مجلہ - بہ بینید ماجل *

مگوس - یونانی نگٹوس magos موع یا مغ را
گویند کہ قومے ست آتش پرست۔ و صاب
قاموس می فرماید کہ معرب میچ گوش فارسی ست
مچون - بے حیائی - بے شرمی - عربی نیست لیکن

این ہم معلوم نیست کہ اصلش چیست *

محصن - ارامی ست - زنبیل - قفل *

مخران - ہواے جنوبی *

مختک - فارسی خستہ - بد حال - ناخوش -
بیمار *

محل - یونانی مخلوس mochlos آلاہیت
آہنیں کہ باو سنگ و غیرہ از زمین برداشتنہ
یا کندیدہ شود *

مخشلب { زیورے باشد کہ از پوست خرما و
مخشلب { مہرہ ترتیب دہند بمشابہ قلاوہ *

مد - بہ بینید مدی *

مداشتنہ - در ممالک اندلس بجائے مقدس متعل
است۔ بہ بینید مقدس *

مدالیہ - ایتالیائی مدالیا medaglia تمغار گویند

مدالیات جمع *

مدامہ - فرناوی مادام madame بیگم - خاتون *

مدروز - از دروازہ فارسی ماخوذ است - بمعنی

سائل - گداگر - چہ او ہم در بدر بیگردد *

مدقس - یونانی متاکسا metaxa ابریشم -

کتان *

مدماک - ارامی ست - در اصطلاح معماران صفت

خشت را گویند *

مدہوش - فارسی مدہوش - حیران - بے ہوش -

ست *

مدمی - لاطینی مدنیس modius پیانہ است

کہ وزنش نوزدہ صاع باشد *

مرتبان - بہ بینید مرتبان *

مرنگ - فارسی مردانگ کہ قسمے ست از سنگ *

مرنج - فارسی مرغ - زمینے کہ در آن کشت کارند یعنی

مرغزار و زمین پست کہ در آن درختہائے خودرو

موجود باشد *

مرنج - ارامی ست چراگاہ *

مرجان - یونانی مرگریتیس margarites

مروارید سرخ خرد *

مرجوتہ - سبذ - این لفظ بمصر و اطرافش عموماً

مستعمل است *

مردانج - فارسی مردانگ - سنگے ست کہ در

مردانگ - دوا ہا بکار آید *

مردراج - فارسی مردریک یا مردہ ریک مردہ سی

یعنی مال و متاعے کہ از کسے بعد مردن باقی

ماند بعربی وراثت خوانند *

مردومی - ارامی ست چوبے ست از چوہاے دراز

مردومی - کہ ملاحاں بدستش گرفتہ بر زمین دریا یا

بر کنارہ دریا اعتماد نمودہ کشتی را برانند و عموماً

در ہند از قناتہ باشد *

مردقوش - بہ بینید مرزجوش *

مر - یونانی مررا marra بوساطت ارامی -

بیل - بیلچہ *

مرنج - فارسی مردانگ - بہ بینید مرتک *

مرزجوش - فارسی مرز انگوش - پونہ - اپاد کہ

مرزنجوش - دوائے ست معروف و مشہور *

مرزوان - فارسی مرزبان - سردار پارسیان -

رئیس الفرس *

مرسین - یونانی مرسینی mersine درخت آس *

مرشانہ - فارسی رستن - رشتن - ریمان بہ بینید

رسن *

مرط - ارامی ست - گلیم از پشم یا ابریشم *

مرطبان - فارسی مرتبان - ظرفے ست از سفالین

یا از چینی کہ بفارسی آنرا بستو و بستک بفتح

بائے تازی گویند *

مرکاضن - ایتالیائی مرکاتو mercato جائے

خرید و فروخت اسپ *

مرعجہ - ا - ارامی ست - موے ہائے ریزہ بن پشم

گوسپند *

مرعزی - به بینید مرعزا *

مرکز - نقائق را گویند به بینید نقائق *

مرمر - یونانی مرموس marmaros سنگ مرمر *

مرزوبین - فارسی راین - شخصیکه راین پوشیده باشد - صاحب فرسنگ جهانگیری می نویسد

راین بازن مفتوح شلوار باشد *

مرهم - یونانی ملگمه malagma بوساطت ترکی

مرکب است که براس اندمال جراحیها سازند *

مریس - قدیمی اچیش است - جنوب *

مریسی - قطبی است - بادے که از جانب یمن دزد

بمصرش المریسی خوانند *

مرزین - ارامی است - زعفران - اسپرک *

مرز { فارسی موزه - پاپوش زرد *

مرز - ترکی مست - نوعی از پافزار اندرونی که

بخانه می پوشند و چون از خانه بیرون روند

بالایش پافزار دیگری پوشند تا از گرد و غبار

صاف و پاک ماند *

مرزجرنه - ایتالیایی مرزجرنو mezzogorno

قیلوله - و مساحتی که طلباء مدرسه را بوقت

زوال آفتاب داده می شود تا آرام کرده باز

مشغول تعلیم شوند *

مزد - به بینید مز *

مس - فارسی است مس - جوهرے است کانی عبری

نحاس گویند *

مستر { انگیزی مستر mister مالک - آقا -

المستر { براس مردمان انگلیس مستعل شود *

مستراح - صحت خانه *

مسترواش - مرکب ایتالیایی مستر nestiere

بمعنی پیشه و ترکی و اش بمعنی رفیق یعنی هم پیشه

بخار - درودگر - کسیکه شغل تراشیدن چوب

دارد - ماخوذ از ایتالیایی ماسترود استیاسیا

mastro d'ascia است بمعنی صاحب

بیل - بیلدار *

مستقه - فارسی مشتق - پوستین دراز و آنچه بدان

چنگ نوازند *

مستله - ایتالیایی مستلو mastello حوض آبنی

که در آن اهل اربا غسل می کنند و جامه صاف

و پاک نمایند - و آنرا عبری دست خشب نیز

گویند *

مسح - فارسی ماشو و مشو غاکلاه پیشین *

مسخره - شاید که از اندلوسی مسکارا mascara

ماخوذ باشد بیقین نتوان گفت که عبری از

اندلس آمده یا باندلس از عربی - شخصی که

نقل احوال کسان می کند و ظریف و مسخره باشد

مسخوط - در مقبره های قدیمی مصری بتان سنگین

یافته می شوند که خورد در برزه باشند اهل مصر

زعم کنند که در اصل مردمان بوده اند که بنصب

الهی مبتلا شده سخ شده و بتان سنگین شدند *

مصری - قطبی است - ماد أغسطس *

مُسْطَار - لاطینی متاریم mustarium شرابے
 است بغایت مسکر کہ نوشندہ را بزمین اندازد
 از غایت بدستی *

مُسْطَار - فارسی مشت افشار یا مشت کار قسے
 است از شراب کہ ترشی داشته باشد *

مُسْطَارِین - یونانی مستریان mustrion افزای
 است کہ معماران بکار عمارت مستعمل نمایند *

مُسْطَبہ - ارامی است - دکان - نشیمن چپوترہ -
 سندان *

مُسْطَح - فارسی مُشْتَه - آنچه دران خرمای اندازند
 مسطوک - مست - بہ بینی سطل *

مُسْک - سنکرت مشک मसक نوشبوئے
 است کہ از نافع آہو بہرہ *

مُسْک - ارامی مُسْکَا - پوست حیوان را گویند
 مسکان - ارامی ست عربون *

مُسْکَلہ - در اصل بمعنی سوزن کلان است حالا
 بمعنی بینارچار گوشہ گاؤم مستعمل است و
 این گو نہ در مصر بسیار می باشد *

مُسْکَم - ارامی ست - سیخ *

مُسْیُو - فرسادی مُسْیُو monsieur آقا - مالک
 المسیو } برائے مردمان فرسادی مستعمل می شود *

مُسْشَارَة - ارامی ست - خیابان - گرد زمین - کشت *
 مُشْحہ - سریانی ست - تدہین آخریں - مسح
 بازپسین - یعنی مالیدن کشتیوں روغن را در
 وقت آخریں و دم واپسین *

مُسْشَد - شاید کہ قدیمی ایجیشن باشد مستخدم ادنی
 مرحکومت - اکہ بسوسے عمدہ داران دیہی
 فرستادہ شود و این لفظ زیادہ در نواحی مصر
 مستعمل می شود *

مُسْشَلَا - ترکی موشملہ - از گل - کونوس - کہ نام درختے
 است *

مُسْشَاة - حبشی ست - قندیل کہ دران چیراغ افزونند
 مَصْحَف - حبشی مَصْحَف - کتاب - حالادینی کتاب
 را گویند عموماً و قرآن را خصوصاً *

مُصْطَار - بہ بینی مسطار *

مُصْطَبہ - بہ بینی مسطبه *

مصطبئاس - ایتالیانی ستاینی sta bene
 باشید - توقف کنید - این کلمہ عموماً زبان زد
 دکان داران است *

مُصْطَکَا } یونانی مستخی masticho دوائے
 مُصْطَکَلی } ست معروف و مشہور و آل صغنی
 مُصْطَکَلی } ست کہ سپید آزارومی مصطکی و سیاہ
 آزارانطی مصطکی گویند *

مطانوة - یونانی متنویا motanoia سجدہ *

مَطْرَة } یونانی متریتیس metretes نصف
 مَطْر } قنظاریشی - بعدش بمعنی آوند چرمی کلاں کہ
 برائے آب باشد مستعمل شد بعدش بمعنی مطلق
 آوند مستعمل شد چرمی باشد یا نہ *

مَطْرَان - یونانی میترپلتیس metropolitans
 بوساطت ارامی اسقف بزرگ *

معزاً - بزخلاف صنان *

مغازة - ترکی مغازة از عربی مخزن - گنجینه - ذخیره

خانه - میگزین *

مغدر - باد بخان *

مغرف - به بینید مقداف *

مغناطیس { یونانی مگنیٹیس magnetesi سنگ

مغنیطیس { آهن ربا *

مقناق - به بینید مقناق *

مقداف { ارامی ست یا حبشی - پارورخاده -

مقداف { بیل کشتی *

مقدونس - یونانی مکدونیان makedonision

اجمود خراسانی *

مقدونس - یونانی مکدونسان makedonsion

کرفس رومی *

مقطف - به بینید مقداف *

مقلاد

مقلد { به بینید اقلید *

مقلید

مقنجر - فارسی کمان گر - کیسکه کمان سازد *

مقنق - قفص مرغان - به بینید قم *

مکارونی - ایتالیایی مکارونی macaroni

برشته آرد که قسمی است از خوردنی *

مگدی - ماخوذ از گدی به فارسی ست بمعنی گداگرد

سائل *

مکس - ارامی ست - خراج - اتاوه *

مکنسه - ارامی ست جاروب *

مکوگ - فارسی بوساطت ارامی - پیمانہ است

که در آن یکنیم صاع گنجد *

مکینه - ایتالیایی مکنا macchina آله صناعت

که از آتش در آن استخدام نه نمایند مثل آله

سوزن - و اگر بدون آتش بکار نیاید و ابور -

یا قابور - یا بابور نامش نهند *

ملا ب - قسمی از خوشبوئے نزد ابن اعرابی

زعفران را گویند *

ملاح - ارامی ست صاحب نمک و کشتی آن *

ملاطه { ایتالیایی ملاٹو malato بیمار مریض -

ملاطو { پریشان *

ملبه - زعفران *

ملتم - بادے که از جانب مغرب به تندی وزد -

به بینید ملتن *

ملتن - بادے ست تند که بر سطح بحر اعظم وزیدہ

آب کثیر در دریاے نیل می اندازد و بدین

سبب در آن مداخلت شود و باعث سیرابی

ماحول دریاے نیل می شود *

ملفان - سریانی ست - عالم دینی نصارے و

فقیه ایشان *

ملنخولیا - یونانی ملنخولیا melancholia افسردگی

کدورت - سووا - مایخولیا *

ملوخ - ملوخیه - ملوخیا - یونانی ملوخنی moloche

قسمی است از تره و آرزای بشر از بی خطمی کوچک

منجریه - ایتالیائی منجاریه mangiare طعام از هر نوعی که باشد +	نامند و بلوکیه مشهور است +
منجئون - یونانی منگنان magganon بوسطت ارامی به بنید منجینق +	ملوطه - یونانی میلوئی melote قسمی است از لباس +
منجینق { یونانی منگنان magganikon منجلیق { بوسطت ارامی - دو لای آب - آله است برای انداختن سنگ و غیره	ملوکیه - به بنید ملوخ + ملی - فرسادی پلیتر millimetre هزار یک متر به بنید متر +
مندل - هندی مندل یا مندر - دائره جادو +	مليون - فرسادی پلیون million ده لک را گویند +
مندیل - ایتالیائی منتیه mantile دستمال +	مبناغ - ترکی بویون باغی گلوبند +
مندیل - ایتالیائی منتیلی mantele بوسطت یونانی منتلیان mantilion دست مالے	ممنظره { ارامی است - بارانی + من { ارامی است - پیانه ایست که مساوی ده منّا { رطل باشد +
که بوسے روے و دست پاک و صاف نمایند و دستار خوان - و دستار که بر میاں بندند +	منار - لاطینی میلیاریم miliarium میله است که برای آن نصب کرده باشند که بیننده را ازاں این هدایت حاصل آید که آن راه باں شهر میرود یا آن شهر باں جانب است +
منشتر - به بنید بادستر +	مناوره - ایتالیائی منورا manovra حرکت لشکر - اصطلاح فوجی است +
منشاة { قطبی است - ده - جا - چار گوشه - مربع - منشیه { و آن میدانه باشد وسیع که باطرافش مکانات مردمان باشد +	منایوشی - ترکی منفشه از فارسی بنفشه - رنگ بنفشی +
منقد - یونانی منگنان magganon یا فارسی پنگان - انگشت دان که در آن انگشت بسوزند +	مننو - ایتالیائی منتو nanto لباس باشد که بالای همه بلبوسات پوشند علی الخصوص لباس که از اینگونه بجنس لطیف مختصر است +
منقل - یونانی منگنان magganon یا فارسی پنگان - به بنید منقد +	منجید - ارامی مجد - پنبه زن - نداف +
موانید - شاید مانده فارسی باشد - بقایا باقی مانده جمع مانده +	
موبد - فارسی موبد - کشیش مجوس - جمع موبدان	

د موابذہ *

موبلیا | ابطالیانی موبلیئا mobiglia کالاے
موبلیئا خانہ از میز و کرسی وغیرہ *

موتان - ارامی ست مرگامرگی ستور *

مویزج - فارسی مویزک - مویزکوهی *

موسیقی - یونانی موسیقی mousike فن سرود -

و آلات سرود - و سرودکنندہ ہر سہ را خوانند *

موصل

موصول } بر بنید موصول - موصل - موصل جمع

موصلی

مورینہ - مشکوک فیہ است - تیر بام - چوبے کہ

مستطیل و دراز باشد *

موز - سنکرت موشہ मष: سیوہ کہ ہندش

کیکہ نامند *

موزج - فارسی موزہ - چقمہ زن - پاپوش زن *

موق - ارامی ست - موزہ چرمین *

موم - برسام - کہ درم سینہ را گویند *

مومیا - یونانی مومیا moulia مومیائی - و آں

داروئے ست چوں استخوان کسے بشکند

بخورانند و یا در انجا بندند در دساکن شود *

مہنتار - مہنتر - فارسی مہتر - سردار - شہزادہ *

مہران - شاید کہ مرگان فارسی باشد - عرض لشکر

استعراض *

مہر جان - فارسی مرگان - عیدے ست مرپاریا

را لکن حالا بمعنی روز خرمی و روز جشن مستعمل

مہرق - فارسی قدیم مہرک - کاغذے کہ عمد نامہ

وغیرہ بر آں نویسند *

مہرقان - فارسی - ماہی رویان دریا سیل آب -

آب راہہ - کنارہ دریا معنی اخیر خفاجی

نقل کردہ *

مہموز - از ترکی مہموز - از عربی مہماز مہج آہنیں کہ

بر پاشنہ موزہ راضن باشد کہ بر تہیگاہ اسپ

توسن زند *

مہندس - فارسی انداز - ہنداز - اندازہ کنندہ

در کاریز و بنا و زمین - کہ آنرا انجمنیہ رنگ

خوانند *

میدان - فارسی میدان دانند لیکن در اصل

مشکوک فیہ است *

میرون - یونانی مزان muron روغنے کہ بدن

مانند یا بطور خوشبوے بکار آید *

میرپاخور - فارسی و عربی است - داروغہ اسپان *

میز - شاید کہ قدیمی ایچیشن باشد *

میزاب - فارسی ماز آب - ناودان *

میل - لاطینی ملیئم milium سوم حصہ فرنگ

و نشان میل *

میل - یونانی میلی mele سبار - مِسبار *

میسار - سریانی ست - وعظ - خطبہ *

میموں - یونانی میمو mimo بوزنہ - کپتی *

مینا - بندر گاہ - بعض گویند اصلش لینن limen

یونانی بودہ کہ بحالت لصب لیننہ limena

گفتند - لام اصلی را حرف تعریف فهمیده انداختند مینا باقی ماند و بعضی برانند که این کلمه عربی است و از انا بمعنی اقامت مأخوذ است
 مینا - فارسی است آگینه - مهره *
 بیمنته - فارسی مینا - کاریج که بر اکثر مساجد و مقابر می کنند - و نیز آن جانب ساعت حیب که بر آن رقوم اعداد رومی مرقوم باشد و از آن رقوم وقت را معلوم می کنند *
 منبیه - یونانی منی mone در اصل بمعنی مکانی بوده که زاهد عیسائی در آن قطع تعلق کرده مشغول بذکر حق گردد - الحال بمعنی باغ مستعمل شده *

ن

ناجو - ارامی است - فنجان *
 ناخدا { فارسی ناخدا - قبطان *
 ناخوده }
 نارجیله - سنسکرت نارکیل : नारिकेल
 قلیان را خوانند چه عموماً از نارجیل می باشد -
 و عوام آنرا ارکیله نیز خوانند *
 نارنج - فارسی نارنگ - قسمی است از میوه مشابه به نارنگی که از آن بزرگ باشد - و خود نارنگی را نیز گویند *
 ناروین - یونانی نزدوس nardos بان *
 ناروین - یونانی نزدنوس nardinos سنبل رومی

ناروند - فارسی ناروان - نارون درختی است خوش اندام *
 ناسور - شاید که عبرانی باشد - بیماری است که در چشم یا لثه یا مقعد حادث شود *
 ناطل - ارامی است - پیمانہ شراب *
 ناطور - ارامی است - باغبان انگور و خرما *
 ناعوره - ارامی است - دولاب - یا کوزه آں - و نوعی از دلو که بر آن آب کشند *
 نافج - فارسی نافه - نافه مشک *
 ناقور - یونانی انفرًا anaphora بوساطت سربانی بر سرقربانی مقدس - و دعای آن که بر آن خوانده شود - و سرپوش آوند آن که در آن قربانی مقدس داشته باشند *

ناقوس - ارامی است - چوب ترسایان که بوقت نماز خویش زنند - و آن دو چوب است یکی ناقوس که دراز باشد دوم و پیل که کوتاه باشد *
 ناموس - قدیمی ایچیشن است - پیشه *
 ناموس - یونانی نموس nomos بوساطت ارامی رسم و - واج - طریقه - شریعت - همیت - عزت جوش *

ناموسیتہ - پرده رقیق که بر آن پیشه اندازند
 نامه - فارسی است - کتاب *
 ناخواه { فارسی نان خواه - زنیان که بهندش
 ناخنه }
 ناوخه { اجاین گویند *

ناؤس { یونانی ناؤوس naos بت دیوی بودہ
 ناؤوس } در عبادتخانہ قدیمی ایجدش گورستان
 جائے عبادت مناں *

ناؤلون - یونانی نولان naulon بار - خصوصاً
 باریکہ بر جہاز بارگیر بروں باشد *

نامی - فارسی نے - مزار قصب *

نامی نرم - ساز بیست کہ بدہن نوازند - بہ بینید
 ناسے *

نبخ - ارامی ست - بیختہ - وآں چوبے باشد کہ
 ملاحاں در جہاز برائے بند کردن آب استعمال
 آزند *

نبراس - ارامی ست یا سریانی - چراغ *

نبرمہ - قسمے ست از شیرینہا کہ از جوب تیار
 می کنند *

نبتق - از فارسی قدیم نامک بمعنی نامہ درختان
 خرماراصف دار بہ ترتیب نشانید - چنانچہ
 سطور نامہ بہ ترتیب می باشد - بہ بینید نبتق
 نجر - ارامی ست - درودگر - کنگار - سنگد *

نجریر - زیرک - ماہر - دانا - آزمودہ کار - متقن -
 تیزخاط - بصیر در امور *

نخ - فارسی نخ - فرش - سخاخ جمع *

نخودہ - بہ بینید ناخدا *

نرجس - فارسی نرگس - گلے ست مشہور کہ اورا
 با چشم خوباں تشبیہ دہند -
 فرجہ - شاید کہ از نیرنگ فارسی ماخوذ باشد سپار

بہ بینید نہج و نوح *

نرد - فارسی ست - نام بازی ست معروف وآں
 ہفت نوع است یکے فرید دوم زیاد - سوم
 ستا - چارم ہزاراں - پنجم خانہ گیر - ششم طویل
 یا طغات ہفتم منصوبہ *

نرد شیر - بہ بینید نرد *

نرق - شاید کہ نرم فارسی باشد - نیکو - جید *

نرمق - فارسی نرم - جید - وعدہ *

نشتق - یونانی گنوستیکوس gnostikos خام -
 نوکر *

نسخ - فارسی نسک - نوشتہ را نقل کردن - کاپی
 کردن - نوشتن *

نسرین - عربی نیست - نام گلے ست معروف و
 آں سفید و کوچک و صد برگ می باشد *

نسطوریہ - یونانی نسطورس Nestoreos فرقہ
 ایست در عیسائیان کہ در مذہب مخالف
 دیگر فرقہاے نصارے است *

نناس - شاید کہ یونانی ننوس nannos باشد
 بوساطت ارامی - دیومروم *

نشا - فارسی نشاستہ - ماوا - نشاستہ را گویند کہ
 از اں پالودہ پزند *

نشاور - فارسی نوشادر - وآں چیزے ست کہ بختہ
 قلعی کردن ظروف مسی بکار آید و نیز در دوا ہا

بکار برند وآں از جوش پڑا وہ خشت پیدا آید
 و از بعض کتب مستفاد می شود کہ معدنی ہم ہست

نشوان - شاید که فارسی نشاآں باشد - مُت *
 نطول - سریانی ست - آب جوشانیده بدار و ما *
 نقائق - لاطینی لکانکا luconica (یعنی روده
 محشوه) رودهای محشوه بگوشت مصالحو دار
 که می پزند و می خورند حالا یعنی مطلق شیرینی
 مستعمل است *
 نفقرس - یونانی نکروزیس nekrosis ورے که
 در مفاصل کعبین و انگشتان پا بهم رسد *
 نقل - یونانی نوگلان nogalon آنچه بعد از
 طعام می خورند مثل چار مغز و شاه بلوط و غیره
 از میوه های *
 نجاة - فارسی نیمچه - خنجر *

نمتره - ایتالیایی نومیره numero شماره - عدد
 نمزوق - فارسی نزمک بوساطت ارامی بالش خورد
 نمتسا - روسی نیمتس Nyemets ملک جرمنی *
 نمششه - نیمچه - خنجر - به بینید نجاه *
 نمط - فارسی نم - نمیکه بکار فرش آید - طرز *
 نمط - فارسی نم - بوساطت ارامی - خوی گیر -
 عنق گیر *

نمشق - از قدیم فارسی نامک بمعنی نامه ماخوذ است
 خوش خط نوشت - درختان خرما و غیره را
 صفت دار به ترتیب نشانید *
 نمکسود - فارسی نمک سود - گوشتیکه مشح کرده
 بران نمک انباشته باشند *

نموفج - به بینید نمودج *

نمیفته - فارسی قدیم نامک - خط - نامه *
 نمشی - یونانی نومیان noammion بوساطت
 ارامی سکه خراب و غیر مروج که در اه سرب
 مس انداخته باشند *

ننی - اندلوسی نینا nina پیه درون چشم جامع
 سپیدی و سیاهی پینوله چشم *
 نونتی - یونانی نوتیس nantes کشتیان را خوانند
 نونتی جمع *

نوجر - به بینید نوزج *
 نوجرج - به بینید نیرج - و از کلام خفاجی مستفاد میشود
 که نوجرج چیزے ست که ازاں خرمن گندم را
 کوبند *

نوردجه - فارسی نورده - سبد و آل ظرفے باشد
 از چوبهای باریک که گلهما و غیره دران نهند *
 نوش - قدیمی ایچیشن است - جسم از هر چیزے
 که باشد *

نوشاور - به بینید نشادر *
 نوفمبر - فرانسوی نوومبر novembre تشرین
 ثانی *

نول - ارامی ست - نورد - جولاه *
 نولون - یونانی نولان naulon کرایه جهاز یا
 ارا به و خانی *

نوفر و - فرانسوی نومیر و numéro عدد و شماره *
 نون - ارامی ست - ماهی - نینان - انوان جمع *
 نیاز - اصلش نیاظ است - خوشی - خورمی *

نیم - فارسی نیم - پوشتین خود گوئی که نصف پوشتین است *

و

واپور - ایتالیایی واپوره *vapore* آله بخاریه -
 و قطار راه آهن و جهاز بخار و ان - و گلخن -
 و چراغ *

و اوح - قدیمی ایچیشن است - قطعه زمین سرسبز
 در بیابان *

و اطرس - یونانی *bathos* سرودے
 که در کلیسای سرایند *

واقه - سادون الکنیسه *

واقه { خادم کلیسای مجاور آن *

و جاق - به بینه اوجاق - وجاقات جمع *

وجهه - شاید که گنجر *genus* یونانی باشد -
 رخساره *

ورب - فارسی اریب - وریب معروف که عبری
 محرف و بتزکی قیقاج گویند *

وروة - ایتالیایی گواردا *guarda* هشیار باش
 خبروار باش *

ورو - فارسی است - گل سرخ *

وزو پان - ایتالیایی گواردیانو *guardiano*

بوساطت ترکی ملازم ادنی محکمہ کرک *

نیر - ارامی ست یوغ - اماج - و چوب جولاہگان
 کہ بروے بافند و رشته ناسے جامہ *

نیر - فارسی بوساطت ارامی - زوج - جفت *

نیر - فارسی ست - یوغ - اماج *

نیرنج - فارسی نیرنگ - سپار *

نیرنج - فارسی نیرنگ - مکر و حیلہ و سحر و افسوس
 و طلسم و دروغ و جادوے باشد *

نیروز - فارسی نوروز عید پارسیان کہ شروع سال
 می کنند *

نیزک - فارسی نیزه - نیزه کہ عبری سنان باشد
 و علم را ہم گفته اند نیازک جمع *

نیشان - فارسی نشان - یا نیشان بروزن بجان
 علامت - تمذہ - شاهی امتیاز - و بمعنی ہند *

نشانه تیر و تفنگ ہم آمدہ است *

نیطل - به بینه ناطل *

نیفوس - فارسی نیفہ - پیراہن خشک پا جامہ و
 نیفہ پوشتین را گویند چہ نیفہ روباہ بمعنی

پوشتین روباہ باشد *

نیلو فراسنکرت نیلو پیل *नीलोत्पल*
 نیلو فراسنکرت نیلو پیل *नीलोत्पल* گلی باشد معروف گویند کہ با آفتاب از

آب سرمی بر آرد و باز با آفتاب فرو میرود *

نیلیج { سنکرت نیل *नील* بوساطت فارسی
 نیلیج { حیشے باشد کہ عصارہ آنرا یعنی فشردہ

آنرا نیلہ گویند و ہداں جامہ و امثال آن رنگ
 کنند *

ورسل - ترکی برکت دُرسل - برکت ویرسون -
 این کلمه عموماً در اداسے شکر نعمت میگویند و
 مطلبش این است که خدا تعالیٰ بر شما
 برکت کناد *

ورشته { انگلیزی درکشپ workshop جماعت
 ورشته { علمه و فعه و استادان ایشان راجالت
 شغل بکار خویش ورشته گویند - و نیز معنی
 ورشته کارخانه است *

ورق - حبشی ورگ - فلز قیمتی - زر *
 وریش - ایتالیایی وریشچه vernice روغن
 کمان که بر چوب میز و غیره می مالند براسے
 خوبصورتی *

وروار - ارامی است - قسمی است از پرند که زنبور
 می خورد *

ورمی - فارسی وُر-یا - وُر کردن - سوختن - آتش
 دادن - در آتش افکندن *

وسپه - مشکوک فیه است - زمینے کہ ہمہ ساکنان
 ده مالکش بالاشتراک باشند - زمینے کہ
 مالکش شخص واحد نباشد بلکه ہمہ ده و آنرا
 شاملات ده نیز گویند *

وشنه - فارسی وشناب - آلوبالو - مگو - شهدانه -
 و نوعی از شمره است که ازاں طعام تیاکنند
 و طاق - ترکی اوتااق - خیمه *

وقیه - یونانی اونکیا oukia نام وزنست
 وُلد - مولد است - خادم - نوکر *

ونق - فارسی ونه - چنگ که بانگشای نوازند *
 ونج - فارسی ونه - چنگ یا عود که سازینت مشهور
 و معروف و خفاجی می گویند که ونج خود را گویند
 که قسمی است از خوشبوے *

ویبه - قدیمی ایچیشن است - پیمانہ است کہ برآ
 پیمودن غله بکار آید *

ویرکو - ترکی ویرکو - خراج کہ از جا ئدا و غیر منقولہ بگیرند *
 ویزا - ایتالیایی ویزا visa تعلیم - نشان کنیند
 بر سا بورط از افسران آن ملک کہ در آن بوست
 آن اجازت داخل شدن حاصل آید *

لا

لال - فارسی - سیل الالچی *

لاله - یونانی هالوس halos خرمن ماه و آن
 دائره است کہ گرد ماه پدید آید و آن علامت
 باران است چنانچه گفته اند سه چومہ بہالہ
 در آید سیل باران است *

لانم - ترکی خانم - بیگم - خاتون *
 لانم - ترکی لانم - بیگم - خاتون *

لاون { فارسی لاون - لاون کوب - آخچه
 لاون { در آن ادویه براسے عطاران طیبیاں
 ہون { وغیرہ می کوبند *

لہرج - حبشی ہرج - کشت و خون - قتل *
 لہرزق - ارامی است - بزنجیر کرد - تنگی کرد *

هرطوقی - یونانی هیرتکوس *hairtikos* زندق

لمد - هر اطقه جمع *

هر کلّه - یونانی هیرکلیا *herakleia* زنی شگرت

اندام خوش رفتار *

هرم - قدیمی ایچیشن است مینار مثلث مخروطی

گادومی و این چنین در مصر بسیار می باشد *

هیر بند - پهلوی هیر بند - خادم آتش پرستان *

هر ند - فارسی قدیم آتیراپیتی *aethrapaiti*

رئیس موبدان *

هری - لاطینی هریم *horroum* خانه که در آن

غله ذخیره دارند *

هزار یکه - فارسی هزار یک - هزار سال *

هستان { سریانی هسن - بمعنی پشت - سخت - درشت

هصینص { عربی هضم - لاطینی این *in* - که کلمه

است بر اے افاده آن معنی که اش در

افزایش میدهد مثالش شایین یعنی جوهر

چای و اصل او ماده است که زمعد

بوقت هضم غذا بر می آید و بغذا مخلوط شده

غذا را هضم سازد *

هطر - زدن بشمشیر یا سچوب *

هلس - مشکوک فیه است - فضول گفت *

هلولویا - عبرانی است بمعنی سبحان الله *

هلیات - یونانی الاتی *elate* قسمه از انگور *

هلیج - فارسی هلیه - میوه است که مشابه اینجاست

است - به بینید ایلج *

همایون - فارسی همایون بادشاه - وازان است

همایون گاه بمعنی دارالملک که پایه تخت

بادشاهان باشد و خفاجی می گوید در اصل

نام مرغی است مشهور و معروف بر سر هر کسی

که سایه آن افتد بدولت و سلطنت میرسد *

همقانترا { دانه ایست که در کوه بلعم پیدا گردد

همقانه { وجهت قوه باه آنرا بریای کرده خوزند

همقیق - گیاه است *

هملخت - فارسی هم لخت - چرمی باشد که بر آن

حفاظت ساق از آسیب می پوشند چنانچه

طفاں بوقت چوگان بازی *

هملاج - فارسی ست - ستور نیک رو *

همیان - فارسی همیان - خریده دراز کم عرض که

از پرچه دوزند و در آن دراهم و دینار اندازند

و بر کمر بندند *

هنا - فارسی هن - خوشی - مبارک *

هناپ - جرمنی هنپ *hanap* لگن *

هنتور - ترکی هنتو - از زبان هنگریا - گردون

ارابه *

هنداز - به بینید هندز *

هندام - به بینید هندم *

هندبا - لاطینی انتبش *intubus* کاسنی *

هندز - فارسی انداز - پیودن - پیمایش کردن -

مساحت کردن *

هندش - به بینید هندز *

هندم - فارسی اندام - بدن - جسم - هموار نمودن
از مصطلحات هندسین است *

هوان - به بینید هاون *

هورسی - از نواحی هند است - کشتی خورد که بهماز
کلاں مربوط باشد

هوس - فارسی هوس - خواهش - حرص *

هویس - باصطلاح دهقانان و کاشتکاران خوشها
تازه گندم یا نخود را گویند که معه غلاف بریان
کرده بخورند - هندی هوی خوانند *

هویس - پیشتر این کلمه عربی بوده یعنی حوص
بعدش بترکی حویص یا هویص گفتند - باز
ترکی را معرب کرده هویس گفتند - آب گیر
حوص - آب راهه *

هیر - به بینید ایر *

هیکل - ارامی ست - کلیسیا *

هیولی - یونانی هولی hulo اصل هر چیز و
ماده آن *

بهتر است و مقوی دماغ و آنرا یاسمون
نیز گویند *

یاشا - ترکی یاشا - کلمه ایست دعا ئیه - معنیش
زنده باد - در ترکی می گویند افند میز چوق
یاشا - بادشاه میز چوق یاشا *

یاشمق - ترکی یاشمق - روے بند - مقنعه
مستورات *

یاغی - یونانی ایخی echo بنت الجبل -
انعکاس صوت - صدای کوه *

یافته - ترکی یافته - کاغذ اشتهار و اطلاع عام
که بر دروازه چسپاں کنند *

یاقه - ترکی یاقه - گریبان جبه که علیحده از جبه می
باشد و بوقت پوشیدن جبه چسپاں کرده
می پوشند و آنرا با نخلیسی کار گویند *

یاقوت - یونانی هوگنثوس huakinthos

بوساطت ارامی - یا کند که جوهرے ست
در خشنده و آن انواع باشد شرح زرد کبود
پیازی اما بهترین همه یاقوت رمانی ست *

یانہ - ترکی یان غلاف بالش *

یانسیون - یونانی انیسون anison انیسون
رازیانه رومی *

یاور - فارسی یاور - شاطر که با نخلیسی ایذیکانگ
گویند - مددگار *

یای - ترکی یای - فتر - زنبک که کمافی باشد
آهنیں در کالسکه که بوساطت آن کالسکه

ی

یارج - فارسی یاره - دستیاره *

یارق - فارسی یاره - به بینید یارج *

یاسمین - فارسی سمن - گلے ست معروف و آن
سفید و زرد و کبود می باشد و سفید آن

جمعه قلیل و مردم کمی را گویند که در مقدمه و پیشاپیش
لشکر براه روند بترکی قراول خوانند چه معنی یطین
حالا محافظان شاهسی است که برائے نگاہبانی
بادشاه وقت بگرد خیمه معین باشند لیکن خفاجی
می گویند که ترکی است *

یطقان - ترکی یا تاغان - خنجر *

یقا - به بینید یاقه *

یفظه - به بینید یافته *

یقن - یونانی ایکون eikon بوساطت ارامی

بتحقیق رسید و دانسته شد آن کار *

یکن - ترکی یکون - خواهرزاده - برادرزاده

یکمی - ترکی یکی - نو *

یکبجری { ترکی یکبجری - شکر نو - ونگاهبان

یکیشری { قنصل *

یلگ - ترکی یلگ - پیراهن خورد که آنرا با نگریزی

واسکت گویند - آستین دراز *

یلکنجی - ترکی یلکن (بادبان) شخصیکه در جہاز

بایں خدمت مامور باشد که بر ساریه برآمده

از صدمات خطرناک اطلاع دهد *

یلمق - فارسی یلمه (جامه پوشیدنی و قبارانیز گویند)

پوستین *

یلم - ارامی است - دریا - بحر *

یماق - ترکی یماق - ظرف شو - شاگرد طبابخ

که شغلش آوند شستن باشد *

ییمک - ترکی ییمک - نوعی از خوردنی *

همواری رود و نشیننده را بآرام می برد *

یسرق - ترکی یسراق - قسمی از اطعمه ترکیه که برگ

انگور را بگوشت پُر کرده بریای کرده میخورند *

یسروح - سریانی است بیخ مردم گیاه - یادستنبوے *

یسخ - فارسی یسخ - برف که بسند و منجمد شود *

یسخت - انگلیسی یات yacht قائق - زوق

کشتی *

یسختی - ترکی یسخنی - قلبیه - خورش - قسمی از پلاؤ *

یدک - ترکی یدک اسپ کوتل - یابو *

یرندج - فارسی رنده نوعی از چرم سیاه رنگ *

یساره - سنکرت درش کال वर्षकाणः

بوساطت فارسی برشکال موسم بارش -

چر درش بارش را گویند و کال بمعنی دقت

است *

یساقچی - ترکی یساقچی - محافظیکه سفراء دول

اجنبیه آنرا برائے حفاظت و ادای مصالحت

متعلقه نوکروارند *

یسق - ترکی یصاق - مالیکه مالکانش بدون ادای

موصول لکرک خفیه بدرون شهر برده باشند

و بکلم سرکار بضبط درآمده باشد و آنرا محرجه ہم

خوانند - چنانچه می گویند بصناعت محرجه *

یسقچی { به بینید یساقچی *

یسقی {

یشک - ترکی اشک - خر *

یطوق - شاید که یزک فارسی باشد - و آن در اصل

<p>خرمی - روز عید - روز جشن + یونجه - ترکی یونجه - شبر که گلبنے ست معروف + یولیو - ایتالیائی لولیو luglio تموز - زویہ + یونیو - ایتالیائی جونیو giugno حریران +</p>	<p>یکمیش - ترکی تیش - میوه ایت که بخوردن آید + ینایر - فرسادی جانوے janvier کانون ثانی + ینکشری - بریندیکجری + یوبیل - ایتالیائی جوبیلو giubileo روز</p>
---	--

الحمد لله که بتاریخ بیست و ششم ماه یولیو ۱۹۰۲

باختتام رسید

